

Voorzitter: Thurlings.

Tegenwoordig zijn 66 leden, te weten:

Thurlings, Van der Meer, Vermeer, Eijsink, Tiesinga-Autsema, Nagel, Bischoff van Heemskerck, Schinck, Maassen, Steigenga-Kouwe, Van Dalen, Oskamp, Ermen, Smeets-Janssen, Mijnsbergen, Uijterwaal-Cox, Stam, Van der Werff, Veder-Smit, Netjes, Albeda, Van der Werf-Terpstra, Vonhoff-Luijendijk, Heijne Makkreel, Ginjaar, Kruisinga, Buijsert, Van Veldhuizen, Christiaanse, Derks, Vleggeert, IJmker, Veen, Vrouwenvelder, Maaskant, Bakker, Groensmit-van der Kallen, Baarveld-Schlaman, Hendriks, De Gaay Fortman, Abma, Zoutendijk, Uijen, Grol-Overling, Heijmans, Franssen, Glastra van Loon, De Jong, Feij, Mastik-Sonneveldt, Achterstraat, Hijmans, Tonkes, Zoon, Vis, Van de Zandschulp, Leyten-de Wijkerslooth de Weerde-steyn, Bukman, Wiebenga, Steenkamp, De Rijk, Rijnvos, Korthals Altes, Simons, Tjeerdsma en Van der Ploeg,

en de heren Van der Stee, Minister van Financiën, De Boer, Minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk en mevrouw Gardeniers-Berendsen, Minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne.

De **Voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede, dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

voor vandaag: Van der Ploeg, voor het eerste gedeelte van de vergadering;

voor vandaag en morgen: Gooden, wegens deelneming aan een tournee van NAVO-parlementariërs;

Van Soest-Jansbeken, wegens ziekte;

De Vries;

Kaland, wegens opname in het ziekenhuis.

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

De **Voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede, dat is ingekomen een bericht van overlijden van het oud-lid der

Kamer de heer J. J. Kramer. Ik heb dit bericht mede namens de Kamer beantwoord met een brief van de volgende inhoud, welke ik u verzoek staande aan te horen:

'Zeer geachte mevrouw Kramer, Namens de Eerste Kamer der Staten-Generaal betuig ik U en Uw familieleden mijn gevoelens van deelneming naar aanleiding van het overlijden van Uw echtgenoot. Tot de functies, welke de overledene in het belang van ons volk heeft bekleed en met ere vervuld, behoort het lidmaatschap der Kamer gedurende een periode van ruim tien jaren, waarin hij zijn beste krachten heeft gewijd aan het maatschappelijk welzijn van zijn medemens en in het bijzonder aan dat van de mijnwerkers in Limburg. Moge de herinnering aan zijn persoonlijkheid U sterken en vrucht blijven dragen in allen aan wie hij zijn leven wijdde.'

Ik deel voorts aan de Kamer mede, dat is ingekomen een bericht van overlijden van het oud-lid der Kamer de heer mr. R. G. A. Höppener. Ik heb dit bericht mede namens de Kamer beantwoord met een brief van de volgende inhoud, welke ik u verzoek staande aan te horen:

'Zeer geachte mevrouw Höppener, Met droefheid heeft de Eerste Kamer kennis genomen van het overlijden van Uw echtgenoot René Gijsbertus Antonius Höppener. Namens deze Kamer betuig ik U mijn oprechte gevoelens van deelneming met dit grote persoonlijke verlies.

Van 1963 tot 1969 was Uw echtgenoot lid van onze Kamer waar hij opviel door zijn innemende persoonlijkheid, zijn kracht tot samenbinden en grote belangstelling voor de publieke zaak. Niet alleen als Staatssecretaris van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen en burgemeester van Roermond, maar ook uit hoofde van zijn talrijke nevenfuncties in het maatschappelijk leven beschikte Uw echtgenoot over een rijke bestuurlijke ervaring, waarvan ook de Kamer in ruime mate heeft mogen genieten.

De vele hem verleende onderscheidingen getuigen van de waardering

die Uw echtgenoot ook buiten deze Kamer genoot.

Moge de gedachte dat zovelen de overledene met dankbaarheid zullen herinneren en het geloof waarmee hij afscheid van U nam, U de kracht en de troost geven om dit grote verlies te dragen.'

Dan zou ik nu graag een in memoriam wijden aan mevrouw A. H. Bloem, chef van de typekamer en secretaresse van de Voorzitter, overleden op 19 augustus 1982:

Sinds het najaar van 1979 moest mevrouw Bloem, die wij thans herdenken, haar werkzaamheden steeds vaker onderbreken als gevolg van een ziekte, die haar in toenemende mate moeilijkheden berokkende. Ten slotte moest zij haar werk in deze Kamer, waaraan zij zozeer verknocht was, geheel opgeven.

Haar overlijden op 19 augustus kwam niet meer onverwacht. De dood vormde ook – men moet dat erkennen – een verlossing uit een lijden dat gaandeweg ondraaglijk was geworden. Velen in dit huis hebben met groot medeleven het verloop van haar ziekte gevolgd en treuren nu over het verlies van een bekwame en uiterst toegewijde medewerkster en collega.

Namens hen allen, en niet in het laatst tevens om uiting te geven aan mijn eigen gevoelens, memoreer ik met dankbaarheid de hulp en vriendschap, die wij gedurende vele jaren van mevrouw Bloem mochten ondervinden.

Aan haar nabestaanden betuigen wij onze oprechte deelneming. Moge het geloof dat mevrouw Bloem een beter leven is ingegaan en dat een weerzien hierna maats wacht, hen troosten.

De aanwezigen nemen staande enige ogenblikken stilte in acht.

De **Voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede, dat is ingekomen een brief van de heer Cnoop Koopmans, houdende mededeling, dat hij per 15 augustus 1982 ontslag neemt als lid der Kamer. Deze brief zal als noot in de Handelingen worden opgenomen. Van de

Voorzitter

inhoud is mededeling gedaan aan de Voorzitter van het Centraal Stembureau.

[De noot is opgenomen aan het eind van deze editie.]¹

De **Voorzitter**: Ik deel verder aan de Kamer mede:

a. dat het College van Senioren omtrent het wetsontwerp nr. 17465 een blanco eindverslag heeft vastgesteld;

b. dat de door het College van Senioren te nemen besluiten, alsmede de lijst van ingekomen stukken met de door mij gedane voorstellen voor de leden ter inzage zullen worden gelegd. De op het vorenstaande betrekking hebbende stukken zullen in de Handelingen worden opgenomen.

Ingevolge artikel 41 van het Reglement van Orde liggen ook de notulen van de vorige vergadering voor de leden ter inzage. Tenzij enig lid hiertegen vóór het einde van de vergadering bezwaar maakt, zal worden aangenomen, dat de Kamer akkoord gaat met de voorstellen en dat zij de notulen goedkeurt;

c. dat ik bericht van verhindering tot bijwoning van de vergadering heb ontvangen van de Minister-President, Minister van Algemene Zaken, Minister van Buitenlandse Zaken en van de Ministers van Verkeer en Waterstaat en voor Ontwikkelingssamenwerking, alsmede van de Staatssecretarissen van Buitenlandse Zaken en van Onderwijs en Wetenschappen.

Aan de orde is de behandeling van de voorstellen van de Commissie voor de Verzoekschriften omtrent de adressen van:

E. C. van den Heuvel te Den Helder, met betrekking tot een schade (gedrukt stuk Eerste Kamer, zitting 1981–1982, nr. X);

C. J. Heemskerk te Dronten, met betrekking tot een pensioen gedrukt stuk Eerste Kamer, zitting 1981–1982, nr. XI).

Overeenkomstig de voorstellen van de Commissie voor de Verzoekschriften wordt besloten.

Aan de orde is de behandeling van het wetsontwerp **Wijziging van de Lager-onderwijswet 1920 met betrekking tot de gelijkstelling van vakonderwijzers met onderwijzers ter zake van aanspraken op wachtgeld en andere ontslaguitkeringen (17465)**.

Dit wetsontwerp wordt zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

Aan de orde is de behandeling van het wetsontwerp **Wijziging van hoofdstuk V (Departement van Buitenlandse Zaken) van de begroting van uitgaven van het Rijk voor het jaar 1980 (verzamelontwerp; tweede wijzigingsvoorstel) (17043)**.

Dit wetsontwerp wordt zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: De heer De Gaay Fortman wordt op zijn verzoek aantekening verleend, dat hij geacht wenst te worden, tegen dit wetsontwerp te hebben gestemd.

Aan de orde is de behandeling van de wetsontwerpen:

Goedkeuring van het op 6 april 1974 te Genève tot stand gekomen Verdrag inzake een gedragscode voor lijnvaartconferenties, met bijlage (Trb. 1980, 165) (16807);

Machtiging tot deelneming van de Staat in het EEG-mechanisme voor financiële bijstand op middellange termijn (17045).

Deze wetsontwerpen worden zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

Aan de orde is de behandeling van het wetsontwerp **Regelen ter bevordering van een doelmatig stelsel van voorzieningen voor gezondheidszorg (Wet voorzieningen gezondheidszorg) (14181)**.

De beraadslaging wordt geopend.

□

Mevrouw **Smeets-Janssen** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Aan het wetsontwerp regelen ter bevordering van een doelmatig stelsel van voorzieningen van gezondheidszorg, dat wij thans behandelen, ging een jarenlange en intensieve voorbereiding vooraf.

Het oorspronkelijke wetsontwerp werd in 1976 ingediend en de plenaire behandeling in de Tweede Kamer ligt al weer ruim een jaar achter ons. Er zijn vijf nota's over verschenen en er zijn zes UCV's aan gewijd.

Het oorspronkelijke wetsontwerp houdt een uitwerking in van de gedachten, zoals neergelegd in de

Structuurnota. Deze nota geeft een opsomming van knelpunten aan en schetst een beeld van een verbrokkelde en onoverzichtelijke structuur, waar de overheid nauwelijks greep op heeft. Ook de enorme kostenstijging in de gezondheidszorg – met name de enorme groei in de tweede lijn – was reden, zich af te vragen of iedere gulden die wordt uitgegeven, wel efficiënt werd besteed.

De klachten van de gebruikers over een onpersoonlijke, medisch-technische benadering van de zorg namen intussen toe.

De Structuurnota bevat een aantal belangrijke uitgangspunten om te komen tot herstructurering van de gezondheidszorg:

1. de verantwoordelijkheid van de centrale overheid voor een goed gestructureerd, democratisch werkend stelsel;

2. het overlaten van planning en beleidsvoering aan de provinciaal en gemeentelijk gekozen organen;

3. een vermaatschappelijking van de zorg en democratisering van organisaties en instellingen.

De opsomming van de knelpunten ondervond weinig bestrijding, voorgenomen noodzakelijke wijzigingen in de machtsstructuur des te meer, met name bij de beroepsgroepen. Bij het optreden van het kabinet-Van Agt I werd het wetsontwerp dan ook grondig gewijzigd.

De memorie van antwoord, van de hand van de toenmalige bewindsvrouw, begint dan ook met de zin: 'In het voorlopig verslag op het onderhavige wetsontwerp, dat de ondergetekende bij haar optreden aantrof, weerklinkt het bezwaar van de organisaties uit de gezondheidszorg, dat dit wetsontwerp was ingediend zonder voldoende overleg en inspraak. Daarom heeft de ondergetekende, alvorens zich een definitief oordeel te vormen, grondig overleg gevoerd met de organisaties die dat wensten, en bijzondere aandacht gewijd aan de adviezen die over dit wetsontwerp uitgebracht waren of werden.'

Het gevolg is dan ook: een wetsontwerp waarin een ruime invloed werd toegedacht aan de beroepsgroepen, beklemtoning van overleg en een technocratische organisatie van de planning. Kenmerken, die de wet ook in de verdere behandeling behouden heeft.

Mijnheer de Voorzitter! De WVG regelt niet de gehele gezondheidszorg, maar slechts een deel van de aanbodsijde. Zij is gericht op de structurele opbouw van de voorzieningen en beoogt doelmatigheid.

Ingekomen stukken
Verzoekschriften
Lager-onderwijswet
Buitenlandse Zaken

Zeescheepvaart
EG-wetgeving
Gezondheidszorg

Tevens is zij het instrument om greep te krijgen op de volstrekt uit de hand gelopen kosten, en sturing te geven aan de geldstroom. Bij de heroverweging zullen wij de WVG bezien op de reikwijdte die zij heeft, waarbij voor ons van groot belang is de invloed die de overheid en de gebruikers kunnen uitoefenen op het te voeren beleid. Ik ontkom daarbij niet aan een aantal herhalingen van wat eerder is gezegd.

De centrale overheid is verantwoordelijk voor een goed gestructureerd, democratisch en doelmatig stelsel van voorzieningen. Daarbij worden planning en beleidsvoering overgelaten aan de gekozen bestuursorganen: decentralisatie en democratisering. Wat nu het eerste opvalt, is het centralistische karakter van de wet.

Een groot aantal richtlijnen en algemene maatregelen van bestuur moeten nog worden ingevuld en zullen bepalend zijn voor de mogelijkheden die de lagere overheden krijgen bij het opstellen van hun plannen. De richtlijnen zullen betrekking hebben op de behoefte, op de spreiding en samenhang van de voorzieningen. Maar bovendien zullen ze betrekking hebben op de financiële, personele en materiële middelen.

Wij hebben in het verslag al aan de Minister gevraagd, hoe groot nu de beleidsruimte van de lagere overheid is. De Minister heeft geantwoord dat die beleidsruimte afhangt van de mogelijkheden en moeilijkheden die moeten worden overwonnen om richtlijnen op te stellen, waarin het beslag wordt vastgelegd dat de voorzieningen leggen op financiële, personele en materiële middelen.

Wanneer die mogelijkheid bestaat, zullen de andere richtlijnen globaal van karakter kunnen zijn. In NRC-Handelsblad van 8 mei j.l. staat een artikel waarin drs. Werner, hoofd van de afdeling Financiën van het Ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne, op een symposium in Utrecht zijn twijfels uit over de mogelijkheid te komen tot het opstellen van die richtlijnen.

De ontwerpwet houdt zozeer het risico in dat de decentrale planning niet meer wordt dan een invuloefening voor de lagere overheid, wanneer het niet mogelijk zou zijn richtlijnen op te stellen waarin het beslag wordt vastgelegd dat de voorzieningen mogen leggen op de financiële middelen, dat wij van de Minister de stand van zaken op dit moment graag vernemen. Decentralisatie zonder een

bijbehorend financieel overzicht is schijn decentralisatie.

In de ontwerpwet staat de planning van de voorzieningen centraal. Het is het belangrijkste instrument om tot beheersing van het gezondheidsstelsel te komen en om het daarop gerichte beleid vorm te geven, wat de omvang, de spreiding en de samenhang ervan betreft. Bij het laatste gaat het zowel om de samenhang binnen de gezondheidszorg zelf als om die tussen de gezondheidszorg en het bredere terrein van het welzijn.

In de eerste plaats dient het planningsinstrument naar onze mening niet politiek neutraal te worden gehanteerd. Vooraf dienen er keuzes te worden gemaakt en prioriteiten gesteld op basis van politieke uitgangspunten. Gebeurt dat niet, dan kunnen wij net zo goed een organisatie-adviesbureau in de arm nemen.

Vervolgens ligt de bestuurlijke verantwoordelijkheid voor de planning bij het Rijk, de provincie en de gemeente. Daarmee is het voor ons nog niet duidelijk wie wat bepaalt, met name wat het toewijzen betreft van voorzieningen aan het provinciale of gemeentelijke niveau. Ik zal dat verduidelijken. De WVG is vooral gebaseerd op regionalisatie als ordeningsbeginsel. Door dat accent werd ook de rol van de provincie benadrukt in de planning.

In de structuurnota werden belangrijke taken toebedacht aan de toekomstige regionale gebieden, waarbij toen nog werd gedacht aan kleine gewesten. De realiteit van vandaag laat zien dat de mogelijkheid van kleinere bestuurlijke eenheden dan de huidige provincies veel verder weg ligt dan bij de indiening van het wetsontwerp werd verondersteld. Toch is voor de planning een extra accent blijven liggen op het regionale niveau, in dit geval op de provincie.

De PvdA heeft altijd gepleit – en doet dat ook weer vandaag – voor een versterking en verbreding van het eerste-lijnsgezondheidsbeleid en, daarmee, van het gemeentelijk planniveau. Die versterking van de eerste lijn wordt door iedereen onderschreven. Onderschrijft de Minister echter ook de gedachte dat het volksgezondheidsbeleid zo dicht mogelijk bij de burger dient te worden gebracht?

Een groot aantal leden van deze Kamer stelde vragen over de regio-indeling en over de voorzieningen die gaan behoren tot de planningsbevoegdheid van gemeente en provincie. Uitdrukkelijk vroegen de leden van de

VVD-fractie daarbij naar de positie van die voorzieningen die de schaal van de gemeente te boven gaan en die evenmin samenvallen met de provinciale schaal, de 'zwevende voorzieningen'.

In haar antwoord op vragen van leden van de CDA- en de VVD-fractie antwoordt de Minister 'dat, ingeval de 'zwevende' voorzieningen zouden worden toebedeeld aan het gemeentelijk niveau – waarvoor, gelet op het belang van de totstandkoming van het gezondheidszorgbeleid zo dicht mogelijk bij de bevolking, argumenten zijn – de gemeentebesturen binnen regionaal verband een extra inspanning moeten leveren tot samenwerking bij de uitvoering van de taken.'

Wat de samenwerking tussen gemeenten bij planning en uitvoering van taken betreft, moet mij van het hart dat dat iedere dag gebeurt. Verderop in de memorie van antwoord merkt de Minister bij haar beantwoording van exact dezelfde vraagstelling door de VVD-fractie op: 'De gedachten van de ondergetekende gaan er dan ook naar uit voor deze, tussen provincie en gemeente 'zwevende' voorzieningen te kiezen voor een flexibele toewijzing in die zin, dat deze – afhankelijk van tijd en plaats – naar hetzij provincie hetzij gemeente, c.q. samenwerkende gemeenten kan plaatsvinden.'

Mijnheer de Voorzitter, hier wrekt zich de onduidelijkheid in de wet en de onduidelijkheid in de politieke stellingname. Wij willen de Minister dan ook vragen door welke argumenten zij zich nu laat leiden bij de toewijzing van voorzieningen naar de verschillende overheidsniveaus. Zijn dit inhoudelijke of organisatorische argumenten? Onze opstelling is duidelijk, daar waar de directe dienstverlening aan de burgers in het geding is, ligt het voor de hand aan de gemeenten een grotere verantwoordelijkheid te geven.

De bewijslast, als dit niet het geval is, ligt bij de centrale overheid. Wat betreft de samenhang tussen de voorzieningen van gezondheidszorg en het bredere terrein van welzijn, heeft de Minister ons niet kunnen overtuigen van de noodzaak van het ingroeimodel en het daarbij behorende tijdspad. Het zolang naast elkaar voortbestaan van het planningssysteem van de Kaderwet en de WVG werkt onnodig bureaucratiserend en bemoeilijkt de samenhang van beleid.

Het eerste-lijnsbeleid is echter wel een onomstreden prioriteit en wij zouden dan ook graag van de bewinds-

lieden vernemen hoe het staat met de afspraken die gemaakt zijn tussen Volksgezondheid en CRM over hun gemeenschappelijke beleidsvoorname, met name waar het de eerstelijnsgezondheidszorg betreft. De aangekondigde bezuinigingen doen weinig goeds vermoeden. Er komt in ieder geval duidelijkheid bij het invoeringsplan.

Dit brengt mij tot het rijksplan en de wijze van invoering van de wet. De planning van de voorzieningen, die behoren tot de bemoeiing van de rijksoverheid vindt plaats in het rijksplan. Blijvend vallen onder de bemoeiing van het Rijk de voorzieningen genoemd in artikel 1 lid 3. Zij zijn een vaststaand gegeven voor provincies en gemeenten bij de opstelling en inpassing van hun plannen.

Er kunnen ook tijdelijk voorzieningen onder de bemoeiing van het Rijk vallen, voorzieningen die door spreiding of aanwezigheid grote landelijke verschillen te zien geven. Dan dient er eerst herstructurering plaats te vinden. In het rijksplan wordt ook het voorgenomen beleid ten aanzien van de bijzondere voorzieningen opgenomen. Sturing van nieuwe ontwikkelingen zo mogelijk. Waar het functies van bijzondere aard en apparatuur betreft, is de invloed van gemeenten en provincies gegarandeerd via het erkenningenbeleid, waartaken c.q. functies in het plan zijn vastgelegd.

Niet alleen in het rijksplan komt een stuk overheidsbeleid tot uitdrukking, maar nog meer bij de wijze van invoering van de wet. Volgens artikel 4 moet de Minister periodiek verslag doen aan de Tweede Kamer over de voortgang van de voornemens met betrekking tot de toepassing en uitvoering van de wet. Door het globale karakter van de bepalingen in de wet en de vele nog te nemen algemene maatregelen van bestuur en het invullen van richtlijnen zal de verdere uitwerking van deze wet een aantal belangrijke keuzes inhouden.

Om de klemtoon te leggen op het beleidsmatige karakter, is door de Tweede Kamer de motie-Buurmeijer/Weijers met algemene stemmen aangenomen, waarin het overleg geregeld wordt over de te nemen beslissingen door artikel 4 nader te preciseren. Daardoor heeft de Tweede Kamer duidelijk te kennen gegeven, invloed te willen uitoefenen op het stelsel van de gezondheidszorg. Wij ondersteunen die ontwikkeling van harte.

Door het aannemen van de motie-Buurmeijer/Müller-van Ast kunnen ook gemeenten en provincies hun invloed laten gelden bij de door de Minister te maken beleidskeuzes door de wijze van invulling van de plannen. Een van de problemen was immers dat door het globale karakter van de wet en het pakket richtlijnen de mogelijkheden van de lagere overheden om de voorzieningen af te stemmen op de behoeften van de gebruikers ernstig werd belemmerd.

Vanuit het oogpunt van externe democratisering wijzen wij de voorgescreven planvoorbereiding af. De planvoorbereiding dient te gebeuren door de provinciale griffie en de gemeentesecretarie. De inspraak van de bevolking dient geregeld te zijn via een verordening. Gemeenten en provincies kunnen zich laten adviseren volgens de daarvoor thans geldende regels.

De voorgescreven adviesprocedures werken bovendien een veel te bureaucratisch werkend planningsapparaat in de hand. Wat de interne democratisering betreft, zijn wij gelukkig met artikel 6, lid 3, waarin eisen worden gesteld met betrekking tot het democratisch functioneren van instellingen. Bovendien biedt artikel 6, lid 2, vooruitlopend op een alles omvattend patiëntenrecht, de wettelijke legitimatie voor de centrale overheid om de rechtspositie van de gebruiker beter te beschermen. Ook artikel 7 biedt de centrale overheid de mogelijkheid eisen te stellen met betrekking tot de organisatie van de zorg en de rechten van de gebruiker.

Door het erkenningenbeleid toe te kennen aan de lagere overheden is de planning niet louter een invuloefening geworden, voorzover het voorzieningen betreft die tot haar bemoeiing behoren. Iedere voorziening heeft immers een of meer erkenningen nodig om in aanmerking te komen voor vergoeding van de overheid of om betaald te worden door de ziekenfondsen voor verrichte diensten. Het is een flexibel instrument, want wat het programma is in de Kaderwet voor de uitvoering, dat is het erkenningenbeleid in de Wet voorzieningen gezondheidszorg.

Het erkenningenbeleid heeft bovendien consequenties voor de bouw. Provincies en gemeenten krijgen een veel belangrijker stem in de goedkeuringsprocedure.

Over hoofdstuk VII hebben wij in het verslag een vraag gesteld over artikel 42, lid 3. Wij menen nog steeds dat hierin een inconsequentie zit. De

beantwoording door de Minister heeft ons niet overtuigd. Onze redenering is de volgende. De ziekenfondsraad is betrokken bij het erkenningenbeleid als het voorzieningen betreft waarvan de kosten worden vergoed krachtens de Ziekenfondswet of de AWBZ. De erkenning wordt nu geregeld in de Wet voorzieningen gezondheidszorg en wordt een uitvoeringsinstrument van de lagere overheden.

De ziekenfondsraad behoudt zijn adviserende taak als het gaat om de kwaliteit en de verstrekkingen, geregeld in hoofdstuk III. Bovendien krijgen de ziekenfondsen uitdrukkelijk een adviserende stem door de betrokkenheid bij de advisering van de planning. Het erkenningenbeleid heeft te maken met de uitvoering van het plan. Waarom is dan toch artikel 42, lid 3 nodig? Wil de Minister daar nog eens naar kijken?

Een van de redenen waarom wij de Wet voorzieningen gezondheidszorg nodig hebben, mijnheer de Voorzitter, is de noodzaak van een wettelijke basis voor het vestigingsbeleid, dat er hoognodig moet komen. De enorme toevloed van beroepsbeoefenaren en de onderlinge twisten tussen bij voorbeeld apotheekhoudende artsen en apothekers, waarbij de patiënt als buffer gebruikt wordt, spreken voor zich.

Ook de beroepsgroepen zelf komen er niet meer uit. De Wet maakt het mogelijk, een vestigingsbeleid te voeren ten aanzien van alle beroepsbeoefenaren binnen de gezondheidszorg. Het recht om te bepalen of voor een beroepsgroep een vestigingsbeleid gevoerd zal worden, is uitsluitend voorbehouden aan de centrale overheid. In de Wet gaat het slechts om een vestigingsbeleid dat de aanbodkant beperkt.

De maatregelen vormen dan ook eerder een bescherming voor de positie van de beroepsgroepen dan dat zij tegemoet komen aan de gebruiker en recht doen aan de manier waarop de gemeenten en provincies hun plannen wensen te bemannen.

Voor ik tot mijn conclusie kom, heb ik nog een opmerking en een vraag. Naar onze mening is in hoofdstuk XIV het toezicht op de naleving van de Wet en alles wat daarmee samenhangt niet afdoende geregeld. Allereerst is er het staats-toezicht op de volksgezondheid, maar ook gedeputeerde staten en het college van burgemeester en wethouders kunnen personen aanwijzen om toezicht te houden als het voorzieningen betreft die onder

hun bemoeiing vallen. Hier treedt een overlapping op aangezien de Wet aan beide vormen van toezicht dezelfde bevoegdheid toekent.

Artikel 76 legt overleg op. Maar wie beslist er bij verschil van mening? Bij nadere uitvoering zou er, gezien de formulering van artikel 75, nog een taakafbakening mogelijk zijn. Is de Minister het met ons eens dat het voor de hand ligt, de taken zo af te bakenen dat door gedeputeerde staten en het college van burgemeester en wethouders aangestelde personen toezicht zouden moeten uitoefenen op de provinciale en gemeentelijke bepalingen en de eisen en voorschriften verbonden aan de erkenningen?

Het staatstoezicht zou dan belast dienen te worden met het toezicht op de voorzieningen die behoren tot de bemoeiing van de centrale overheid en de kwaliteit van de andere voorzieningen. Mijn conclusie is de volgende.

Het is meer dan tijd dat de politiek zich uitdrukkelijk gaat bezighouden met het sturing geven aan de gezondheidszorg. Het instrument daartoe is de WVG. Wij zijn het met een aantal wettelijke maatregelen niet, of gedeeltelijk niet eens. Aan de ene kant heeft de wet te veel centralistische tendensen en worden de bevoegdheden van gemeente- en provinciebestuur bovendien nog eens extra belemmerd door de voorgeschreven planprocedure.

Aan de andere kant biedt de Wet ook nog zoveel mogelijkheden dat een volksgezondheidsbeleid, zoals ons dat voor ogen staat, geenszins uitgesloten is. De langdurige behandeling van de wet heeft bovendien het voordeel gehad dat deze allang geen dood stuk papier meer is. Ook gemeenten, provincies en gezondheidszorgorganisaties wachten op uitvoering van de wet. Bezuinigingsmaatregelen zoals op de gezondheidszorg en in de tweedelijns-gezondheidszorg worden nauwelijks meer begrepen.

De mogelijkheden die de WVG biedt om te komen tot sturing van het beleid, worden steeds daartegen afgezet. De wet moet echter wel een eerlijke kans krijgen. Wij begrijpen nog steeds niet de weerzin van de Minister om de Wet ziekenhuisvoorzieningen meteen te doen overgaan in de WVG. Inhoudelijke argumenten heeft de Minister niet gegeven, maar dat kan vandaag nog. Het lijkt erop dat de Minister naar moeilijk afstand kan doen van het centralistisch regelen vanuit Leidschendam.

Mevrouw Vonhoff-Luijendijk (VVD): Mijnheer de Voorzitter! In de Regeringsverklaring van het vorige kabinet in november 1981 werd gesteld, dat gestreefd zou worden naar een spoedige afhandeling van de Wet Voorzieningen Gezondheidszorg in de Eerste Kamer. Inmiddels is dat kabinet verdwenen, maar de bewindsvrouw is dezelfde gebleven en zij kan nog juist op de valreep van het bestaan van dit huidige rompkabinet met deze Kamer over dit belangrijke wetsontwerp discussiëren. De continuïteit van wetgeving is in ons land sterker dan die van de brede politieke samenwerking!

De geschiedenis van dit wetsontwerp zelf is zo lang dat bewindspersonen van uiteenlopende politieke richting er hun eigen inbreng aan hebben kunnen geven. Mede daardoor zal het wetsontwerp ook in deze Kamer uiteindelijk wel brede ondersteuning krijgen. In ieder geval geldt voor mijn fractie, afgezien van de waardering voor deze Minister, zeker mede de overweging dat de toenmalige staatssecretaris – onder wier verantwoordelijkheid de behandeling in de Tweede Kamer plaatsvond – door haar benadering dit wetsontwerp zo heeft beïnvloed dat mijn fractie geen onoverkomelijke bezwaren daarin ziet.

Voor onze fractie is het een doorslaggevend feit dat aan deze wet bepaald behoefte bestaat. De uitgangspunten van de Minister en onze fractie – dat is uit de schriftelijke voorbereiding gebleken – stemmen wat dit betreft overeen. Ik zal daarover niet lang uitweiden, maar ik wil dit niet onvermeld laten omdat een enkele kritische kanttekening en een nadere vraag onzerzijds daardoor in het juiste politieke perspectief worden geplaatst.

Als men erin zou slagen om mede door deze wetgeving de gezondheidszorg wat meer samenhang te geven, wat betaalbarer te maken, als systeem doorzichtiger te organiseren en aan de tijd aangepaste vormen van bestuur te vinden waardoor alle betrokkenen, bij voorbeeld ook de patiënten, ook daadwerkelijk een rol kunnen vervullen, zou men een prestatie van formaat hebben geleverd.

Ik besef dat ik mij wat soberder uitdruk dan in de regeringsverklaring van het vorige kabinet, maar ik ben dan heel dicht bij de stellingname van mevrouw Veder-Smit bij de behandeling in de Tweede Kamer, die mij zeer aansprak.

Mijnheer de Voorzitter! De behandeling in de Tweede Kamer die ik zoëven vermeldde, is overigens zeer grondig geweest. Ik noem de 6 UCV's, de vele hoorzittingen, de uitgebreide schriftelijke voorbereiding, een groot aantal amendementen en ten slotte de plenaire behandeling. Mijn fractie heeft er weinig behoefte aan, dit alles nog eens uitgebreid over te doen. Wij zullen ons daarom beperken tot het ingaan op enkele punten. De dubbele wisseling van de wacht sinds de Tweede-Kamerbehandeling maakt dat op zich zelf ook politiek zinvol.

Mijnheer de Voorzitter! Onze fractie nam met waardering kennis van de volgende zinsnede op pagina 2 van de memorie van antwoord: 'en met de opstelling van het invoeringsplan kan pas goed worden begonnen, wanneer het wetsontwerp ook door de Eerste Kamer zal zijn aanvaard en kracht van wet zal hebben gekregen. Dit Huis ervaart wel eens anders!'

Mijnheer de Voorzitter! Tot de invoeringsbepalingen behoort ook de afstemming op het plannings- en overlegstelsel van het andere grote wetsontwerp dat vandaag geagendeerd staat, namelijk de Kaderwet specifiek welzijn, wat juist daarom tot een gecombineerde behandeling in beide Kamers der Staten-Generaal geleid heeft. Mijn fractie heeft die noodzaak, nu beide wetsteksten aan de overzijde in eindredactie zijn vastgelegd, voor dit Huis niet gevoeld.

In tegenstelling tot het vorige kabinet steunt dit rompkabinet ons kennelijk gezien het feit dat de Minister van CRM schittert door afwezigheid. Betekent dit dat de Minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne vanmiddag ook afwezig zal zijn?

De door ons bepleite gescheiden behandeling van beide wetsontwerpen in het belang van een spoedige invoering van dit belangrijke wetsontwerp en de afwijzing daarvan door de betrokken bewindspersonen komen dan toch wel in een uitermate vreemd daglicht te staan. Wat gebeurt er namelijk op dit ogenblik? Zoals het er nu uitziet, vindt de behandeling ook gescheiden plaats. Graag hierover straks een verklarende opmerking van de Minister.

Er kan door de koppeling van de Wet voorzieningen gezondheidszorg aan de Kaderwet specifiek welzijn een neiging ontstaan de koppeling zo ver door te drijven dat een soort intrinsiek verband tussen de wetsontwerpen 14 181 en 14 493 wordt 'opgeklopt',

zodat als men voorstander is van het ene wetsontwerp dit impliceert dat men niet tegen het andere kan zijn.

Mijn fractie verwerpt een dergelijke toch wel geforceerde constructie. Beide wetten kunnen onzes inziens zelfstandig operationeel zijn. Nog sterker, in de koppeling ligt onzes inziens een spanningsveld besloten omdat dit wetsontwerp bij aanvaarding direct een doelmatig stelsel van voorzieningen voor gezondheidszorg kan bevorderen terwijl de regelen voor de Kaderwet specifiek wel zijn daar op dit terrein nog niet aan toe zijn. Gelijktijdige behandeling heft het verschil in stadium van toepassingsmogelijkheden van beide wetsontwerpen niet op en een synchroon en samenhangend uitvoeren van beide eventueel aanvaarde wetsontwerpen wordt er niet door tot stand gebracht.

In de memorie van antwoord, naar aanleiding van een door ons ingebrachte passage in het voorlopig verslag over dit wetsontwerp, heeft de Minister uitvoerig stilgestaan bij de zorg die wij hebben verwoord, dat te grote detaillering in richtlijnen en uitvoering ertoe leidt dat er wordt vooruitgelopen op ontwikkelingen die in het veld hun beslag nog moeten krijgen.

De Minister verwijst in haar antwoord naar de instrumentele functie die wetgeving naar modern inzicht kan vervullen. Wel wordt op bladzijde 29 van de memorie van antwoord vastgesteld dat beleid en wetgeving op dit terrein onderling verbonden zijn. Wetgeving moet echter ook vooruitlopen op ontwikkelingen en moet stimuleren. In dit verband zou ik willen waarschuwen tegen al te hoge verwachtingen.

Bij zijn ambtsaanvaarding op 11 juni jongstleden te Leiden heeft professor C. J. N. Schuyt, nu hoogleeraar in de empirische sociologie, in zijn interessante rede 'Ongeregeld Heden' gewezen op de beperkingen van de mogelijkheden om de wetgeving instrumenteel te gebruiken. Ik citeer: 'De wet wordt in een instrumentele doel-middel-relatie opgenomen als onderdeel van overheidsbeleid. Wetgeving legde niet meer vast hetgeen in de maatschappij gegroeid was, maar diende te veranderen wat in de maatschappij scheef gegroeid was of diende te stimuleren wat in de maatschappij maar niet wilde groeien'.

Schuyt constateert dat dit niet gelukt en beschrijft vervolgens dat men daardoor naar nieuwe instrumenten grijpt. Hij noemt kaderwetten,

raamwetten, nota's, plannen en dergelijke. In wezen is dat een gevolg van ons onvermogen om de zaken dáár goed te regelen waar het zou moeten gebeuren, in ons geval in de sfeer van de gezondheidszorg zelf, door rationeel gedrag van alle belanghebbenden bij een goede en betaalbare dienstverlening. Dit nu is zonder wettelijk instrumentarium, dat deze sector structureert, niet te verwezenlijken en daarom acht mijn fractie de thans gekozen weg onvermijdelijk.

Dat betekent niet dat niet getracht zou moeten worden een zo terughoudend mogelijk beleid te voeren. Overdreven verwachtingen met betrekking tot structuren worden immers ook op andere terreinen geregeld teleurgesteld. Ik denk in dit verband bij voorbeeld aan de Mammoetwet.

Dat de Minister met betrekking tot de uitvoering de financiële kraan als beleidsinstrument duidelijk ten tonele voert, is daarom naar het oordeel van mijn fractie zowel nuchter als noodzakelijk. Het in acht nemen van de voorgeschreven procedures is daarbij echter wel geboden.

Elke structurering brengt onherroepelijk procedures en overlegsituaties met zich en dat levert ook voor de betrokken bewindspersoon soms wel eens problemen op als die voor de noodzaak wordt gesteld om op korte termijn beleidsbeslissingen te nemen, zoals bij voorbeeld bij de uitvoering van de Wet Ziekenhuisvoorzieningen.

Bij elke verdergaande structurering van de gezondheidszorg is toeneming van het aantal procedures onvermijdelijk. Wij zijn geen tegenstanders van verdere structurering maar willen deze procedurele consequenties daarbij nadrukkelijk in de beschouwing betrekken. Er zal bij deze herstructurering overigens nog veel moeten worden overwogen en overdacht. In die zin kunnen wij instemmen met de gedachte van de Minister over de werking van artikel 10, de leden 1 en 2 als communicerende vaten.

Als ik dit beeld van de Minister overneem, voeg ik er wel aan toe dat de werking daarvan door drukverandering sterk kan worden beïnvloed. U herinnert zich misschien het proefje met de fietspomp op de HBS. Met andere woorden, beleid en wetgeving blijven toch heel sterk aan elkaar gekoppeld, hoe traditioneel die opvatting volgens sommigen ook mag klinken.

Een van de problemen waarmee de Minister kennelijk ook zelf worstelt, is

de afstemming van de uitvoeringsmogelijkheden op de gebiedsindeling in ons land. Als zovelen is zij voor een deel mede-slachtoffer van het feit dat de bestuurlijke herorganisatie van ons land maar niet op gang wil komen. Ook als dat wel het geval zal zijn, blijven een aantal vragen bestaan.

Er wordt gesproken van proefregio's. Wat houdt zo'n regio nu precies in? Hoe komt de bestuurlijke verantwoordelijkheid te liggen in zo'n regio? Dit is een interessante vraag, gezien het feit dat van drie bestuurslagen wordt uitgegaan en het door de Minister zelf geconstateerde, overigens weinig verrassende, gegeven, dat de ene provincie de andere niet is, noch de andere gemeente de ene.

Hoe wordt in een regio de samenhang tussen extra- en intramurale zorg bevorderd? Hoe worden de kosten per regio uitgesplitst? De Minister blijft in de memorie van antwoord op deze punten voorlopig nog wat vaag. Kan zij, behalve haar toezegging om tijdig te overleggen met IPO-Volksgezondheid en VNG, ook nadere mededelingen doen over haar gedachten waarmee zij zo'n overleg zal ingaan?

In dit verband constateer ik met voldoening dat de Minister de uitgangspunten van de VVD-fractie voor het vraagstuk van de decentralisatie zegt te delen. De precieze invulling van wat dit in de praktijk zal betekenen is echter sterk afhankelijk van de resultaten van een aantal studies, die in de memorie van antwoord staan vermeld. Kan de Minister mededelen of die op de voorziene tijdstippen ter beschikking zijn gekomen? Op welke termijn kan de Minister inzicht geven over de conclusies, die zij daar eventueel uit heeft kunnen trekken? Ik neem aan dat mevrouw Gardeniers als Minister zal terugkomen.

De Minister heeft over de wijze van invoering naar het oordeel van onze fractie een goede koers gekozen. In de bundel 'Wordt planning een plaag?' heeft de toenmalige Amsterdamse hoogleraar in de bestuurssociologie dr. G. H. Scholten onzes inziens terecht opgemerkt: 'Ik heb wel eens gezegd dat integrale beleidsplanning gelukkig niet mogelijk is. Dit houdt in dat ik niet geloof in alle zegeningen die sommige propagandisten ons daarover voorspellen. Maar dat houdt ook in dat ik niet geloof in alle gevaren die de tegenstanders oproepen'.

Het lijkt wel alsof de Minister met betrekking tot de planning de middenkoers, waarin wij ons goed herkennen, wil aanhouden.

Vonhoff-Luijendijk

Op een paar punten wil ik nog wat dieper ingaan, namelijk op het vestigingsbeleid en op de basisgezondheidsdiensten.

Allereerst behandel ik het vestigingsbeleid. Op de consequenties, op dit punt uit het wetsontwerp voortvloeiend, gingen wij reeds in bij de schriftelijke voorbereiding. De beantwoording verschaft echter onvoldoende inzicht, vooral aangezien de Minister stelt ten aanzien van hoofdstuk VIII, hetgeen de personen werkzaam op het terrein van de gezondheidszorg betreft, tot 'versnelde uitvoering' (blz. 26) te willen overgaan. Wij zullen het erover eens zijn, dat de inhoud van dit hoofdstuk diametraal staat tegenover het tot nu toe bestaande en aanvaarde stelsel van vrije vestiging. De keuzemogelijkheden voor de eerst direct-betrokkenen, dat zijn de patiënten – ik weet wel dat de kreet 'vrije artskenkeuze' een aantal ingebouwde beperkingen kent – en van de tevens direct-betrokkenen – dat zijn de personen bevoegd tot uitoefenen van enigerlei vorm van gezondheidszorg – worden hierdoor zonder enige twijfel beperkt.

Het feit dat het hier een dwangmaatregel betreft, zij het een publiekrechtelijke, die nodig is ten einde enig volumebeleid te kunnen voeren, naast een geheel pakket verdere maatregelen, neemt niet weg dat het hier in de toekomst niet zal gaan om het superieur van Haagse hoogte, het hanteren van zeer generale criteria met open oog voor evenwichtige man/vrouw-verhoudingen, met begrip voor het belang van minderheden op confessioneel of ander levensbeschouwelijk gebied in bepaalde streken, maar dat hier de kansen liggen voor het op laten draven van alle lokale stokpaardjes.

Het plaatselijk chauvinisme zal hoogtij kunnen vieren, als bij het beroep van predikant, al geef ik toe, dat de geaardheid van geurbaniseerd gebied of platteland veelal beter ter plekke gekend wordt dan in de Hofstad.

Ik kom nog even terug op die versnelde invoering. Kan de Minister mededelen ten aanzien waarvan dan versneld wordt? Ik zie op pagina 26 van de memorie van antwoord eigenlijk niets over een advies van de Centrale Raad voor de Volksgezondheid over deze aangelegenheid. Ik vind altijd, dat wanneer er een bevoegd en deskundig adviesorgaan ingesteld is, het ook moet functioneren. Met haar benadering wil ik

daarom namens onze fractie nadrukkelijk onze instemming betuigen.

Eén aspect wil ik bij dit onderwerp nog wel uitdrukkelijk aan de orde stellen. Op allerlei terreinen worden gemeenten en provincies voor steeds nieuwe taken gesteld. Dat is niets nieuws. Het gebied van wat tot de gemeente of provinciale huishouding wordt gerekend, heeft zich voortdurend gewijzigd. Daarbij is onwennigheid met betrekking tot het nieuwe naar de mening van mijn fractie nooit een wezenlijke factor geweest. Als de Minister daarvan op blz. 13 van de memorie van antwoord gewag maakt, lijkt mij dat geen sterk argument.

Ik ben meer de mening toegedaan, dat men zich in die kringen afvraagt, door slechte ervaringen wijzer geworden, of de taakverzwaring ook inderdaad gepaard zal gaan met adequate financiële middelen. Mijn fractie vraagt zich af of de geraamde gelden voor de uitvoering van deze wet daarvoor voldoende zijn. Hoe is het bedrag van 40 miljoen tot stand gekomen? Kan hier geen vliegwieleffect optreden, zodat na enkele jaren een veelvoud van dat bedrag nodig zal blijken?

Voor zo'n situatie is men in de kring van provinciale en gemeentelijke overheden nogal eens bevreesd omdat dan vaak door hen het gelag moet worden betaald. Helaas is van onwennigheid op dit punt bij hen geen sprake.

Ligt het in de bedoeling dat de Centrale Raad ruim gelegenheid krijgt zich in een advies uit te spreken over de principiële aspecten, de verschillende te hanteren schalen en de getalsnormeringen?

Eigenlijk heeft mijn fractie nog veel meer opmerkingen en vragen, onder andere: zou het niet de voorkeur verdienen in plaats van 'versnelling' in dezen van fasering te spreken, waarbij zeer geleidelijk aan diverse categorieën en de verscheidene overheidslagen bij dit beleid betrokken gaan worden? Wil de Minister zo'n werkwijze in overweging nemen? Wij proeven een dergelijke zienswijze namelijk ook uit het antwoord op onze vragen op blz. 31; aan het facultatief karakter van de wetstekst wordt daar recht gedaan.

Twee kanttekeningen maak ik bij dat paragraafje: Mèt de heer Dolman acht ik 'afbouwen' kwalijk Nederlands. 'Praktijkafbouw' als op blz. 31 vlak boven 'kwaliteit', is dan slechts een kleine stap; dat er dan 'uitputtend' op volgt, valt dan in ons Germaans taaleigen niet meer op.

Kunnen we niet beter spreken van een geleidelijke vermindering van praktijkomvang? Over het beeldende vermogen van 'met name' eerder in dezelfde zin, laat ik mij niet uit.

Veel aardiger vind ik de 'normaal te achten werkweek', niet in taalkundige zin, maar als aanduiding. Iedereen weet, dat de bewindsvrouw een immense werkpotentie heeft; ik schat dat mevrouw Gardeniers minstens zeker op 60 à 70 uur per week komt. Is zo'n tijdsbesteding een normale werkweek?

Ik keer weer terug naar het vestigingsbeleid. Hoe staat het met de manpowerplanning; beter gezegd: de trendanalyse van beroepsmensen? Welk beleid denkt de Minister te ontwikkelen voor die werksters en werkers in de gezondheidszorg die door de verbodsbepalingen van deze wet worden getroffen? Hoe komt de selectie tot stand van de uitverkorenen?

Denkt de Minister aan een wachtlijst, zodat sommigen niet bij voortduring worden uitgesloten? Is er dan behoefte aan een centrale administratie? Hoe verhoudt zich dat met decentralisatie?

Hoe komen de wensen van de patiënten tot hun recht?

Wat wordt de regeling voor hen, die van een bestaande werkring uit elders aan de arbeid willen?

Wordt hun uitzicht geboden op voortzetting van hun praktijk in zo'n nieuwe omgeving? Dit punt lijkt mij van groot gewicht voor vrouwen, die hun gezin of partner willen volgen en toch hun opleiding en deskundigheid niet verloren willen laten gaan. Bij spreiding van rijksdiensten bijvoorbeeld is dit uiterst actueel.

Hoe komen minderheden tot hun recht, die bij voorbeeld homeopathische medicatie verlangen, danwel behoefte hebben aan een geestverwant als vrouwensvrouw of -man? Zo'n functie geldt toch voor de moderne huisarts? Trouwens voor de vroegere ook!

Heeft de Minister zich gerealiseerd, dat zeer grote steden wijkindelingen, soms met een tamelijk zwaar bestuurlijk karakter, kennen? Kan wijksgewijs gewerkt worden met betrekking tot een vergunningenstelsel?

Ziet de Minister geen obstakels voor de door het Ministerie geposeerde groepspraktijken? Beschikken de leden van de maatschap bijvoorbeeld over een veto of gaat dit wetsontwerp toch weer leiden tot de solitaire therapeut of huisarts met doorbreking en fragmentarisatie van het enkele jaren geleden in gang gezette departementale beleid?

Vonhoff-Luijendijk

Überhaupt zal eerst een goede regeling voor praktijkoverdracht, voor opzegging of aflopende contracten e.d. getroffen moeten worden.

Voor drie aspecten vraag ik nog de aandacht. Laat de Minister toch nog eens goed overwegen dat volgens het amendement-Dees aan de overzijde de regelgeving zich zou kunnen beperken tot vestigingsvergunningen voor hen, die werkzaamheden willen verrichten die langs collectieve weg betaald worden. Zou dat niet een wijze aanloop zijn?

Enige, zo niet zeer veel prudentie, lijkt absoluut geboden. U weet, mijnheer de Voorzitter, en de executieve nog beter, dat tengevolge van bestuurlijke maatregelen er steeds effecten optreden die dan weer maatregelen uitlokken van à la de pleegzuster op Droste's cacaobus. Bij de specialisten kan een combinatie van een wat terughoudend verguntingsbeleid ten aanzien van vestigingen en daarnaast een wat straf tarievenbeleid wel eens onverwachte en weinig gelukkige gevolgen hebben, waar patiënten de dupe van worden.

Ik voorzie bij de verlening van vestigingsvergunningen, aangezien dat overheidsbeschikkingen zullen zijn, nog wel wat AROB-procedures; onze fractie vraagt zich af of gezien het gespecialiseerd karakter van deze gehele materie het openstellen van kroonberoep hier niet duidelijk de voorkeur verdient.

Ten tijde van de memorie van antwoord kon de Minister nog weinig mededelen over de invulling van het tweede lid van artikel 55. Is zij bereid en in staat daar nu uitvoeriger bij stil te staan?

Dan enkele opmerkingen over de basisgezondheidsdiensten. Bij het onderwerp decentralisatie sprak ik al over de financiële kant van het wetsontwerp. Dit probleem speelt zeker een belangrijke rol bij de totstandkoming van basisgezondheidsdiensten.

Hoe ziet de Minister bij aanvaarding van dit wetsvoorstel de financiering van deze diensten? In de memorie van antwoord doelt de Minister zelf op het financieel aspect door tussen haakjes te vermelden dat rekening moet worden gehouden met de financiële mogelijkheden. Waarom zo'n schijnbaar overbodige mededeling?

In een brief aan de Tweede Kamer van 7 maart 1980 heeft de toenmalige staatssecretaris laten weten dat er geen wettelijk geregelde financiering

bestond voor het geheel van taken die krachtens deze wet aan de gemeenten worden opgelegd. Een financieringsregeling voor de basisgezondheidsdiensten zou de voorkeur hebben boven het voortbestaan van de gescheiden financiering, aldus de brief.

Aan de Raad voor de gemeentefinanciën is advies gevraagd teneinde inzicht te krijgen in de meest doelmatige financieringsstructuur voor basisgezondheidsdiensten waarvoor een financiële overgangsregeling zal moeten komen. Bij de UCV naar aanleiding van deze brief noch bij de plenaire behandeling van het wetsontwerp in de Tweede Kamer is uitvoerig gesproken over de financiële aspecten en consequenties voor met name de gemeenten, die zich tegenover nogal wat meerkosten gesteld zien. Dat is een onmiskenbaar feit; de invoering van basisgezondheidsdiensten gaat extra geld kosten.

Gezien de bezuinigingen, die ook het Departement van Volksgezondheid en Milieuhygiëne niet onberoerd laten, rijst de vraag of het departement nog – sinds zaterdag heb ik begrepen dat het er nog beroerder voorstaat dan wij dachten – wel in staat zal worden gesteld om dit nieuwe beleid financieel ten uitvoer te brengen.

Hoe zijn wat dat betreft op dit moment de vooruitzichten? Vooral voor de gemeenten die bij aanvaarding van dit wetsontwerp met de meerkosten geconfronteerd zullen worden, lijkt mij het antwoord van de Minister naar ik hoop verduidelijkend. Wij zien er dan ook met spanning naar uit.

De Minister is ook uitvoerig ingegaan op onze beschouwingen met betrekking tot het kwaliteitsbeleid. Zij is daarbij gevallen – als ik dat woord mag gebruiken – over de term 'gelegenheidswetgeving' die daarbij door ons in het voorlopig verslag is gebruikt. Ik meen dat dit een gevolg is van de nogal onvriendelijke betekenis die zij in dit woord van onze fractie heeft gelezen. Wij hebben geprobeerd aan te geven, dat er van een gestabiliseerde situatie op het punt van democratisering geen sprake is. De Minister toont dit ook zelf aan.

Zij vermeldt hoezeer de discussie hierover al geruime tijd geleden op gang is gekomen en zij voorziet dat in 1983 de uitwerking van het kabinetsstandpunt door de stuurgroep-Dijk kan worden verwacht. Dat daarmee het laatste woord gezegd zal zijn, zal niemand in deze vergadering denken, ook de Minister niet. De Minister kondigt ook aan, dat als gevolg van het optreden van de stuurgroep-Dijk

wijzigingen mogelijk zullen zijn. Hier zijn een bredere afstemming op andere gebieden in de samenleving en gevoel voor de verschillen in de onderscheiden sectoren van de gezondheidszorg op hun plaats.

Daarom gebruikten wij het woord 'gelegenheidswetgeving', wetgeving die heel zeker aan herziening in de komende jaren toe zal blijken te zijn. Nu de Minister daarin iets geheel anders heeft gelezen, namelijk een soort kunstgreep waarbij algemene wetgeving wordt gebruikt, oneigenlijk wordt gebruikt, voor een specifiek probleem, wil ik met nadruk stellen dat die betekenis ons niet voor ogen heeft gestaan. Mijn fractie hecht niet aan dit woord als zodanig, maar vertrouwt dat onze zorg op dit punt wel duidelijk is geworden.

In mijn beschouwing sprak ik reeds over de gevarieerde benadering die de Minister heeft gekozen. Het verheugt ons dat zij in dezen de lijn van de vorige Staatssecretaris wil doortrekken.

Dit geldt ook voor haar benadering van artikel 7. Zowel de beperkte uitleg van dat artikel als de niet hoge prioriteit die zij aan de gebruikmaking van deze bevoegdheid toekent, heeft onze instemming. Wij hopen dat, een eventuele opvolgster of opvolger van de Minister, dezen op dezelfde manier dit artikel zullen interpreteren.

Niet anders is het met de hoge prioriteit die de Minister toekent aan de totstandkoming van de Nationale Raad voor de Volksgezondheid. Wij hebben begrip voor de noodzaak om een en ander met grote zorgvuldigheid te omgeven. Toch menen wij te moeten aandringen op een zo snel mogelijk verlaten van het studie-stadium. Het is onzes inziens zelfs niet ondenkbaar dat een voorlopige raad van start gaat en al werkende geleidelijk al de elementen in zich gaat verenigen die hem geschikt maken een definitieve te worden. In ieder geval zouden wij nu van de Minister willen vernemen, hoe zij op dit moment de voortgang ziet.

Verder heeft de Minister in de memorie van antwoord vermeld dat zij een eerste oriënterend overleg heeft gevoerd met een aantal organisaties om tot een vorming van een nationaal patientenplatform te komen. Mijn fractie wil gaarne vernemen hoe de voortgang na dit eerste overleg is geweest.

Ik ben mij ervan bewust, slechts een aantal aspecten van dit veelomvattende wetsontwerp te hebben aangestipt. Bij eventuele aanvaarding van dit

Vonhoff-Luijendijk

wetsontwerp – dat moeten wij ons goed voor ogen houden – staan zowel wij als de toekomstige bewindspersonen op VoMil niet aan het einde, maar aan het begin van een proces. Juist het veelomvattende karakter en de impliciete sanerende werking van deze wet roepen een algemeen risico voor de wetgever en vooral voor de uitvoerder en toepasser op, namelijk onaanvaardbaar en contraproductief dirigisme. Zelfs de woordvoester van de PvdA wees daar tot mijn vreugde op.

Samen met de drie overheidslagen en de veelheid van particuliere instellingen en organisaties zullen wij daartegen moeten blijven waken. Dit is een uitspraak die naar ik hoop de Minister van harte zal onderschrijven.

De heer **Eijssink** (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Mevrouw Vonhoff was reeds bezig, een kamerbreed tapijt uit te rollen. Ik moet haar daarin nog enigermate hinderen.

Van Koningin Victoria gaat het verhaal, dat zij bij de zoveelste wisseling van de kabinetten van Disraeli en Gladstone – zij was bepaald niet gecharmeerd van de tweede – deze laatste vroeg wat hij als de belangrijkste gebeurtenis van zijn laatste regeringsperiode beschouwde. Gladstone antwoordde dat hij het genoeg had gehad, een regering te leiden, die geen enkel nieuw wetsontwerp bij het parlement had ingediend. Onze Nederlandse bewindslieden schitteren niet in deze vorm van staatkundige zelfbeperking. Integendeel, zij hopen dat als 'paarlen aan hun kroon' de Staatsbladen verschijnen, waarin de wetsontwerpen zijn vermeld, alsof het 'dorstige land' voortdurend smacht naar de dauw van nieuwe wetgeving.

Waarom deze inleiding? Het heeft elf jaar geduurd vóór wij deze discussie konden voeren en de mijlpalen van de geschiedenis van deze wetgeving geven bekende namen aan. Ik noem in dit verband de namen van Kruisinga, Hendriks, Veder-Smit en Gardeniers-Berendsen, waarbij ik het een goede zaak acht dat zij allen op dit moment hier aanwezig zijn. Er is lang en veel aan dit gebeuren gewerkt.

Het resultaat dat nu voor ons ligt, doet bij ons de vraag rijzen wat dit wetsontwerp in feite, met de doelstelling van de beheersbaarheid van de volksgezondheid, aan grenzen biedt voor de taak van de overheid ten opzichte van de planning van het aanbod van de gezondheidsvoorzie-

ningen. Die grens is in de eerste plaats gelegen waar regelingen en regels – het wetsontwerp heet immers nog 'Regelen ter bevordering enz.' – zichzelf tot doel kiezen en waar in feite wordt gepland omwille van de planning. Hoewel men niet kan zeggen dat het bovenstaande opgaat voor deze wetgeving, krijgt men het toch wel moeilijk wanneer bestaande regelingen als het ware plotseling door een nieuw netwerk van wetgeving worden overdekt.

Ik wil daarvan graag een voorbeeld geven. Bij algemene maatregel van bestuur worden categorieën aangeduid van personen die in de volksgezondheid werkzaam zijn. Dat wil nogal wat zeggen. Voor die verschillende categorieën gelden vele regelingen. In het wetsontwerp valt te lezen dat dit alles nu valt onder de werking van deze nieuwe wet. Waren die vroegere regelingen dan allemaal zo slecht of moest dit om wille van de coördinatie geschieden? Zo ja, dan had dat moeten worden beargumenteerd.

Wij wachten in vrolijkheid en vreugde de ontwikkeling van de algemene maatregelen van bestuur af die nog volgen wetende dat die – indien de Kamers daartoe zouden besluiten – ook nog een wettelijke regeling zouden kunnen vereisen.

De grens ligt ook daar, waar binnen het bestek van de regelingen de voorzieningen zó worden ontwikkeld, dat het 'vrije-vraag'-gegeven – wanneer men het over de planning van het aanbod van de voorzieningen heeft, is dat nog iets anders – in de knel komt waarmee de consument, dus de patiënt de dupe van de regeling zou worden.

Onze fractie wil niet stellen dat, bij voorbeeld met betrekking tot het vergunningstelsel, in feite de vrije artsenuitvoering wordt aangetast. Wij wijzen er alleen op, dat deze nieuwe systematiek moeilijkheden kan leveren, juist op grond van het feit, dat afbakening van regio's en dus daarbinnen een gesloten systeem van voorzieningen, kan inhouden dat de patiënt over die regio's heen in moeilijkheden komt wanneer hij die voorzieningen wil.

Met andere woorden: de grens voor de overheidsbemoeienissen is gelegen bij de mogelijkheid voor de patiënt om gebruik te maken van 'een open regio', zodat hij ook wat dit betreft niet alleen afhankelijk is van de begrenzing van de regio. Dit geldt niet alleen in het sterk geurbaniseerde gebied, maar ook daarbuiten. Hier komt opnieuw de grens voor de overheidsbemoeienissen naar voren.

Beheersbaarheid en controleerbaarheid kunnen worden samengevat in het begrip 'doelmatigheid'; doelmatigheid op het gebied van de voorzieningen, van hun onderlinge samenhang en van hun plaats en betekenis in het geheel van de welzijnsvoorzieningen. Hierbij hebben wij een brug geslagen naar andere wetgeving die hier nog aan de orde komt.

Als men echter het wetsontwerp, de memorie van toelichting en ook het voorlopig verslag leest, lijkt het alsof het uitsluitend gaat om wetgeving, de volksgezondheid betreffende. Dit is niet helemaal te ontkennen.

Er is verband tussen de beide wetsontwerpen, maar er is ook groot verschil. De doelstelling en de procedure van operationeel worden van beide wetsontwerpen is totaal anders. Dit wetsontwerp vormt als het ware het sluitstuk van voorgaande wetgeving, die hier haar voorlopige eindfase vindt. Dit is een goed doel.

Mede hierdoor acht onze fractie het mogelijk de verschillende bezwaren, die ook van andere zijden zijn gekomen en die wij hierbij onderstrepen, toch te zien in het licht van een meer positieve benadering. Wij laten ons eendoordeel echter afhangen van de mededelingen en het antwoord van de Minister.

Wij hebben in het voorlopig verslag uitdrukkelijk gewezen op de betekenis van een 'tijdschema', in het bijzonder een tijdschema voor een inzicht in de tijdslimieten en de tijdsduur waarin algemene maatregelen van bestuur, c.q. delen van de wetgeving die in werking worden gesteld, aan ons ter kennis zullen worden gebracht.

Wij hebben er wat moeite mee dat de Minister telkens weer op artikel 4 van het wetsontwerp wijst. Dit artikel 4 is zeer beperkt. Hierin staat niets over strategie. Er staat dat de Minister periodiek verslag doet aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal over de voortgang van en zijn voornemens met betrekking tot de toepassing en uitvoering van deze wet. Daarbij gaat het tot nu toe niet om beide Kamers.

Wij willen graag dat de Minister ons op de hoogte brengt door middel van een directe rapportage – een soort effectrapportage – van de stand van zaken. Hiervoor hebben wij zelfs een tijdslimiet van twee jaar gesteld.

Dit is niet het enige wetsontwerp dat niet geheel in werking is getreden of waaruit nog eens een aantal algemene maatregelen van bestuur moet voortvloeien. Er zijn meer wetsontwerpen op dit departement die aan hetzelfde euvel lijden en die

ook nog hinkend nakomen. Dit geldt trouwens ook voor de milieuwetgeving, maar in dit kader vragen wij hier niet naar.

Wij vragen wel naar een duidelijk inzicht in hetgeen in de loop van enkele jaren zal gebeuren met betrekking tot de uitvoeringsmogelijkheden van dit wetsontwerp, zowel wat de artikelen betreft als de ontwikkeling van de algemene maatregelen van bestuur die hieruit voortvloeien. Hierop is geen duidelijk antwoord gekomen.

Er is iets gezegd over de door mij geschetste kwestie van de strategie, van ontwikkelingen en ontwikkelingsplan en de nodige uitvoeringsmechanismen. Wij hadden hier graag de klok bij gezet, heel duidelijk en heel scherp, omdat het belang van dit wetsontwerp en de mogelijkheid hiervan in de praktijk iets te zien, afhankelijk is van het tijdstip waarop het in werking wordt gesteld. Mocht de periode onverhoopt tien jaar zijn, dan vraag ik mij af of wij niet op een ander punt van de grenzen van de overheidsbemoeienis zijn gekomen, namelijk de beheersbaarheid van de wetgeving.

Als van een groot gedeelte van de effectiviteit en dus de doelmatigheid van de wetgeving – het gaat nu om regelen ter bevordering van doelmatigheid – niet bekend is wanneer en op welke wijze zij worden uitgedrukt, trekken wij een wissel op een schone toekomst, terwijl wij niet weten wat wij vandaag voor volgende tijden beslissen.

In afwachting van het antwoord van de Minister is het op dit punt duidelijk dat de nadelen van de twijfel de voordelen ervan overheersen.

De Minister heeft op een groot aantal zaken wel duidelijk gegeven in de memorie van antwoord. Het wordt echter minder duidelijk voor ons op het punt van de samenhang tussen de verschillende ontwikkelings-schema's, inhoudende een tijdschema van werkzaamheden en een invoeringsplan. Hierbij beroept de Minister zich wederom op artikel 4, maar het is bekend dat dit een zeer ruime omschrijving geeft.

Wij hadden graag gezien wat de nadere invoeringsstructuur en de hierbij behorende prioriteitstelling inhoudt en wat is bedoeld met een sectorgewijze invoering van de wet in een beperkt aantal regio's. Gaat het om één regio, enige regio's of een regio met een deel van een sectorplan dat wordt uitgevoerd? De duidelijkheid hierover is niet groot.

De Minister heeft zich concreter uitgedrukt door een aantal artikelen en hoofdstukken aan te geven waarvoor snellere ontwikkeling en wetgeving voor uitvoering en inwerkingstelling mogelijk is. Het ging ons hierbij vooral om delen van hoofdstuk III en hoofdstuk XVI. De Minister schrijft dat deze ten dele in aanmerking komen voor directe invoering.

In hoofdstuk III is de representatie en de participatie van medewerkers in de volksgezondheid aan de orde. Hierbij is de term gebruikt die de Nationale Ziekenhuusraad herhaalde malen in zijn kritiek heeft betrokken, namelijk de evenwichtige vertegenwoordiging. Evenwichtig kan zijn: part om part, gelijke delen. Het kan ook zijn: in het belang van de belangen.

Men krijgt de indruk dat, wanneer het departement de Minister hieromtrent voorlicht en het in de memorie van antwoord komt, een grote preferentie bestaat om opstapeling van deskundigheid te zien als optimum van bestuur. Ik meen dat de praktijk aanwijst dat bestuurders in de eerste plaats over bestuurlijke kwaliteiten moeten beschikken en dat het meegenomen is dat in besturen bijzondere kwaliteiten aanwezig zijn, ook uit deelnemende groepen in een bepaald proces. Het is niet juist dat een evenwichtige representatie een waarborg geeft voor goed bestuurlijk werken.

Hierbij komt de kwaliteit van het besturen zelf. Men weet dat de mogelijkheden in Nederland op het gebied van bestuurlijke opleidingen nog altijd zeer beperkt zijn. Artsen schitteren bij voorbeeld niet allemaal door bijzondere bestuurlijke kwaliteiten. Misschien geldt dit voor verpleegkundigen meer, maar hun opleiding ken ik niet van nabij.

Bij het stellen van onze kritische vragen hebben wij begrepen dat de Minister tenderde naar de indirecte representatie en participatie. Wij achten dat een goede zaak. Het is belangrijk dat in ziekenhuizen, verpleeghuizen en bejaardeninrichtingen geen gefixeerd rollenpatroon bestaat. Neen, dat rollenpatroon mag echt wel in beweging zijn.

Ernstiger wordt het echter wanneer dat 'rollenverdeelsysteem' leidt tot rolconflicten, ongeacht of die nu optreden tussen bestuurders enerzijds en de directie en medewerkers anderzijds. Belangrijker is het wanneer de patiënt – de cliënt – in een systeem terecht komt waarin hij niet meer weet welke de verhoudingen zijn.

Ik noem een concreet voorbeeld: op een afdeling in een verpleeghuis

werkt een hoofdzuster die tevens lid is van de ondernemingsraad en gekozen lid van het bestuur. Dat komt neer op 'twee maal een rode loper'.

Het is de vraag of een patiënt dan nog in staat zal zijn klachten over die hoofdverpleegster in te dienen; daarvoor zal men zich wel wachten. Een duidelijke scheiding van deze functies, bevoegdheden en verantwoordelijkheden – bij voorbeeld bij ontslagprocedures waarover in zo'n geval door de betrokkenen mede zou moeten worden beslist – acht ik pleiten voor de indirecte participatie. Op dit moment behoeven wij ons hierover echter geen zorgen te maken.

Wij hopen op een wettelijke regeling, mede aan de hand van het advies van de Commissie-Dijk, waarover wij meer in concreto van gedachten kunnen wisselen.

Wij hebben gevraagd of de bewindsvrouw niet met ons van mening is dat de interne democratisering van de inrichting zelf in conflict kan komen met de formele kwaliteitseisen die in hoofdstuk III van het wetsontwerp worden gesteld. Gezien de beantwoording ervan is de bedoeling van die vraag de Minister kennelijk ontgaan. Wij bedoelden het volgende.

Men tendeert in de inrichtingen en instellingen in toenemende mate naar het op gang brengen en bevorderen van een interne democratisering. Dat houdt in dat de verticale 'bevelslijnen' verdwijnen, dat de hiërarchische structuur geheel of ten dele wordt afgebouwd.

Wanneer dat proces zich voortzet zal men zien dat de verschillende niveaus dichter bij elkaar komen. Dat leidt tot een betere communicatie en uiteindelijk, bij de participatie van de patiënt zelf – hetzij door de patiëntencontactcommissie, hetzij door de patiëntenraad – tot een betere interne democratie, waarvan op hun beurt een betere communicatie, betere verhoudingen, een betere werksituatie en wellicht – al is hierbij geen sprake van een causaal verband – een betere verzorging en verpleging het gevolg kunnen zijn.

Een directe aanwijzing nu zou, door deze procesgang heen, een 'verticale' situatie scheppen, doordat iemand die in een 'horizontale' overlegstructuur zit plotseling in een 'verticale' bestuursstructuur zou worden geplaatst. Over dat praktijkprobleem zijn wij bezorgd. Daarom hebben wij reden te meer, de voorkeur te geven aan de indirecte boven de directe representatie. Wij hadden de indruk dat dit ook bij de Minister doorschemert.

Ook wij hebben de regio-indeling nog eens naar voren gebracht en daarbij aandacht geschonken aan de territoriale bestuurlijke indeling. De Minister heeft duidelijk onderkend dat deze een probleem vormt waarvoor zij geen pasklare oplossing kent. Dat is begrijpelijk. Er is ook nog tijd genoeg voor het vinden van een oplossing hiervoor.

Wat anders wordt het, wanneer de Minister worstelt met regio-indelingen die uit twee verschillende wetgevingen naar voren komen en die elkaar niet helemaal overlappen. Dan zal gezien moeten worden wat prevaleert en zal daaraan, naar onze mening, door middel van een algemene maatregel van bestuur een oplossing gegeven moeten worden. Wij hopen dan – wij zeggen dit heel uitdrukkelijk – dat dit geschiedt in overleg met de regio's, óók met de aanpalende regio's voor zover het grensoverschrijdende problemen en grensoverschrijdende voorzieningen betreft.

Mijnheer de Voorzitter! De bewindsvrouw heeft onze vraag met betrekking tot de inspraakprocedures en de behoefte aan – wat wij hebben genoemd – een coördinatiepunt daarvan op nationaal niveau, kennelijk niet helemaal begrepen. Dit zal wel daaraan hebben gelegen, dat wij niet geheel duidelijk waren. Ons gaat het om de rechtsgelijkheid van de burgers in de verschillende regio's – we denken aan de gemeenten, de provincie, de subregio's –, ook en met name dáár waar het grensoverschrijdende voorzieningen betreft.

Praktisch gezegd: aan de ene kant van die regiogrens is een mede-inspraak ten aanzien van dat object en natuurlijk is deze er ook in de regio zelf.

Maar nu komt het punt: er kan een duidelijk verschil bestaan met betrekking tot de methodieken die worden gebruikt. Wij zijn in Nederland nog lang niet zo ver – om een heel ander, praktisch terrein te nemen: de vraagstukken van de kampeerverboden en dergelijke – dat de inspraakmogelijkheden op de verschillende terreinen in Nederland, voor wat de provincies betreft, gelijk zouden zijn. Ik heb geen enkele garantie – onze fractie ook niet – dat er met betrekking tot de zich ontwikkelende verschillen, tussen gemeenten en provincies, in de inspraakprocedures geen moeilijkheden zouden zijn.

Wij verwachten slechts dat men er tevoren, wanneer deze wetgeving operationeel wordt gemaakt, op zijn

minst op bedacht is dat er een coördinatiepunt noodzakelijk zou kunnen zijn. Is men daarop bedacht, dan kan men een deel van die problemen opvangen.

Daarmee is niet gepleit, opnieuw, voor centralisatie. Integendeel, het gaat juist om de coördinatie te bevorderen van hetgeen er op dat lokaal gebied gebeurt. Dit kan zonder het scheppen van een regeling; de mensen dient het daarnaast op zijn minst duidelijk te worden gemaakt dat er klaarblijkelijk rechtsongelijkheid kan bestaan met betrekking tot de input die de burgers aan de ene en aan de andere kant van de regiogrens kunnen leveren.

Mijnheer de Voorzitter! Wij hebben met genoegen gezien dat de Minister in de memorie van antwoord nogal zorgvuldig te werk is gegaan. Er is omstandig aandacht geschonken aan de verschillende elementen die ons bezig hebben gehouden. Het is ook niet helemaal van humor ontbloot. Een leuke passage staat op blz. 13:

'Toch is het anderzijds de vraag of de in door deze leden – dat zijn de CDA'ers – geuite vrees ook niet een zekere mate van onwennigheid meespeelt met betrekking tot de nieuwe rol die gemeenten en provincies in de toekomst kunnen krijgen.'

Dat was een heel mooi statement! Wij hebben het met dankbaarheid gelezen: wij hadden namelijk niet zoveel last van die onwennigheid en kennen iets van de ontwikkeling daarvan met betrekking tot deze wetgeving. Leuk dat dit soort dingen erin staan! En: er is zorgvuldig gehandeld.

Maar dan is er het maatschappelijk gebeuren, daarbuiten. Dat heeft te maken met het stellen van plannen met betrekking tot sluiting van gezondheidsinstellingen. Wij proeven hier een zekere tegenstelling. Wij zullen ons nu niet begeven in de vraag of delen van de wetgeving – in dit geval de Wet op de Ziekenhuisvoorzieningen – op de juiste wijze zijn geïnterpreteerd en of op grond daarvan, bij voorbeeld op grond van een bepaald artikel, ineens zo'n heel plan kan worden gemaakt. Een deel daarvan ligt sub judice op dit moment; er zijn procedures gaande en wij willen daarover niet spreken.

Wij constateren echter wel dat het voor velen heel moeilijk is – wij hebben dit in de recente literatuur ook gelezen en de pers verheelt ons dit echt niet – dat er tussen de wetgeving en de zorgvuldigheid waarmee al deze zaken omringd zijn, zowel in de Wet op de gezondheidsvoorziening

als in deze wet, als het ware een duidelijk spanningsveld ontstaat – ik zou haast zeggen een maatschappelijk spanningsveld van de eerste orde – met betrekking tot het zicht dat de burger heeft op zijn belangen in de volksgezondheid en de bereikbaarheid van instellingen enerzijds en de noodwendigheid van het Rijk om orde op zaken te stellen bij de overbedding in Nederland.

Wij zijn van mening dat men, ook in het kader van de behandeling van deze wetgeving, wat dit betreft de grootst mogelijke zorgvuldigheid in acht moet nemen.

In de krant van hedenmorgen stelt de Minister dat het Rijk natuurlijk het laatste woord heeft, maar dat er best met provincies en gemeenten te praten valt over allerlei noodwendige zaken. Vervolgens legt de Minister zelf daarbij de vinger op het ontbreken van de coördinatie met Onderwijs en Wetenschap en dat is erg boeiend in het kader van deze wetgeving. De Minister citeert namelijk eerst de situatie in België – wij behoeven België natuurlijk niet altijd als voorbeeld te nemen – en daarna komt vervolgens het vraagstuk van de academische ziekenhuizen aan de orde.

Vanuit deze planningsvraagstukken en de hier gestelde regelen rijst dan de vraag of het juist is dat die verschillen, tot vier maal toe qua personeelsbezetting per bed, in onze gewone ziekenhuizen een toelaatbare zaak is. Waar vinden wij in deze wetgeving algemene maatregelen, die in overleg met de beide departementen tot stand komen, om op dit punt de discrepantie niet al te groot te laten worden en in zekere mate te laten reduceren? Dat komt hierin niet voor en de Minister wijst er zelf op. Hoe ligt die coördinatie? Wij hebben jarenlang gepleit voor het brengen van de academische ziekenhuizen onder het ministerie.

Destijds bij Minister Pais leek het erop dat die procesgang wat sneller in beweging kwam. Wij weten niet hoe het er nu voor staat. In feite dringt zich een dergelijke vraag, zeker gezien de financiële situatie, aan ons op.

Wanneer ik dan toch over de academische ziekenhuizen spreek, wil ik vragen welke overwegingsmogelijkheden er zijn wanneer de Minister genoodzaakt wordt in haar recente activiteiten op grond van de Wet op de ziekenhuisvoorzieningen, ook delen van academische ziekenhuizen te sluiten en zij tegelijkertijd moet werken aan een plan voor de vestiging van een nieuw ziekenhuis van dezelfde allure en taakstelling.

Eijsink

Een groot aantal vragen zijn reeds door anderen gesteld. De kwestie van het erkenningsbeleid, mede uitgevoerd door de lagere organen is aan de orde geweest. Mevrouw Vonhoff heeft hierbij uitdrukkelijk gevraagd hoe die lagere organen aan de middelen komen om die verzwaarde taak te kunnen ontwikkelen. Zij vroeg of die f 40 miljoen wel voldoende is en hoe men aan die cijfers komt.

Ik herhaal haar vragen omdat wij ook van mening zijn dat hierover klaarheid moet komen. Ditzelfde geldt met betrekking tot de basisgezondheidsdiensten. Nu is er één mogelijkheid waarmee de Minister snel uit de voeten kan. Aan het eind van dezelfde passage over de basisgezondheidsdiensten staat namelijk dat ook andere instellingen voor de volksgezondheid die taken kunnen overnemen. Welnu, als die dan toch al bezig zijn, zou dit een financiële uitkomst kunnen geven, maar ik weet niet of dit de redding voor het geheel is.

In de marge van dit vraagstuk wil ik nog een vraag stellen. Basisgezondheidsdiensten hebben als begrip een heel merkwaardige geschiedenis achter de rug. Het lijkt erop alsof zij in deze wetgeving een eindgestalte krijgen. Een eindgestalte die veraf ligt van de politieke ideologie, die zelfs gedurende geruime tijd in een heel andere richting is gegaan.

Een begeleidende servicedienst ten aanzien van het hele gezondheidsgebeuren tekent zich nu duidelijk af. Deze dienst krijgt nu, ook in het kader van de preventie die duidelijk daarin is opgenomen, als het ware het karakter van sluitstuk op de overige voorzieningen op het gebied van de gezondheidszorg. Voor deze aanduiding en deze interpretatie zijn wij bepaald enthousiast.

Ik ben nu aan het einde van mijn betoog gekomen. Wij wachten af wat de Minister op de verschillende punten zal antwoorden. Wij zijn bereid daarna ons oordeel nader aan haar duidelijk te maken.

Mevrouw **Tiesinga-Autsema** (D'66): Mijnheer de Voorzitter! Ook ik heet de bewindsvrouw namens mijn fractie van harte welkom nu zij en ik, via u, voor de eerste keer in deze Kamer met elkaar in discussie gaan bij de behandeling van een zo belangrijke wet als de Wet voorzieningen gezondheidszorg. Ik wens haar bij deze behandeling van harte succes.

De Wet voorzieningen gezondheidszorg heeft een lange parlementaire weg afgelegd. Vier kabinetten hebben

er zich mee bemoeid en nu doet zelfs een interim-kabinet dat. Het is een vervolgverhaal geworden van kabinet tot kabinet. Van hetgeen zich hier vandaag en morgen afspeelt, zal het afhangen of deze Wet nu spoedig het Staatsblad zal halen.

Hoewel mijn fractie de urgentie van de WVG steeds heeft erkend, heeft zij toch willen vasthouden aan een gezamenlijke behandeling met de Kaderwet. De onderwerpen die beide wetsontwerpen behandelen, zijn voor een deel hetzelfde. Ontkoppeling had schade kunnen veroorzaken aan de wetstechniek. Hierin verschillen wij dus duidelijk van mening met de fractie van de VVD. Bovendien zou ontkoppeling een politieke daad zijn geweest. Lange tijd zou daardoor de harmonisatie van het beleid op een laag pitje zijn gezet. De recente kabinetscrisis heeft uiteindelijk toch nog voor vertraging gezorgd. Wij betreuren dat, maar het is niet anders.

De bedoeling van de Wet voorzieningen gezondheidszorg was en is, nieuwe wettelijke regelen te stellen ter bevordering van een doelmatig stelsel van voorzieningen voor de gezondheidszorg, natuurlijk in het belang van de volksgezondheid. Dat laatste mogen wij niet uit het oog verliezen. Het gaat immers om de gezondheid en het welbevinden van de mensen die in ons land leven, wonen en werken of graag wilden werken. Het gaat niet om fraaie systemen of om ingenieuze bureaucratische regelingen.

Tijdens de gang van dit wetsontwerp hebben zich nog andere doeleinden aangediend, waardoor afdoening van het wetsontwerp steeds urgenter werd: de prioriteit die in brede kring werd toegekend aan de eerste-lijnszorg boven de intramurale zorg – een doel dat van grote betekenis is voor mijn fractie – en de noodzaak tot beheersing van de volumegroei. Dit komt neer op herstructurering en bezuinigingen.

Voor al de dringende noodzaak tot vergaande bezuinigingen geeft aan de behandeling van dit wetsontwerp een aparte dimensie. Men kan over gezondheidszorg in Nederland niet praten, zonder de bezuinigingen daarin te betrekken. Er moeten maatregelen worden genomen. Het probleem is meestal dat de snelheid waarmee deze tot stand moeten komen, niet spoort met de snelheid waarmee wij wetten tot stand plegen te brengen. Ook de procedures in deze wet stammen uit een tijd waarin alles nog veel geleidelijker ging. Zij zijn niet op crisiswetgeving toegesneden.

Uit overwegingen van zorgvuldigheid en rechtszekerheid is het terecht dat die wetgeving niet voorop loopt. De noodzaak tot het treffen van bezuinigingsmaatregelen die snel effect sorteren, doet de overheid in arren moede grijpen naar bevoegdheden die tot nu toe niet of nauwelijks werden of behoeften te worden gebruikt. Niet wettelijk geregelde belangen zouden daarbij weleens het meest kwetsbaar kunnen blijken. Wij hebben daarvan de laatste tijd voldoende voorbeelden kunnen zien.

Procedures, door gewoonte ontstaan, worden doorkruist. Dat geeft spanningen. Het is moeilijk, een kant en klare oplossing voor deze problemen op tafel te leggen. Maar ook aan deze mogelijkheden komt een eind. De Minister wil nu op korte termijn bezuinigen op ziekenhuizen onder het motto: het geld moet toch ergens vandaan komen. Met het principe zijn wij het wel eens. D'66 pleit al jaren voor bezuinigingen in de intramurale sector ten gunste van de eerste lijn.

Nu de Minister haar maatregelen met betrekking tot de reductie op de bedden heeft aangekondigd, kiest zij voor een moeilijke manier. Mijs inziens is het wel een moedige manier. In de literatuur en de berichtgeving doen echter over het effect van beddenvermindering om de kosten voor de gezondheidszorg te drukken, de meest uiteenlopende berichten de ronde. Deze variëren van nul tot grote besparingen en van verwaarloosbare resultaten tot het scheppen van geldverslindende werkloosheid.

Ik wil niet op een verdere discussie daarover in de Tweede Kamer vooruitlopen; wij hebben kunnen lezen dat de Minister gisteren al overleg heeft gevoerd met de vaste kamercommissie aan de overkant. Ik wil echter wel van deze gelegenheid gebruik maken om hierbij in relatie tot de WVG en de Kaderwet Specifiek Welzijn een paar kanttekeningen te plaatsen.

Beddenreductie is noodzakelijk, maar kan en mag niet worden verleend zonder goede vervangende voorzieningen voor personeel en patiënten. Er zijn belangen mee gemoeid die niet zo maar 'weggepoetst' kunnen worden. In de eerste plaats is er het belangrijke aspect van de werkgelegenheid. Mijs inziens zal de eerste-lijnsgezondheidszorg achter het net vissen als deze niet snel haar medewerking verleent aan, of met een plan komt voor, plaatsing en herscholing van mensen binnen deze

Tiesinga-Autsema

sector, die bij de beddenreductie intramuraal overtoollig zullen worden. Ik ben bang dat dit anders afbreuk zal doen aan de verschuiving naar de eerste-lijnsgezondheidszorg.

Kruiswerk, maatschappelijke dienstverlening en gezinszorg zouden hun krachten moeten bundelen en met het departement moeten zoeken naar mogelijkheden daartoe. Dat gaat sneller en zou de kans van slagen, ook in politiek opzicht, vergroten.

Door het sluiten van ziekenhuizen neemt de druk op andere voorzieningen, zoals de gezinsverzorging en het kruiswerk, toe. Als men te gezond is voor het ziekenhuis maar nog niet gezond genoeg om weer op eigen benen te staan, heeft men verzorging nodig. De Minister van CRM heeft echter zo zijn eigen bezuinigingsplannen en -problemen. Ik had gehoopt dat er hier vandaag twee Ministers aanwezig zouden zijn geweest. Mevrouw Vonhoff maakte hierover ook al een opmerking.

Ik betreur het dan ook zeer dat de Minister van CRM niet achter de regeringstafel zit. Ik had namelijk willen zeggen dat wij vandaag twee ministers in huis hebben wier plannen welhaast haaks op elkaar staan.

Ik vind het triest om dit te moeten constateren. Het sluit niet aan bij de doelstellingen, neergelegd in de Schets van de Eerstelijnsgezondheidszorg die spreekt over 'het aanvaarden van medeverantwoordelijkheid voor een continue, integrale en persoonlijke zorg voor gezondheid'.

Het sluit ook niet aan bij het samenhangende gezondheidszorgbeleid dat D'66 voor ogen staat. Door het bezuinigingsklimaat is de versterking van de eerstelijnsgezondheidszorg onder grote druk komen te staan. Het non-interventiebeginsel, gekoppeld aan de staatsrechtelijke ministeriële verantwoordelijkheid, staat een gecoördineerd beleid op het zorgterrein danig in de weg.

Het feit dat Minister De Boer als Minister van CRM het coördinerend ministerschap voor het welzijnsbeleid bekleedt, verschaft hem slechts geringe bevoegdheden. Het ware beter voor de politieke prioriteitstelling en voor de samenhang in het beleid als één ministerie met de totale zorgsector belast zou zijn. Ten slotte speelt bij het sluiten van ziekenhuizen in het kader van de beddenvermindering, kapitaalsvernietiging natuurlijk een belangrijke rol. Er zou op korte termijn dan ook moeten worden gewerkt aan een plan voor hergebruik van gebouwen en apparatuur.

De eerder geciteerde drs. Werner, hoofd van de stafafdeling financiering gezondheidszorg van het Ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne, signaleerde in een recente voordracht over de toekomst van het financieel overzicht gezondheidszorg dat er weinig zicht blijkt te bestaan op het effect van de planning en de bouw van ziekenhuizen op de exploitatiekosten van de gezondheidszorg. Dat is opmerkelijk, want ervaringen in het verleden hebben ons steeds geleerd dat planning en bouw juist een groot deel van de volumestijging in de gezondheidszorg hebben veroorzaakt omdat zij structureel op lange termijn kostenontwikkelingen vastleggen.

Met de nieuwe wetgeving raakt de overheid weer beter geëquipeerd om het bedrag van 32 miljoen gulden voor kosten in de gezondheidszorg te beheersen en binnen de bestaande infrastructuur te sturen. Daar staat echter tegenover dat in het financieel overzicht gezondheidszorg 1982 wordt gezegd dat de Regering slechts voor 1982 aan de raming van kosten een taakstellend karakter geeft; de raming voor de middellange termijn (1983 tot 1985) wordt slechts een indicatief karakter toegekend. Dit betekent met andere woorden dat de mogelijkheid wordt opgehouden om het financiële kader van jaar tot jaar bij te stellen.

Voor 1982 werd het financiële kader zelfs drie maanden nadat het was gepubliceerd, alweer bijgesteld op grond van de Voorjaarsnota. Het bezuinigingsbeleid wordt steeds kortademiger. Men kijkt nu geen jaar meer vooruit, maar slechts een paar maanden. Dat kan niet anders dan ten koste gaan van de samenhang in het beleid. Artikel 10 van de WVG eist, dat de Minister vooraf in richtlijnen aangeeft welk beslag de diverse voorzieningen mogen leggen op de personele, materiële en financiële middelen.

Het vierjarenplan wordt alleen maar goedgekeurd als het binnen de financiële richtlijnen blijft. Ik deel dan ook de twijfel van de heer Werner over de bestuurlijke haalbaarheid van de WVG op dit punt, tenzij de Regering zou besluiten tot het maken van een taakstellend meerjarenkader. Dat betekent onder meer dat een zittend kabinet zal moeten aangeven wat de gezondheidszorg in de volgende kabinetsperiode mag kosten.

Mijn vraag aan de Minister is dan ook of het aannemen van de WVG betekent, dat er in het vervolg in het Financieel Overzicht Gezondheidszorg sprake zal zijn van taakstellende

financiële kaders. Dat is van doorslaggevend belang om de mogelijkheid die de WVG biedt om de kosten in de gezondheidszorg ook op de lange termijn in de hand te houden, te benutten. Eerst dan ontstaat er ook samenhang in het bezuinigingsbeleid. Voor bezuinigingen kan een reële planning worden gemaakt; het schotsen springen kan achterwege worden gelaten. Dan pas ook sluit het systeem.

Een ander punt dat mij is bijgebleven uit het belangwekkende betoog van de heer Werner is het onderscheid tussen de Wet voorzieningen gezondheidszorg en de Kaderwet specifiek welzijn waar het de financiële planning betreft. In de KSW zijn meerjarenplannen geen grond voor financiering. Deze wet kent een jaarlijks programma in relatie tot het financieel beslag en het vierjarenplan. Dit onderscheid zal ongetwijfeld problemen geven als de WVG en de KSW in elkaar worden geschoven, vooral ook omdat het financieringssysteem van de gezondheidszorg sterk afwijkt van dat van de bestaande welzijnsvoorzieningen.

Ik hoor graag van de Minister, mijnheer de Voorzitter, of er al een oplossing voor deze problemen is bedacht. We hebben niet zoveel tijd meer. Op het financieringssysteem in de gezondheidszorg kom ik overigens in mijn betoog straks bij de behandeling van de onderdelen van de wet nog terug.

Mijnheer de Voorzitter! Ik wil nu nog een aantal aspecten van de WVG de revue laten passeren en de gelegenheid te baat nemen om de Minister nog nadere vragen te stellen.

In de eerste plaats kom ik te spreken over de invoeringsproblematiek. In de memorie van antwoord heeft de Minister de vele vragen vrijwel alle welwillend en uitgebreid beantwoord. Mijn fractie dankt haar daarvoor. Dat geldt zeker ook voor de beantwoording van de vragen die zijn gesteld over de invoeringsproblematiek van de WVG.

De Minister erkent dat de te nemen invoeringsmaatregelen en de snelheid waarmee ze tot stand worden gebracht essentieel zijn voor de beoogde werking van de wet. Het opstellen van een tijdige planning voor de werkzaamheden met betrekking tot de vele op te stellen maatregelen van bestuur in de vorm van een ontwikkelingsschema, dat zal worden opgenomen in het invoeringsplan van de WVG, is in dat kader een adequate maatregel. In de wetenschap dat er inmiddels op het departement al maanden hard is gewerkt aan de voorbereiding van de

invoeringsplanning, veroorloof ik mij de Minister te vragen wanneer zij aan de Tweede Kamer haar eerste rapportage denkt te kunnen doen over de voortgang van en haar voornemens met betrekking tot de toepassing en uitvoering van de wet, daarbij rekening houdend met de door ons en gelukkig ook door de Minister, zoals is gebleken, voorgestane koppeling in toepassing van artikel 4 van de Wet voorzieningen gezondheidszorg en artikel 5 van de Kaderwet specifiek welzijn. De Minister verwijst nog naar de Stuurgroep Afstemming KSW en WVG. Iets verder in haar betoog, op bladzijde 25 van de memorie van antwoord, brengt zij de harmonisatie-afspraken ter sprake.

Wanneer is een evaluatie van deze afspraken door de Stuurgroep te verwachten?

Wat de rapportages in het algemeen betreft, wij zouden graag de toezegging van de Minister willen hebben dat zij daarin ook melding zal maken van eventueel extra financiële consequenties die toepassing en uitvoering van de WVG tot gevolg kunnen hebben, uitgaande van de verwachting van de Minister dat een bedrag van f 40 miljoen op jaarbasis voldoende is voor de gefaseerde voorbereiding, invoering en uitvoering van de wet. Over dit onderwerp is vanmorgen al eerder gesproken.

Bij de teruglopende uitkering uit Provincie- en Gemeentefonds zou het overigens interessant zijn van de Minister te vernemen of zij alle kosten met betrekking tot voorbereiding, invoering en uitvoering van de wet 'verhaalbaar' acht.

Wij zijn er de Minister erkentelijk voor, dat zij een zo duidelijk overzicht heeft willen geven met betrekking tot de vermoedelijke hoofdinhoud van het invoeringsplan. Haar mededelingen daarover geven mij reden tot vreugde en zorg. De keuze om in de eerste fase van het invoeringsproces de strategie met de daarbijbehorende prioriteitenstelling en de communicatie- en overlegstructuur aan bod te laten komen, ligt voor de hand. De dubbele invoering, een sectorsgewijze in het gehele land, gekoppeld aan een zo integraal mogelijke in bepaalde regio's, lijkt uiterst zinnig. Met de integrale invoeringsprojecten kan op deze manier ervaring worden opgedaan die van belang is voor de uiteindelijke algehele invoering van de wet. Buiten die regio's zit de Minister ook niet stil en brengt zij alvast een aantal sectoren onder de werking van de wet.

Op het eerste gezicht is daar geen speld tussen te krijgen. Mijn zorg betreft dan ook niet deze aanpak, maar de keuze van de sectoren die de Minister als eerste onder de WVG wil brengen, althans een mogelijk effect van die keuze.

Het bij voorrang brengen van de extramurale sectoren en de collectieve preventie onder de werking van de WVG laat voorlopig de intramurale sectoren ongemoeid en onder de werking van de Wet Ziekenhuisvoorzieningen. Dat betekent een breuk met het verleden, die voor- en nadelen heeft. Even terug naar de oorspronkelijke plannen.

In het indertijd uitgezette tijdspad voor de invoering van de WVG en met name het insluizen van de WVG en de Kaderwet Specifiek Welzijn is gezegd, dat zou worden begonnen met de Wet Ziekenhuisvoorzieningen. Daarna zou de rest van de gezondheidszorg volgen, waarna afstemming zou plaatsvinden met de maatschappelijke dienstverlening via koppeling met de KSW. Dat wil zeggen dat in die opvatting de ziekenhuizen centraal zouden staan en dat het gevaar bestond dat extramuraal zich zou moeten aanpassen. Dat lijkt inmiddels achterhaald door de accentverlegging van intramuraal naar extramuraal.

Goed, zult u zeggen, mijnheer de Voorzitter, dan komt de nu voorgestelde werkwijze van de Minister toch ook aan dat bezwaar tegemoet? Dat is juist en niet juist. Het gevaar is niet denkbeeldig dat toch eenzelfde soort effect zal optreden. Doordat de WZV nu blijft doorlopen, zou de gevoeligheid van nature van de intramurale sectoren voor autonome ontwikkelingen nog kunnen worden gestimuleerd, waardoor het bij voorbaat moeilijker wordt deze bij de noodzakelijke ombuigingen en verschuivingen in de gezondheidszorg betrokken te houden, ondanks de ferme plannen van de Minister in die richting.

De argumentatie van de Minister en de plannen om door onderlinge afstemming van de richtlijnen, te geven op basis van beide wetten, te komen tot beheersing van het volume van de intramurale zorg ten gunste van de extramurale, stellen ons met de donkere bezuinigingswolken aan de lucht slechts ten dele gerust.

Niettemin, de beweegredenen van de Minister acht ik zuiver en ook ben ik niet geheel en al genoeg voor het argument uit de ziekenhuiswereld dat zij pas aan het werk zijn met de WZV en nu meteen weer met een nieuw wettelijk regiem zouden worden geconfronteerd.

Voor de WVG en de KSW is indertijd een wettelijk ingroeimodel opgesteld. Nu het onvermijdelijk lijkt te zijn, dat de WVG en de WZV enige tijd naast elkaar zullen functioneren, willen wij de Minister dringend vragen op korte termijn ook zo'n ingroeigarantie voor deze beide wetten tot stand te willen brengen. De mededeling, dat in fasen beide wetten verder naar elkaar moeten toegroeien opdat een geleidelijke overgang kan worden bereikt (MvA, blz. 22) is mij te mager. Ook met een duidelijk ingroeiplan kunnen te abrupte overgangen in wettelijke systemen worden vermeden.

Mijn fractie steunt, onder voorwaarde van een deugdelijk en van tevoren vastgelegd tijdspad voor ingroei van deze beide wetten, de gedachte van de Minister om die sectoren als eerste onder de werking van de WVG te brengen waarvoor nog geen wettelijk planningsregime c.q. een in de praktijk decentraal werkend beheersregime bestaat, en zal verdere ontwikkelingen nauwlettend volgen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik kom te spreken over de inwerkingtreding. De opzet en de schets van de inhoud van het invoeringsplan die de Minister heeft gegeven, stemmen ons optimistisch over wat de Minister noemt een ordelijke en snelle gefaseerde inwerkingtreding van de wet, zodat wij geen problemen verwachten die wij signaleerden bij de WZV, waarvan lange tijd slechts enkele artikelen in werking zijn geweest.

Van groot belang voor ons is de prioriteit die gegeven wordt aan het inwerkingtreden van het vestigingsbeleid. De Minister zal daar haast mee maken. Onze opvatting dat het vestigingsbeleid te lang op zich heeft laten wachten, deelt zij echter niet. Immers, zo zegt ze, eerst met het van kracht worden van de WVG kan met de uitvoering van een vestigingsbeleid worden begonnen. Daar wil ik op z'n minst een vraagteken bij plaatsen. Ik denk dat het meer te maken heeft gehad met het wel of niet – in dit geval dus niet – willen nemen van een politieke beslissing.

De Minister stelt het voor alsof het gaat om een juridische kwestie, alsof haar tot dusverre geen enkele mogelijkheid ten dienste stond om reeds een aanvang te maken met enigerlei vorm van vestigingsbeleid. Op basis van de Ziekenfondswet echter – de Minister geeft het zelf al aan (memorie van antwoord, blz. 39) zijn door wijziging van art. 47 belemmeringen daartoe al eerder weggenomen. Wat dat betreft valt in deze passage enige inconsistentie te constateren.

Ik ben van mening, dat op basis van de Ziekenfondswet wel degelijk een soort vestigingsbeleid gevoerd had kunnen worden en dat dit stuurmiddel effect had kunnen hebben, zelfs als men bedenkt dat de werking van de Ziekenfondswet 70% van de bevolking dekt.

Maar goed, no use crying over spilled milk, ik ben blij dat er nu uitvoerings-amvb's in voorbereiding zijn om tot versnelde invoering van het vestigingsbeleid te komen. Daarnaast wordt gewerkt aan de voorbereiding van de informatievoorziening die de uitvoering van het vestigingsbeleid noodzakelijk moet maken. Kan de Minister zeggen hoever men daarmee is gevorderd?

Over de groepen die onder de werking van dit beleid zullen worden gebracht, deelt de Minister mede, dat dat in ieder geval de huisartsen en de fysiotherapeuten zullen zijn. Wil zij daaraan inmiddels nog andere groepen toevoegen? Heeft zij bij voorbeeld al nadere ideeën ontwikkeld over de categorieën specialisten waarop het vestigingsbeleid straks betrekking zal hebben?

Zoals bekend, mijnheer de Voorzitter, vindt mijn fractie de doelstellingen om via de WVG tot democratisering in de gezondheidszorg te geraken van groot belang. Ieder mens moet in eigen verantwoordelijkheid de keuze kunnen maken voor een gezond bestaan. Dat kan alleen wanneer de besluitvorming in de zorgsector gedemocratiseerd wordt, zodat bewuste patiënten/cliënten in goede relatie met hun hulpverleners kunnen samenwerken. Een van de mogelijkheden daartoe is het betrekken van patiënten/cliënten bij de besluitvorming in instellingen van gezondheidszorg.

In de bijdrage van het voorlopig verslag zijn wij daar al op ingegaan en ik volsta met de mededeling dat wij met de Minister van mening zijn, dat art. 6 voldoet aan hetgeen in het definitief regeringsstandpunt is gesteld ten aanzien van wettelijke maatregelen op het terrein van democratisering van gesubsidieerde instellingen. In dit wetsontwerp worden die uitgangspunten als het ware gewettigd. In afzonderlijke algemene maatregelen van bestuur zal een zorgvuldige regeling per sector van de zorg worden ontworpen, zegt de Minister toe.

Ik acht dat een goede zaak, omdat het een gefaseerde regelgeving mogelijk maakt. De denkbeelden over democratisering, althans de praktijk

ervan – denken is nog iets anders dan doen, nietwaar – in de ene sector van de zorg zijn geavanceerder dan in de andere. Bovendien kan zo ook beter worden aangesloten op wat reeds in de praktijk tot stand is gebracht.

Ik heb er na het antwoord van de Minister geen bezwaar tegen dat de werkzaamheden met betrekking tot de democratiserings-algemene maatregel van bestuur ex art. 6 van de wet per sector voortgang vinden parallel aan de werkzaamheden van de Stuurgroep Democratisch en Doelmatig Functioneren van gesubsidieerde instellingen, in de wandeling de Stuurgroep Dijk, te meer niet daar voorstellen voor algemene democratiseringsmaatregelen van deze stuurgroep langer op zich laten wachten dan was toegezegd en nu pas in 1983 aan de Kamer kunnen worden voorgelegd, hoe legaal de redenen daarvoor ook mogen zijn. Wel stel ik de toezegging van de Minister op prijs dat zij over de algemene maatregelen van bestuur die op grond van art. 6 worden ontworpen advies bij de stuurgroep zal inwinnen, zodat een en ander op elkaar kan worden afgestemd.

Op papier valt op de democratiseringsvoornemens in de WVG niet veel af te dingen. Op één onderdeel wil ik nog even ingaan, omdat over de invulling in de praktijk nog twijfels bestaan, de patiëntenrechten.

'De patiënt is niet alleen lijdend voorwerp, maar ook degene waarop het beleid dient te worden afgestemd'. Dat zijn eigen woorden van de Minister tijdens de behandeling van de Nota Patiëntenbeleid in de Tweede Kamer op 29 maart jl. Zo'n uitgangspunt is belangrijk in een sector waarin zoveel financiële belangen spelen en waarin democratie tot dusverre geen hoogtij heeft gevierd.

Aan de positie van de patiënt/gebruiker wordt dat belang toegekend in de art. 5 en 6 van de WVG. De algemene maatregelen van bestuur op grond van artikel 5 moeten eisen gaan bevatten die een goede hulp- en dienstverlening waarborgen, eisen dus die recht doen aan de positie van de patiënt. In het erkenningenbeleid zal hiermee dus rekening worden gehouden. Volgens art. 6 lid c bevatten deze algemene maatregelen van bestuur bovendien de nodige waarborgen voor de rechten van de gebruikers.

Inderdaad, de meeste patiëntenrechten vinden we in dat artikel terug, de jurisprudentie helpt inmiddels ook al weer een beetje. In aanmerking nemend wat de Minister daarover in voornoemde UCV heeft meegedeeld en toegezegd over patiëntenraden,

privacy, rechtspositie e.d., ben ik hierover niet pessimistisch, te meer niet, daar in de onderhavige memorie van antwoord (blz. 33) de toezegging wordt gedaan dat zij zal nagaan of er aanleiding bestaat om in het kader van art. 7 van de WVG de patiëntenrechten nog nader uit te werken.

Art. 6 lid 3 spreekt over een evenredige vertegenwoordiging van o.a. de gebruikers. De profetie van de Minister tijdens voornoemde UCV wordt wat mijn fractie betreft, bewaarheid. Mijn collega in de Tweede Kamer, mevrouw Wessel-Tuinstra, heeft tijdens de behandeling van de Nota Patiëntenbeleid een warm pleidooi gehouden voor meer zeggenschap voor gebruikers in de Nationale Raad ex art. 86 van de WVG. In antwoord daarop deelde de Minister mede, dat zij bij de verdediging van de WVG in de Eerste Kamer ongetwijfeld veel suggesties zou krijgen over welke groepen in de Nationale Raad versterkt moeten worden.

Mijnheer de Voorzitter! De Minister wordt op haar wenken bediend. Het zal haar niet verbazen, dat ook mijn fractie vindt dat de gebruikers in de in te stellen Nationale Raad beslist ondervertegenwoordigd zijn, althans zoals het er nu naar de laatste woorden van de Minister uitzielt. Uit de discussies erover hebben wij op zijn gunstigst 5 gebruikers-leden uit de beoogde samenstelling van de Raad van 45 kunnen peuren. Misschien heeft er in de tussentijd toch enige ontwikkeling in de gedachtengang van de Minister plaatsgevonden waardoor de centrale plaats van de patiënt/gebruiker in de gezondheidszorg beter tot uitdrukking wordt gebracht.

Wanneer komt overigens nu precies het advies van de Centrale Raad over de samenstelling van de Nationale Raad? Het feit dat de WVG nu pas in de Eerste Kamer wordt behandeld heeft de voorbereiding van het advies zoals we hebben begrepen, gelukkig niet in de weg behoeven te staan. De Minister memoreerde in de UCV over de Nota Patiënten-beleid dat het bij participatie van de patiënt/gebruiker gaat om twee invalshoeken. Enerzijds de participatie in de besluitvorming, bij voorbeeld dus in de Nationale Raad, maar ook op regionaal niveau in de districtscommissies, anderzijds de plaats van de patiënt/gebruiker in de instelling.

Kan de Minister wat het laatste betreft al vorderingen melden naar aanleiding van het overleg van vertegenwoordigers van de NZR, de Landelijke Stichting Patiëntenraden

Tiesinga-Autsema

en ambtenaren van het departement inzake het opstellen van een nadere regeling voor patiëntenraden, vooral waar het de psychiatrische ziekenhuizen betreft?

Ook voor de samenstelling van de zojuist genoemde districtcommissies verwijzen wij naar hetgeen de Minister op blz. 16 van de motie van antwoord zegt, dat zij moeten kunnen komen tot een 'evenwichtige advisering waarin alle relevante aspecten van een bepaalde zaak inderdaad aan de orde komen'.

Tot slot van dit onderdeel willen wij de Minister nog vragen wanneer de commissie klachtenrecht van de Stuurgroep Dijk klaar is met het advies over het klachtrecht en de Centrale Raad met het advies over het Patiëntenrecht.

Aan de regio-indeling, mijnheer de Voorzitter, zitten naar de mening van mijn fractie nogal wat bestuurlijke haken en ogen. In de wordingsfase van de VWG werd uitgegaan van vier bestuurslagen, rijk, provincies, regio's en gemeenten. Nu is de vierde bestuurslaag van de baan, maar in de gezondheidszorg staat de regiogedachte nog recht overeind.

Kan de Minister overigens zeggen, waarom men zich nu eigenlijk zo heeft vastgeklemd aan die regio's? Zoals nu gepland, komen er gezondheidsregio's met een samenhangend pakket van voorzieningen. Dat legt, er is al eerder op gewezen, een grote claim op de bereidheid tot samenwerken, de flexibiliteit en de inventiviteit van de bij beleid en planning betrokken lagere bestuursorganen, waar het om grensoverschrijdende zaken gaat. De regio ligt immers altijd tussen twee bestuurslagen in. Hulpconstructies worden daardoor noodzakelijk, wat een bron van bestuurlijke moeilijkheden kan betekenen.

Mijn fractie, mijnheer de Voorzitter, is van mening dat het ontstaan van twee verschillende regio-indelingen – één op grond van de WZV en één op grond van de WVG – inderdaad uit den boze zou zijn. Wij kunnen ook meegaan in de opvatting dat door aanvaarding van het compromis in de vorm van het zgn. 'kubusprincipe', aan een aantal bezwaren tegemoet kan worden gekomen.

Op blz. 18 van de memorie van antwoord stelt de Minister een procedure voor om tot een regio-indeling te komen. Er moet dus onderhandeld worden. Dat baart mij toch enige zorgen. De ziekenhuisgrenzen zijn in bestuurlijk opzicht de slechtste

oplossing. Wij zouden de Minister in elk geval willen vragen of zij zich er sterk voor wil maken om de ziekenhuisindeling steeds binnen de provinciegrenzen te houden, met andere woorden: wij vragen de Minister dus dringend de regio-indeling van de WZV zo spoedig mogelijk aan de provinciegrenzen aan te passen.

Er komen ook subregio's die dan zullen samenvallen met de subregio's van andere welzijnsvoorzieningen. Met de Minister van Binnenlandse Zaken zijn wij het eens, dat daaruit geen vierde bestuurslaag mag groeien. Daar zijn wij volstrekt tegen, omdat de besluitvorming zich dan onttrekt aan elke democratische controle. In onze opvatting mag er dus geen net van gemeenschappelijke regelingen uit ontstaan ten aanzien van de instellingen, maar alleen voor de planningsprocedures. Die dan weer getoetst moeten kunnen worden door de diverse gemeenteraden. Dat betekent dus een regionale paragraaf in het plan. Ik hoor hierop graag de reactie van de Minister.

Wij danken de Minister voor de toezegging over de samenloop van de welzijnsregio's uit de Kaderwet specifiek welzijn en de gezondheidsregio's uit de onderhavige wet. Wij hechten er grote waarde aan dat de experimenten Wet voorzieningen gezondheidszorg en de Kaderwet specifiek welzijn aan elkaar gekoppeld blijven, zodat ontwikkelingen zich niet gescheiden voltrekken. Wel willen wij haar nog vragen, hoe het staat met de voorbereidende maatregelen om de WVG vervroegd in te voeren in de proefgebieden van de ontwikkelingsprojecten KSW, zoals is toegezegd in het zevende advies van de Stuurgroep Ontwikkelingsprojecten.

Tot slot van dit onderdeel, zouden wij nog graag van de Minister horen in welke regio's zij de WVG integraal zou willen invoeren. In de memorie van antwoord wordt wel een tipje van de sluier opgelicht, maar wij willen nog wijzen op het belang van spreiding over het gehele land voor de ervaringen die daarmee worden opgedaan, gezien de aanmerkelijke verschillen tussen provincies, regio's en gemeenten onderling wat betreft inwonertal en oppervlakte en het niveau waarop in sommige delen van het land bepaalde voorzieningen functioneren. Denk ook maar aan de zogenaamde 'zwevende' voorzieningen. Dergelijke ervaringen zal de Minister toch moeten hebben, voordat zij kan komen tot een 'flexibele toewijzing van voorzieningen naar de diverse niveaus', maar ook voor de

inhoud van de op te stellen algemene maatregelen van bestuur.

Ik meen, dat er indertijd een procedure is geweest voor de selectie van proefgebieden voor de KSW. Wellicht biedt deze aanknopingspunten. Wij danken de Minister overigens nog voor haar heldere uiteenzetting over het beleid dat zij met betrekking tot de integrale invoeringsprojecten zal voeren naar aanleiding van onze vragen daarover.

Ik kom nu te spreken over de financiering. De Minister onderstreept in de memorie van antwoord op verschillende plaatsen, onder andere op bladzijde 40 en bladzijde 43, dat het financieringssysteem van de gezondheidszorg door middel van de verzekeringen niet wordt gewijzigd. Het woord 'budget' moet volgens de Minister worden opgevat als een financieel kader, waarmee met planopstelling en -vaststelling rekening gehouden dient te worden.

Financiële middelen ter financiering van de gezondheidsvoorzieningen worden niet ter beschikking gesteld aan provincies en gemeenten. De lagere overheden hebben wel invloed op de aanwending van die middelen door het erkenningsstelsel, zegt de Minister, en zij kunnen voorts eigen middelen op hun begroting opnemen ten behoeve van de gezondheidszorgtaken. Het laatste zal, nu de financiële situatie bij de lagere overheden zo weinig rooskleurig is en de uitkeringen uit Provincie- en Gemeentefonds teruglopen, zo'n vaart niet lopen, denk ik. Wat de financiering betreft, blijft alles dus nog te veel bij het oude, naar de mening van mijn fractie.

Het optimisme dat ik in mijn bijdrage aan het voorlopig verslag aan de dag legde over de mogelijkheden van de WVG tot kostenbeheersing, is door de memorie van antwoord getemperd. Eigenlijk moet ik, evenals eerder toen ik over het Financieel Overzicht Gezondheidszorg sprak, constateren, dat de WVG qua instrumentarium fraai is toegerust, maar dat het feit dat het eigenlijke geldcircuit ergens anders blijft berusten, ook een zwakke schakel is in de keten. Dat kan natuurlijk ook niet anders, als je bedenkt dat de gezondheidszorg als grootste dienstverlenende bedrijfstak in Nederland eigenlijk los van het marktstelsel opereert. Dat is terug te voeren tot het hinken op twee gedachten.

Zowel de Structuurnota Gezondheidszorg als de WVG gaat ervan uit, dat de overheid het aanbod in de zorg

Tiesinga-Autsema

reguleert. Ook de KSW is geschreven vanuit die filosofie. Gebruikers hebben invloed via de politieke besluitvormingsorganen. De filosofie in de sociale verzekeringswetgeving is echter een andere. De Ziekenfondswet en de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten reguleren de vraag naar zorg. De vraag van verzekerden naar binnen het verstrekkingspakket vallende vormen van zorgverlening moet te allen tijde worden gehonoreerd vanwege het rechtskarakter van de (verzekerings)aanspraken. Gebruikers en niet te vergeten de professionele hulpverleners, artsen, specialisten en dergelijke hebben het laatste woord over de omvang van de zorgverlening en bepalen daarmee de kosten. Beide uitgangspunten zijn in wetgeving vastgelegd.

Nu de financiële problemen in de gezondheidszorg steeds actueler worden en er flink bezuinigd moet worden, botsen deze filosofieën nogal eens. Er zal spoedig een oplossing voor moeten worden gevonden. In Scandinavië is men ons daarin voorgegaan. Denemarken heeft het verzekeringscircuit radicaal afgeschaft. Zweden en Noorwegen hebben het systeem intact gelaten maar leiden de financiering van de voorzieningen via de overheid die daarbij een budgetstelsel hanteert.

Gebruikers kunnen de voor de voorzieningen verantwoordelijke overheid aanspreken op de realisering van hun rechten binnen de grenzen van wat in de budgetten is vastgesteld. De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid wierp onlangs de vraag op, of financiering uit algemene middelen niet de voorkeur verdient boven een financiering uit sociale premies. Ik heb begrepen, dat de Commissie Afstemming Financieringsstelsels zich buigt over een oplossing. Kan de Minister zeggen, wanneer wij daarover een advies tegemoet kunnen zien? Is de Minister met ons van mening, dat hierin zo spoedig mogelijk een politieke keuze moet worden gedaan?

D'66 heeft zich altijd op het standpunt gesteld dat er een einde moet komen aan deze open eind-financiering. De kosten worden beter beheersbaar, de mogelijkheden voor het stellen van prioriteiten groter. Een financieringsbron lijkt ons noodzakelijk, omdat de geldstromen dan beter kunnen worden beheerst. Bezuinigingsoperaties kunnen dan ook alleen het effect sorteren dat wordt beoogd als de overheid zelf als financier van de gezondheidszorg optreedt.

Art. 10, lid 2 maakt het mogelijk om te komen tot regionale budgetten. Ik zou de Minister willen vragen, of zij bereid is om uiterlijk eind dit jaar/begin volgend jaar de Tweede Kamer te informeren over de opbouw en de inrichting van financiële kaders, dusdanig dat zij subregionaal bruikbaar zijn en zo ingericht dat de lagere overheden ook daadwerkelijk keuzemogelijkheden hebben.

Het misverstand tussen de Minister en mij over de Wet inzake de beroepsuitoefening in de individuele gezondheidszorg (BIG) heeft zij uit de weg kunnen ruimen. WVG en BIG zullen in de toekomst een samenhangend en afgewogen stelsel van wetgeving bevatten, zo belooft de Minister. Voorlopig heeft het geen nut hier verder op in te gaan. We zullen dat pas kunnen beoordelen als het definitieve wetsontwerp BIG voor ons ligt. Wij duiden het de Minister niet euvel, dat zij haar toezegging niet heeft kunnen waarmaken door het wetsontwerp in de vorige kabinetsperiode bij de Tweede Kamer in te dienen. Die was helaas maar kort. Gelukkig is de BIG niet op de lange baan geschoven en zal het w.o. de Kamer in 1983 bereiken.

Mijnheer de Voorzitter, op blz. 10 van de memorie van antwoord vinden we een uitspraak van de Minister over de relatie tussen de WVG en de KSW. Er komt, zegt zij, één plan voor bij voorbeeld eerstelijnsgezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening om op deze terreinen een onwenselijk gebleken scheiding op te heffen, al zal het onderscheid zichtbaar en merkbaar blijven omdat het orgaan ex art. 6-KSW een aparte sectie 'zorg' zal kennen waarvan de samenstelling is geregeld in de WVG.

Daarnaast blijft de Provinciale Raad voor de Volksgezondheid een belangrijke rol vervullen, zowel op provinciaal als op gemeentelijk overheidsniveau. Deze, mijns inzien eerste zo concrete uitspraak hierover, schept duidelijkheid en neemt een aantal overgebleven vragen weg.

Op blz. 20 en 21 gaat de Minister verder in op de afstemming tussen beide wetten, waarvan het effect in de praktijk wordt getoetst. Wanneer denkt de Minister over de resultaten te kunnen beschikken van de gecombineerde ontwikkelingsprojecten KSW-invoeringsprojecten WVG?

De Minister heeft mij gerustgesteld wat betreft de voortgang van de gewenste coördinatie ten behoeve van de informatievoorziening naar aanleiding van de nadere vragen die ik daarover heb gesteld. Op veel

plaatsen blijkt eraan te worden gewerkt en het is goed, dat in de memorie van antwoord eens op een rijtje te zien. Het lijkt ons een goede gedachte om ten aanzien van de coördinatie van de informatievoorziening een taak toe te kennen aan de regionale samenwerkingsverbanden.

Mijnheer de Voorzitter, ik kom hiermee aan het einde van wat misschien wel een ongebruikelijk lange maiden speech is. Dat wordt enerzijds dunkt me gewettigd door de lange 'looptijd' van dit wetsontwerp, de ingewikkeldheid ervan, de sterke samenhang met andere wetsontwerpen, de ingroeiprocedures die hun beslag moeten krijgen en de verstrekkende gevolgen die aanneming en uitvoering ervan zullen kunnen hebben voor de gezondheidszorg.

Anderzijds moet u bedenken, dat het – terwijl ik in het vorige vergaderjaar verschillende malen heb gedacht over dit wetsontwerp in debat te moeten gaan; ook hier is sprake van een vervolgverhaal – voor mij een spin is geweest waaromheen ik voor mijzelf een web van meer kennis en ervaring op dit terrein heb kunnen weven. Ik beschouw dat als een voorrecht.

Wordt de WVG nu wat zij beoogt, is de hamvraag. Dat kan maar alleen als ook andere wettelijke maatregelen slagen. Men moet bedenken dat het gesternte anders is dan we indertijd voor ogen hadden. Daarom sprak ik in mijn bijdrage aan het voorlopig verslag destijds over een geraamte. Dat was niet denigrerend bedoeld, maar bracht meer mijn zorg tot uitdrukking. Ik hoop met de Minister dat de Wet Voorzieningen Gezondheidszorg het 'dragend skelet' voor de gezondheidszorg zal blijken te zijn. In de intenties lijkt de wet mij zeker geslaagd.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt van 12.55 uur tot 14.00 uur geschorst.

Aan de orde is de behandeling van het wetsontwerp **Regelen ten aanzien van de beleidsvoorbereiding, beleidsbepaling, uitvoering en bekostiging van voorzieningen op terreinen van specifiek welzijn (Kaderwet specifiek welzijn) (14 493)**.

De beraadslaging wordt geopend.

Mevrouw Ermen (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Het wetsontwerp 'Regelen ten aanzien van de beleidsvoorberei-

ding, beleidsbepaling, uitvoering en bekostiging van voorzieningen op terreinen van specifiek welzijn', kortweg de ontwerp-Kaderwet specifiek welzijn genoemd, heeft tot doel het bevorderen van de harmonisatie, decentralisatie en democratisering van het welzijnswerk en het welzijnsbeleid. Voorwaar, een doel om naar te streven.

Echter bij serieuze bestudering van wetsontwerp en bijbehorende bijlagen moet echter al snel de conclusie worden getrokken dat enige frictie bestaat tussen doel en inhoud van de wet. Er wordt niet werkelijk gedecentraliseerd; wellicht zou nog gesproken kunnen worden van centraal geleide decentralisatie.

Uiteraard zullen de decentralisatie en de harmonisatie spanningen oproepen bij de overheid, waarmee wij rekening willen houden. Wij achten het echter onaanvaardbaar, als deze spanningen dat streven zouden frustreren. Het spijt mij, maar van een wet waarmee wordt beoogd, het welzijnsbeleid en het welzijnswerk te harmoniseren en te decentraliseren, verwacht ik iets anders.

De wet heet 'regelen ten aanzien van de beleidsvoorbereiding, beleidsbepaling, uitvoering en bekostiging van voorzieningen op terreinen van specifiek welzijn' en dit is in overeenstemming met de inhoud, want er wordt veel geregeld.

Als de Minister echter werkelijk wil decentraliseren, dan zou hij in zijn wet niet alles willen regelen en zou hij veel bepalingen schrappen. Wil men daarentegen vanuit Den Haag toch regelend kunnen blijven optreden, dan dienen bepalingen veel zorgvuldiger te worden uitgewerkt.

Een duidelijke beleidskeuze is gewenst; hierop hebben de gemeentebesturen recht. Voorzitter, ik wil en kan mijn achtergrond als gemeenteraadslid niet verloochenen en dit zal mijn betoog enigszins kleuren. In het vervolg zal ik mij echter – hoofdzakelijk – beperken tot mijn taak als lid van dit Huis. Deze Kamer heroverweegt de door de Tweede Kamer aangenomen wetten en keurt deze al dan niet goed.

Het komende half uur kwijt ik mij van deze taak, het heroverwegen. Namens mijn fractie maak ik een aantal opmerkingen over het wetsontwerp, die ik de Minister ter heroverweging meegeef. Bij de behandeling van de invoeringswet kunnen wij dan nagaan in hoeverre onze gedachten over het onderhavige wetsontwerp van invloed zijn geweest.

Het oordeel van mijn fractie over de ontwerp-kaderwet staat nagenoeg vast. Mijn oordeel als raadslid over het wetsontwerp heb ik hierbij maar niet laten meewegen.

Goed werk kost tijd, zegt men in Brabant. Als dit waar is, moet nu een goed stuk werk voor ons liggen, want tijd heeft het inderdaad gekost.

Maar het omgekeerde behoeft nog niet waar te zijn.

Het is ruim acht jaar geleden dat de knelpuntennota, de aanleiding tot het wetsontwerp, verscheen. Het is inmiddels al ruim een jaar geleden dat het wetsontwerp in de Tweede Kamer werd behandeld en geamendeerd werd aangenomen.

Of het werk goed is, kan men afhankelijk van de invalshoek die men kiest, uiteraard verschillend beoordelen. Van wezenlijk belang acht ik de poging in het wetsontwerp, systematisch en structureel vorm te geven aan het welzijnsbeleid en aan het welzijnswerk op rijks-, provinciaal en gemeentelijk niveau.

Het antwoord op de vraag in hoeverre de doelstellingen die nagenoeg alle politieke partijen hebben beleden, te weten harmonisatie, decentralisatie en democratisering, in deze wet zullen worden gerealiseerd, acht ik van doorslaggevend belang. Deze drie doelstellingen zijn van groot belang als instrumenten die nodig zijn voor de beheersbaarheid van het welzijn in de verzorgingsmaatschappij en zij worden van meer belang naarmate de overheid minder ertoe in staat is, de ruime middelen voor deze verzorgingsmaatschappij te verschaffen. Voor een goed begrip merk ik overigens op dat wij ook in betere tijden hechten aan een goed en beheersbaar welzijn en zijn de genoemde doelstellingen van evenveel belang.

Ik ben het met de vorige Minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, Van der Louw eens, als hij in zijn memorie van antwoord aan deze Kamer schrijft:

'De actualiteit van deze beginselen is in deze periode van herbezinning op de verzorgingsstaat zelfs nog geaccentueerd.

De ombouw van het verzorgingsstelsel moet op systematische en samenhangende wijze tot stand worden gebracht.' Tussen haakjes: voor recente bezuinigingsvoorstellen van de huidige Minister van CRM, De Boer, heeft dit zeker niet gegolden, ondanks zijn toezegging aan de Tweede Kamer, niet meer ad hoc maar beleidsmatig te bezuinigen en een keuze te maken tussen prioriteiten en posterioriteiten.

Minister De Boer: U zou wat meer argumenten moeten aanvoeren voor uw oordeel. Ik ben zelf van mening dat dat wel degelijk het geval is.

Mevrouw Ermen (PvdA): In mijn tweede termijn kom ik hierop terug.

Mijnheer de Voorzitter! De verzorgingsstaat zoals wij die thans kennen, is ontstaan in een politiek en maatschappelijk krachtenveld, en in een tijd van economische groei en van toenemende welvaart. Daardoor konden sociaal-economische en sociaal-culturele knelpunten gemakkelijk financieel, maar tevens ongecoördineerd en ongestructureerd, worden opgelost. Daarvan mogen wij vandaag de vruchten plukken.

Nu de middelen minder worden en de verwachtingen van diverse bevolkingsgroepen met betrekking tot het welzijn zich blijven manifesteren, plaatst die beperkte beheersbaarheid ons voor ernstige problemen. In de voorbije, vette jaren is onvoldoende overwogen dat ook dan een samenhangend stelsel van wet- en regelgeving nodig is om een 'overmaat' juist te verdelen, zodat bij het aanbreken van de magere jaren instrumenten voorhanden zijn en ook gebruikt kunnen worden om te minderen en om de armoede te herverdelen.

Ik kan het moeilijk betreuren maar zeker ook niet toejuichen dat in de jaren van overvloed onvoldoende afweging heeft plaatsgevonden en in het beleid onvoldoende prioriteiten zijn gesteld inzake het welzijn. Het maatschappelijke krachtenveld met name bevorderde een ongecontroleerde groei. Ik constateer dat, evenals ik constateer dat deze problematiek evenzovele jaren geleden in het Memorandum wetgeving maatschappelijk en cultureel welzijn en, later, in de Knelpuntennota werd onderkend. De overheid heeft het ook aan zichzelf te wijten dat in dezen onvoldoende en niet tijdig beleid is gevoerd.

Wanneer zij de macht heeft, door regelgeving en quasi-wetgeving verkokering van het welzijn te bevorderen, hetgeen één der oorzaken is waardoor een loodzware verzelfstandiging van taken en bevoegdheden van welzijnsorganisaties, -instellingen en -deskundigen kon ontstaan, dan heeft de overheid ook de macht te zorgen voor de totstandkoming van een samenhangende wet- en regelgeving.

Echter, sinds het moment dat het inzicht ontstond dat welzijn niet aan verkokering kon worden prijsgegeven is nauwelijks een kentering waarneembaar. De wildgroei ging in feite nog

Ermen

lang door. Dat is ook nu nog het geval, zij het in omgekeerde richting.

Mijnheer de Voorzitter! Wanneer het getij verloopt, verzet men de bakens. Dat geldt ook hier. De oorspronkelijke bedoeling van dit wetsontwerp: reorganisatie van bestuursbevoegdheden, een samenhang in beleid in samenspraak met de burger voor wie dat is bedoeld, is zo langzamerhand een dringende noodzaak geworden.

Wij constateren dat thans bij de door te voeren bezuinigingen zelfs de meest fundamentele spelregels niet worden gehanteerd zoals het voeren van tijdig overleg, het geven van ruimte voor bezinning en het niet onredelijk bezuinigen. Wij constateren ook dat de rijksoverheid daartoe vaak niet in staat is, en menen dat bezuinigingen dikwijls veel beter op gemeentelijk niveau kunnen worden beoordeeld.

Willen wij bij teruglopende middelen tot een verantwoorde en aanvaardbare ombouw van de verzorgingsstaat geraken, dan zullen wij het welzijn wel MOETEN harmoniseren en decentraliseren, en niet alleen het welzijnswerk. Ik besef dat juist onder de huidige, verslechterende omstandigheden het gevaar bestaat dat ombouw 'afbouw', dus, in beter Nederlands, 'afbraak' kan betekenen, en dat de rijksoverheid tot een uitverkoop van welzijnsvoorzieningen zou kunnen overgaan. Dat gevaar is niet denkbeeldig en doet zich in feite al voor.

Mijn fractie heeft in het verslag een groot aantal vragen gesteld, die in de memorie van antwoord niet altijd op bevredigende wijze zijn beantwoord. De antwoorden van de toenmalige Minister zijn niet anders dan hetgeen een vorige Minister reeds zei in UCV's, tijdens mondeling overleg en bij de behandeling van het wetsontwerp in de Tweede Kamer.

Wij moeten ons echter wel realiseren dat deze discussie een tijd van ruim drie jaar omspant. Als men niet heeft stilgezeten, moet er verandering waarneembaar zijn: er is meer ervaring opgedaan met de proefprojecten en er zijn tussentijds rapporten verschenen en adviezen uitgebracht. Ik had wel iets meer duidelijkheid en zekerheid in de beantwoording verwacht.

Voortdurend wordt verwezen naar de invoeringswet voor concrete regeling van bepaalde onderwerpen. Maar als, volgens tijdsplanning, de Invoeringswet in 1984 ingediend zal

worden, moet de Minister nu toch al een beeld van de vorm en de inhoud van de wet voor ogen staan. Zoveel tijd rest hem niet meer. Evaluatie van proefprojecten en rijksbijdragenregelingen – van de laatste moeten er overigens nog worden ingevoerd – zullen toch niet uitsluitend de bouwstenen leveren voor de invoeringswet?

Mijnheer de Voorzitter! In het voorlopig verslag is van verschillende kanten gegronde twijfel geuit over de bruikbaarheid van de Kaderwet als instrument om aan het welzijnsbeleid gestalte te geven. De kernvraag voor mijn fractie is dan ook: is de Minister bereid om met behulp van de Invoeringswet de regelgeving van de Kaderwet in zijn uitvoering eenvoudig te houden? Dat zou de uitvoerbaarheid bepaald ten goede komen. Aan het einde van mijn betoog kom ik hierop nog terug. Ik ga er overigens van uit, dat de brief van de Minister van CRM, van 23 juni 1982, een eerste stap is op weg naar vereenvoudiging, op weg naar vermindering van de rompslomp.

2. De Doelstellingen van de Wet.

Na deze inleiding, mijnheer de Voorzitter, ga ik over naar de doelstellingen van de wet en kom dan te spreken over de harmonisatie, respectievelijk over de samenhang. De vraag heeft mij steeds beziggehouden – zij houdt mij eigenlijk nog bezig –, waarom de keuze is gemaakt voor het regelen van twee functies in de Kaderwet.

Het ordenen, structureren, planmatig bezig zijn en het bevorderen van onderlinge samenhang op rijks-, provinciaal en gemeentelijk niveau is één functie; het wettelijk regelen van niet-gereguleerde onderwerpen van specifiek welzijn is de andere functie. Alles wat erover gezegd en geschreven is, en dat is veel, maakt het doel en het nut van de koppeling er niet duidelijker op. In dit verband is het advies nr. 24 van de Harmonisatieraad, dat eveneens – of beter gezegd: weer eens – over dit onderwerp handelt, zeer lezenswaardig.

De adviesaanvraag van de Regering alsmede de bij de behandeling van de Kaderwet in de Tweede Kamer aangenomen motie-Beinema zijn aanleiding voor de Harmonisatieraad om in dit 24ste 'Interimadvies, over de aanpak van de wetgeving op het terrein van het specifiek welzijn', gedegen op de problematiek van de totstandkoming van een samenhangend welzijnsbeleid op een zo breed mogelijk terrein in te gaan.

Ook de Harmonisatieraad geeft als zijn mening dat de behandeling van een Invoeringswet, die de reikwijdte

van deze wet en mogelijk zelfs wetswijzigingen zal bevatten, zeker geen formaliteit is. Met deze conclusie zijn wij het eens. Heeft de Minister hier al ideeën over?

Reikwijdte en samenhang, of samenhang en reikwijdte: een discussie, die kan onttaarden in een kip-ei-discussie. Een boeiend debat hierover speelde zich in de Tweede Kamer af, tijdens de behandeling van de wet in maart 1981, waarbij de toenmalige Minister van CRM, mevrouw Gardeniers, mevrouw Kappeyne van de Coppello en mijn partijgenoten Meijer en Van Kemenade uitvoerig over dit onderwerp van gedachten wisselden. De een streefde verbreding van de algemene functie van de wet na, de ander wilde de weg naar algemene bepalingen openhouden; weer een ander was van mening dat beide wegen niet tot het beoogde doel zouden leiden.

Ieder betrof en behield zijn stellingen. De vraag is echter, of daaruit de conclusie getrokken kan worden dat onderdelen van specifiek welzijn welke nog niet tot wet of regelgeving hebben geleid, alsnog wettelijk geregeld dienen te worden. En of het algemeen deel als enige functie van de Kaderwet versterkt dient te worden, zodat een wezenlijke bijdrage geleverd kan worden aan een beleid gericht op harmonisatie en decentralisatie van een breed terrein van welzijn.

De vraagpunten die de Harmonisatieraad in zijn samenvatting van het Interimadvies nr. 24 formuleert hebben een veel ruimere strekking dan ik in het voorafgaande kort heb aangegeven. Ze luiden, samengevat: ontwikkel of algemene bepalingen, of verbreed de algemene werking van de Kaderwet.

Maar of nu de samenhang bevordert wordt door afzonderlijke wetgeving of door verbreding van de Kaderwet: de wil tot het bevorderen van die samenhang zal het moeten doen. Ik kan slechts constateren dat deze wil, met name op rijksniveau, maar beperkt aanwezig is. En wat kunnen lagere overheden dan nog, als zij noch de bevoegdheden ontvangen, noch de instrumenten aangereikt krijgen? Hieraan zou ik tot slot nog willen toevoegen: compliceer beleidsvorming en beleidsbepaling niet onnodig door te hoge eisen van samenhang te stellen.

De decentralisatie. Vervolgens kom ik te spreken over de doelstelling van de decentralisatie. De Kaderwet kunnen wij beschouwen als een

Ermen

uitwerking van de Knelpuntennota, waarin geconcludeerd wordt dat de harmonisatie bevorderd moet worden. Een erg belangrijke conclusie, die ook wordt onderschreven door de Werkgroep Hoofdstructuur Rijksdienst, al spreekt deze van coördinatie.

Decentralisatie blijkt voor de harmonisatie, met name op lokaal niveau, een noodzakelijke voorwaarde te zijn. Door het overdragen van bevoegdheden en middelen aan lagere bestuursorganen kunnen taken op dat niveau in samenhang met elkaar worden beschouwd. Het is daarom goed dat de Kaderwet het welzijnsbeleid en het welzijnswerk zo nadrukkelijk wil decentraliseren; helaas betekent dit nog niet dat ook voldoende inhoud wordt gegeven aan het beginsel van decentralisatie.

Voorwaarde is dan immers dat lagere overheden in staat worden gesteld, binnen de gestelde beleidskaders de haar gegeven bevoegdheden naar behoren uit te oefenen. De ontwerp-Kaderwet, zoals deze thans aan de orde is, biedt onzes inziens daarvoor onvoldoende ruimte. De eisen die de wet bij voorbeeld aan een gemeente stelt ten aanzien van de beleidsvoorbereiding zijn veel te zwaar en veel te gedetailleerd en passen daardoor niet bij de voor een gemeente gebruikelijke beleidsvoorbereiding en werkwijze.

Mogelijk – ik heb het reeds gezegd – brengt de brief van 23 juni van de Minister, handelende over vereenvoudiging van regelgeving en stuulementen, daarin verandering.

Voorts moet betwijfeld worden of door deze uitzonderlijke behandeling van één bijzonder beleidsterrein de samenhang werkelijk wordt bevorderd. Door de afzonderlijke eisen die de Kaderwet stelt, is ook de afstemming van taken, die mijns inziens het best gewaarborgd is bij de gemeentelijke overheid, een toch enigszins dubieuze zaak geworden.

De provinciale overheid en de rijksoverheid hebben een zo grote en duidelijke invloed op het welzijnsbeleid, vooraf en achteraf, dat de gemeente nauwelijks in staat is de opgedragen taken, in afstemming met haar andere taken, naar behoren en in samenspraak met de burger te vervullen.

Mijnheer de Voorzitter! Wanneer ik de Kaderwet beschouw vanuit de invalshoek van de burger, constateer ik, dat deze Kaderwet onvoldoende voldoet aan te stellen eisen van democratisering. Ik kom hierop nog

terug. Wanneer ik de Kaderwet beschouw vanuit de invalshoek van de gemeente, moet ik dit ook constateren met betrekking tot de decentralisatie.

Er worden momenteel veel opmerkingen gemaakt en gehoord als de volgende: 'Deze Kaderwet moet er niet komen' en 'deze Kaderwet is in deze tijd onbetaalbaar'. Waarom maakt men die opmerkingen? Heeft men het nu zoveel gemakkelijker met de rijksbijdrageregelingen en met de nog bestaande subsidieregelingen? Hier spelen natuurlijk een aantal factoren een rol.

Misschien wil men de beleidsbeslissingen niet nemen; 'Den Haag' de schuld geven is zoveel gemakkelijker. Misschien voorziet men problemen met het opbouwen van een apparaat ten behoeve van beleidsvoorbereiding, vanwege de beperkte middelen. Misschien ziet men aankomen dat, als er nog een aantal landelijke bezuinigingsronden door CRM worden gehouden, zoals er nu reeds enkele geweest zijn, er nauwelijks meer middelen naar het Gemeentefonds gaan omdat er niets meer aan toe te voegen is: de gemeente krijgt dan enige bevoegdheden zonder de bijbehorende middelen! Zeker is dat het departement van CRM, door de nood gedwongen, aan het korten is en dat de gemeenten in de huidige situatie zich daarop kunnen en willen beroepen. Daar moet snel iets aan veranderen.

Ik ga er voorhands nog van uit dat een aantal daarvoor in aanmerking komende departementen nog steeds willen decentraliseren en wat zou er dan tegen zijn, dit zo snel en eenvoudig mogelijk te doen. Juist nu zou met voortvarendheid gedecentraliseerd moeten worden en moeten de gemeenten de bevoegdheden en de middelen ontvangen ten einde gestalte te geven aan een gemeentelijk welzijnsbeleid.

De door mijn partijgenoot Van Kemenade bij de behandeling van de Kaderwet in de Tweede Kamer uitvoerig besproken financiële vereeningsproblematiek moet dan opgelost zijn, dat is een absolute voorwaarde. Hoe het daar nu mee staat, is mij niet geheel duidelijk. Misschien kan de Minister die duidelijkheid morgen verschaffen.

Uit de discussie tussen de toenmalige minister van CRM en mijn partijgenoot Van Kemenade heb ik begrepen dat dit probleem tot redelijke tevredenheid binnen afzienbare tijd – dat was april, mei 1981 – tot oplossing zou zijn

gebracht. Wanneer ik echter kijk naar de wijze waarop de laatste maanden met die voor verevening in aanmerking komende middelen wordt omgesprongen, slaat mij de schrik om het hart. Is de politieke wil aanwezig om criteria te ontwikkelen die verevening zin doen hebben? Wat voor effect zal het op stapel staande wetsontwerp financiële verhoudingen gemeenten provincies nog hebben?

Mijnheer de Voorzitter! Wij zullen het wel met elkaar eens zijn dat de financiële verhoudingen gemeente – betekent voor het geheel of gedeeltelijk in stand houden van het welzijnshuis zoals wij dat nu kennen.

De democratisering. Een belangrijk oogmerk van de Kaderwet is democratisering; democratisering van het welzijnsbeleid maar ook van het welzijnswerk. Moderne vormgeving van beleid is niet meer denkbaar zonder de actieve betrokkenheid van de burgers om wie het uiteindelijk gaat.

Dat geldt gelukkig ook voor de Kaderwet. Het toegankelijk maken van voorzieningen voor de burger heeft wel een nieuwe werkwijze voor de representatieve democratie tot gevolg, doordat de gemeenteraad nu bij de beleidsvorming en de beleidsvoorbereiding een ander referentiekader dan tot nu toe gebruikelijk was, zal hanteren.

De participatie zal een belangrijke functie vervullen bij de beleidsvoorbereiding zonder dat de uiteindelijke beslissingsbevoegdheid van de raad wordt aangetast. In de Kaderwet gaat het om het welzijn van de burger. Wij zijn ervan overtuigd dat het niet uitsluitend de gekozen bestuurder is die daarover mee kan praten.

Ik betreur het mede daarom dat in de Kaderwet de democratisering op hetzelfde moment dat deze wordt ingevoerd, door de zijdeur weer wordt afgevoerd door invoering van het quasi representatieve bestuur: Het Orgaan. De corporatieve gedachte die mogelijk aan de instelling van het orgaan ten grondslag ligt, is niet de onze. Ik kom daar nog op terug.

Ik wil het nu weer hebben over de democratisering en de betrokkenheid van de burger bij welzijnsbeleid en welzijnswerk. Deze democratisering heeft pas kans van slagen, indien de burger beseft dat inspraak en advies zin hebben en dat het ook zin heeft, bezwaar aan te tekenen. De burger zal belangstelling tonen als het om zijn welzijn in den brede gaat, als hij het kan volgen en kan begrijpen wat er zich afspeelt.

Ermen

Dat is niet afhankelijk van opleiding en intelligentie. Maar wordt veeleer bepaald door de complexiteit van wet- en regelgeving. Als voldaan wordt aan daartoe te stellen eisen van eenvoud, inzichtelijkheid, zichtbaarheid, bereikbaarheid en procedurele gelijkvormigheid dan mogen wij verwachten dat het gewenste democratiseringsproces zal kunnen slagen.

Helaas moet ik constateren dat de voor ons liggende ontwerp-Kaderwet hieraan in vele opzichten niet voldoet. De ontwerp-Kaderwet staat bol van de regels voor beleidsvoorbereiding, advisering en participatie, de wet voorziet in zware planprocedures en vervolgens in een zware goedkeuringsprocedure die voor vergelijkbare beleidsterreinen niet of nauwelijks bestaat.

Het resultaat zal een bureaucratisch bouwwerk zijn dat zelfs de meest gemotiveerde burger afschrikt en volmaakt moedeloos maakt. De burger is het spoor allang bijster na de eerste publikatie in de plaatselijke media over de start van de beleidsvoorbereiding.

Op grond van het door mij gestelde, constateer ik dat in de invoeringswet de volgende aanpassingen zullen moeten worden opgenomen:

1. zeer eenvoudige beleidsvoorbereiding, bepalande en uitvoerende procedures, die aansluiten bij de gangbare procedures in de gemeente;
2. geen verplicht orgaan; de gemeenteraad bepaald zelf hoe hij zich laat adviseren;
3. marginale toetsingsprocedures in plaats van goedkeuringsprocedures met betrekking tot het 'plan'. In de Kaderwet behoeft hiervoor nauwelijks iets geregeld te worden. De Gemeentewet en Provinciewet bieden daar mogelijkheden voor en zeker in de nieuwe Gemeentewet en Provinciewet zijn daarvoor voorzieningen getroffen.

3. Specifieke kanttekeningen.
Na mijn inleiding (1) en betoog over de algemene uitgangspunten waarop de wet stoelt (2), wil ik als derde onderdeel, mede naar aanleiding van de memorie van antwoord, enkele specifieke kanttekeningen plaatsen. Ik plaats deze in de eerste plaats bij de schaalproblematiek en de regionalisatie; in de tweede plaats bij de kunsten; in de derde plaats bij de verticale samenhang; in de vierde plaats bij het personeelsbeleid en in de vijfde plaats bij de beleidsvoorbereiding, de beleidsbepaling en de beleidsuitvoering.

De schaalproblematiek en de regionalisatie, om enig idee te geven waarover wij spreken als wij het hebben over schaalproblematiek en regionalisatie, is het van belang te weten, dat de helft van de gemeenten in ons land minder dan 10.000 inwoners telt. Driekwart van alle gemeenten telt minder dan 20.000 inwoners. Het merendeel van de gemeenten, van klein tot middelgroot, is doorgaans niet in staat, zelfstandig voorzieningen te treffen en in stand te houden. Slechts voor een beperkt deel vallen de gemeentelijke regio en een verzorgingsgebied voor een bepaalde voorziening samen. In veel gevallen is dat niet zo.

Veel gemeenten kennen diverse gemeenschappelijke regelingen met als doel, op bepaalde wijze voorzieningen met een beperkt draagvlak per gemeente, toch mogelijk te maken. De in de Kaderwet onder het beleidsterrein van de zorg vallende voorzieningen, zoals bejaardenwerk, gezinszorg en dergelijke, worden vaak verzorgd via een gemeenschappelijke regeling. Opvallend is het, dat de meeste gemeenschappelijke regelingen voorzieningen betreffen en instellingen beheren die door professionele krachten geleid worden. Daarnaast is er in veel gevallen betrekkelijk laag betaald personeel in dienst.

De wijze waarop gemeenten, al dan niet in samenwerking met de besturen van instellingen en de provincie, de aan hun opgedragen taken uitvoeren, zal anders zijn dan de verzorging van voorzieningen binnen een gemeente. Een voorbeeld daarvan is het sociaal-cultureel werk dat vaak door particuliere instellingen en soms door de gemeenten zelf wordt verzorgd. Hierbij zijn meer vrijwilligers betrokken en worden groepen en verenigingen al dan niet bijgestaan en begeleid door betaalde vakkrachten.

Voor dit verschil in benadering door gemeenten zelf – ik heb slechts één aspect genoemd, namelijk het betaalde en daardoor dikwijls grootschaliger welzijnswerk versus het vrijwilligerswerk – wordt onvoldoende ruimte gelaten door de te strakke regelgeving van de Kaderwet.

Als de gemeenten bij de decentralisatie meer vrijheid wordt gegeven, kunnen deze met dit soort verschillen rekening houden en zullen zij tegemoet kunnen komen aan de diverse eisen die van de kant van de burgers wordt gesteld. De eisen kunnen inhoudelijk per gemeente en regio verschillen.

Na de aanvaarding van deze wet in de Tweede Kamer was het erg

duidelijk welke weg zou moeten worden ingeslagen. Die koers blijkt ook uit de daarna uitgebrachte voortgangsverslagen van de Projectgroep Ontwikkelingsprojecten en uit de verslagen van het Gestructureerd Overleg Sociaal Cultureel Werk en Maatschappelijke Dienstverlening.

Een concreter beeld van de schaalproblematiek, van de draagvlakproblematiek en van de regionalisatie in het perspectief van de visie van de Minister op de reikwijdte van deze wet, zou ik op prijs stellen. Door de Nationale Raad Maatschappelijk Welzijn en de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid zijn hierover onlangs suggesties gedaan. Kan de Minister in zijn antwoord hierop ingaan?

In de UCV van 18 januari jl. over de kunsten, is door de Minister medegedeeld dat binnen een jaar een notitie zal worden opgesteld. In deze notitie zal uit de doeken worden gedaan welke voor- en nadelen een aparte wet op de kunsten enerzijds en de Kaderwet anderzijds biedt. De Raad voor de Kunst en de Harmonisatieraad zullen hierbij adviseren.

Eind september zal CRM ook deelnemen aan studiedagen over wat in het kort heet 'Kunstenwet of niet, en waarom?'. Zonder nu reeds uitvoerig op deze notitie te preluderen, willen wij de Minister toch een enkele overweging meegeven over de kunsten en de Kaderwet.

Als de kunsten onder de reikwijdte van de Kaderwet zouden worden gebracht, behoeft dat nog niet te betekenen dat door gemeenten, provincies en Rijk direct tot uitvoering van dit onderdeel moet worden overgegaan. Besloten zou kunnen worden om fasegewijze, terreinen en voorzieningen die bij invoeringswet zijn aangewezen, onder de uitvoeringsbepalingen van de Kaderwet te laten vallen.

In voorkomende gevallen zou vervolgens besloten kunnen worden bepaalde uitzonderingen toe te staan. Dat betekent dat bij de invoeringswet veel terreinen worden aangewezen en dat er goede argumenten moeten zijn om uiteindelijk voor een beleidsterrein af te haken.

Wij betwijfelen de noodzaak aan de kunsten a priori een uitzonderingspositie te geven. Wij geven daarom de Minister in overweging de rechte weg te bewandelen, de uitzondering niet tot regel te verheffen en zeer zuinig met uitzonderingen op de regel om te springen. Afzonderlijk zal steeds moeten worden beslist waarom iets

Ermen

buiten de reikwijdte van de Kaderwet dient te vallen.

Niettemin zal het zo specifieke beleidsterrein van de kunsten met de nodige zorgvuldigheid behandeld moeten worden. Het vraagt onze bijzondere aandacht en zorg opdat de kunsten en meer in het bijzonder de Kunst met een hoofdletter K, niet het kind van de rekening worden. Het zou bij voorbeeld goed mogelijk zijn de uitvoerende en de gebonden kunsten (spreiding van aanbod, voorziening, uitvoering) zonder meer binnen de reikwijdte van de Kaderwet te brengen en voor de zogenaamde vrije/autonome kunsten (vernieuwing, experiment) speciale voorzieningen te treffen (Fondsen). Het rijksplan van de Kaderwet dat de voorzieningen, waarvan de bekostiging geschiedt door het Rijk, regelt, biedt onzes inziens het instrumentarium om speciale voorzieningen voor de Kunst te treffen.

De verticale samenhang.

Over de verticale samenhang wil ik het volgende opmerken. De Kaderwet beoogt drie voorzieningenniveaus die volkomen zelfstandig zijn en onafhankelijk van elkaar staan, zodat formeel slechts de horizontale samenhang wordt bevorderd. Betwijfeld moet worden of de verticale relaties van de Kaderwet, namelijk eenzijdige goedkeuring en een tijdige informatie, ook maar enige verticale samenhang bevorderen die past bij het beginsel van decentralisatie, veeleer moet worden gevreesd voor een grote afhankelijkheid. Binnen de kaders van het rijksbeleid op terreinen van welzijn, zouden provincies en gemeenten vorm aan hun welzijnsbeleid dienen te geven, waarbij gemeenten nog dienen te rekenen met het welzijnsbeleid van de provincie.

In aanvulling op de zelfstandige beleidsvorming dient er sprake te zijn van een wisselwerking tussen de drie bestuurslagen. Ik ben er bepaald niet van overtuigd dat de wens van de verticale samenhang in de beleidsvorming op gespannen voet staat met decentralisatie van beleid; het is er veeleer een voorwaarde voor. In de Kaderwet zijn een aantal artikelen opgenomen met bepalingen die een bevordering van de verticale samenhang beogen, zoals de artikelen 2, 26, 36, 39, 44 en 46.

Het verplicht horen en het vermelden van welzijnsvoorzieningen die niet tot de bevoegdheid van dat beleidsniveau behoren, zijn in de wet instrumenten ter bevordering van de verticale

samenhang. De verticale samenhang zal ook bereikt kunnen worden als in de gemeentelijke plannen en programma's duidelijk tot uitdrukking komt welke behoefte er is aan de vervulling van steunfuncties op bovengemeentelijk niveau. Tot dusver is daarvan geen of onvoldoende sprake. Op die manier dreigt het verband tussen gemeentelijke en provinciale plannen te gaan ontbreken. Daarnaast is er een bepaling opgenomen dat het vierjarenplan van de gemeente de goedkeuring van Gedeputeerde Staten behoeft.

Wat maakt het gemeentelijk welzijnsbeleid en gemeentelijk vierjarenplan zo bijzonder en zo verschillend van het overig gemeentelijk beleid, dat daarvoor een bijzondere bij de wet bepaalde goedkeuringsprocedure noodzakelijk is? Is de Minister met ons van mening dat een toetsingsprocedure hier voldoende zou zijn?

In het kader van het streven naar een gedecentraliseerd, maar samenhangend welzijnsbeleid kan ik mij voorstellen dat het welzijnsplan van de gemeente ter kennisneming naar Gedeputeerde Staten wordt gezonden, waarop desgewenst overleg kan volgen. De concretisering van het plan en programma en meer in het bijzonder de financiële vertaling worden in de gemeentebegroting opgenomen. Deze gemeentebegroting behoeft de goedkeuring van gedeputeerde staten en indien gemeenten in hun begroting belangrijk afwijken van het door henzelf vastgestelde welzijnsplan of indien zij eventueel verplicht gestelde welzijnsuitgaven niet in de begroting ramen, kan deze goedkeuring onthouden worden en dient overleg te volgen.

Overleg dient mijns inziens eveneens te volgen als gemeenschappelijke taken, welke regionaal geregeld worden, niet of op onvoldoende wijze in het plan en het programma tot uiting komen. Ik wil hierover nog een enkele opmerking maken. Gemeenten zijn dikwijls van mening, en niet ten onrechte, dat provinciale taken beter door de gemeenten kunnen worden verricht. Argumenten daarvoor zijn: een meer directe band met belangengroepen, een betere meer directe democratische controle en een betere infrastructuur. Ik heb de indruk dat de provincies in veel gevallen niet of niet voldoende voorbereid zijn op de hun toegedachte taakuitvoering en dat door hun bevoegdheden de bureaucratiserende tendensen versterkt zullen kunnen worden. Bestaat er al enig inzicht hoe in de toekomst het

interprovinciaal welzijnsbeleid geregeld gaat worden?

Het personeelsbeleid

Ik kom nu te spreken over het personeelsbeleid. Het streven naar decentralisatie brengt met zich mee dat bevoegdheden en financiële middelen overgebracht worden naar de gemeente en hoe eenvoudig men een dergelijke operatie ook uitvoert, bij de invoeringsfase brengt dit extra werk voor met name de gemeenten met zich. Bij gelijkblijvende ruime middelen zou dit aspect helaas betrekkelijk weinig aandacht gevraagd en gekregen hebben.

Het probleem betreft immers niet alleen de middelen voor de invoeringsfase, maar veel meer de financiering van de apparaatskosten voor de gemeente belast met de voorbereiding en uitvoering van de Kaderwet. In twee richtingen beïnvloedt deze problematiek het personeelsbeleid, namelijk decentraal waar het gemeentelijk c.q. provinciaal apparaat onder druk komt te staan en centraal waar de departementen taken afstoten. Het staat buiten kijf, dat de Kaderwet ingrijpende gevolgen met zich brengt voor het personeel van de betrokken departementen; de decentralisatie zal van invloed zijn op het functioneren en de positie van het departementspersoneel. Door het decentralisatiebeleid wordt overigens indirect meegewerkt aan het spreidingsbeleid van de rijksoverheid.

Mede naar aanleiding van het antwoord van de Minister op de over dit onderwerp gestelde vragen door de V.V.D.-fractie zouden wij willen vernemen op welke wijze de decentralisatie en het verleggen van de geldstromen het departementspersoneel raken. Zijn er mogelijkheden van herplaatsing binnen het departement of van overplaatsing naar provincie of gemeenten? Zijn er nog andere mogelijkheden?

De personeelsformaties van de betreffende departementen dienen af te slanken; een groot deel van het werk verdwijnt daar naar gemeenten en provincies waar de personeelsformaties aangevuld dienen te worden. Dit kan tot gevolg hebben dat er ernstige (persoonlijke) personeelsproblemen ontstaan, die voortvarend opgelost zullen moeten worden, waarbij uiteraard het personeel betrokken moet worden. Is daar enig zicht op?

Beleidsvoorbereiding, -bepaling en uitvoering

Mijnheer de Voorzitter! Ik wil nu enkele elementen uit de beleidsvoor-

Ermen

bereiding, de beleidsbepaling alsmede de beleidsuitvoering bespreken.

De bijdrage van het orgaan aan de beleidsvoorbereiding.

Als de Minister stelt dat de verhouding tussen participanten op het terrein van welzijn een andere is dan de verhouding tussen participanten op het terrein van ruimtelijke ordening, dan ben ik het met hem eens. De conclusie dat er dan een 'orgaan' ten behoeve van het welzijnsbeleid ingesteld zou moeten worden om recht te doen aan die verhouding, ligt mijns inziens niet voor de hand en ik deel die conclusie dan ook niet.

Dat een 'orgaan' nodig is om de samenhang te bevorderen is evenzeer betwistbaar. Het is bepaald niet noodzakelijk deze voorziening in de wet te treffen, waar toch evenzeer recht aan het geïnstitutionaliseerd particulier initiatief en aan andere participanten in het welzijn, zoals burgers verenigd in verenigingen en groeperingen, kan worden gedaan door gebruik te maken van de adviescommissies die in de Gemeentewet worden genoemd. Er is een groot verschil tussen enerzijds het verplicht opleggen door deze Kaderwet en anderzijds het eventueel, als dat nodig wordt geacht, in alle vrijheid en wijsheid instellen van een adviesorgaan door de gemeenteraad.

De Minister schrijft in zijn memorie van antwoord dat de kritiek op het orgaan veelal gebaseerd is op de eigen voorkeur voor een bepaalde wijze van beleidsvoorbereiding en op de impliciete veronderstelling dat het dus overal in Nederland zo zou moeten en niet anders zou mogen. Met dit antwoord ben ik erg tevreden. Indirect wordt hier immers gepleit voor de weg die de Gemeentewet biedt met veel meer formele en materiële ruimte dan de Kaderwet zou bieden. Mijn visie sluit aan bij de normale gemeentelijke beleidsvoorbereiding, terwijl het orgaan als een overbodige eend in de bijt de gemeentelijke beleidsvoorbereiding onnodig compliceert, daardoor verstoort en bovendien bureaucratiserend kan werken.

De Minister schetst een scala van mogelijkheden om vorm en inhoud te geven aan het functioneren van het orgaan en uit al zijn antwoorden blijkt hoe vrij men is het orgaan niet te benutten. Laat het daarom aan de gemeente over om – als hij dat wil gebruik te maken van de mogelijkheden die de Gemeentewet biedt om per verordening vast te stellen hoe,

op welke wijze, en door wie zij zich wenst te laten adviseren. Of hebben 'boze tongen' toch gelijk dat en moeten er middels het orgaan belangen worden veilig gesteld? Ik ga daar niet van uit. Ik ga ervan uit dat getracht wordt wet- en regelgeving tot stand te brengen, die zo dicht mogelijk ligt bij wat in gemeenten gebruikelijk is. Dan is de keuze aan de gemeenteraad en daar ben ik het volmondig mee eens. De keuze moet echter niet zijn tussen een orgaan of een orgaan. Overigens wordt de kritiek op het orgaan en de sectie zorg gedeeld door de gemeenten in de proefgebieden. De brief die de Minister op 23 juni aan de Tweede Kamer heeft aangeboden is dienaangaande hoopgevend.

Plan en Programma.

Uit het voorafgaande mag worden afgeleid dat mijn fractie bepaald geen voorstander is van een te gedetailleerde wetgeving, waarin beleidsbepalende instrumenten worden voorgeschreven. Onze voorkeur gaat uit naar een voortschrijdend vierjarenplan en wij betreuren het dat met uitsluiting van varianten, in de wet gekozen is voor een statisch blokplan, dat overigens wel bijgesteld kan worden. Ook hier zouden gemeenten en provincies de vrijheid moeten hebben aan te sluiten bij de eigen beleidsprocedures en in veel gevallen betekent dat een dynamisch voortschrijdend vierjarenplan.

Onze voorkeur voor een eenvoudige algemene wetgeving geldt ook voor de bepalingen inzake het door de gemeenten op te stellen plan en programma voor het welzijnsbeleid. Een korte schets. Als wij ervan uitgaan dat een gemeente een blokplan voor een periode van telkens vier jaar op zal stellen, en het schetsen van een meerjarig perspectief is hoe dan ook een goede zaak – dan is het gewenst de voorbereidingsprocedures af te stemmen op de zittingstermijn van een Gemeenteraad. Via de verkiezingen kunnen de burgers invloed uitoefenen op het te voeren welzijnsbeleid voor de komende vier jaar. Na raadsverkiezingen kunnen de uitgangspunten en beleidslijnen worden bepaald in het kader van het overleg over de collegevorming en in veel gevallen over het programma.

Politiek gezien zijn deze afspraken over het welzijn, vastgesteld door de nieuwe raad, een goed beginpunt voor de procedure die ertoe leidt dat één jaar daarna, of, afhankelijk van een aantal factoren, twee jaar daarna, het welzijnsplan wordt vastgesteld.

Aldus wordt voorkomen dat, bij de aanvang van de beleidsvoorbereiding, grote nadruk wordt gelegd op de zogenaamde ambtelijke, technische bijdrage. Op deze wijze is de invloed van de burger vanaf het eerste begin zo goed mogelijk verzekerd.

Periodieke bijstelling van het plan, op basis van hernieuwde politieke en maatschappelijk uitgangspunten, is dan verzekerd. De ervaringen opgedaan bij de rijksbijdrageregelingen en de proefprojecten tonen aan dat de plan- en programmavoorschriften van de Kaderwet in de Invoeringswet erg vereenvoudigd moeten worden. De gemeenten stellen een vierjarenplan op, dat het karakter van een globaal beleidsplan heeft en dat dan ter kennisname aan gedeputeerde staten wordt aangeboden. Gelet op het beleidsplan stelt de gemeenteraad telkenjare in het kader van de begrotingsbehandeling het welzijnsprogramma vast. Het welzijnsprogramma maakt wat betreft de financiële aspecten deel uit van de gemeentebeegroting.

Een belangrijk voordeel bij de uitvoering van de wet is dan hierin gelegen dat de gemeente zelf naar eigen inzicht kan handelen bij de inrichting van het plan en bij het opstellen van het programma, helemaal aangepast aan de eigen situatie. Bovendien biedt het de gemeente de mogelijkheid bij voorbeeld een onderscheid te maken tussen de professionele instellingen en de verenigingen en groeperingen, die waarschijnlijk dikwijls ieder een afzonderlijke benadering vragen.

Het hierboven door mij in globale lijnen geschetste schema van beleidsvoorbereiding en -bepaling mag niet los gezien worden van het streven naar democratisering in het welzijnsbeleid en het welzijnswerk. Door binnen enkele algemene lijnen de gemeenten de vrijheid te laten zelf vorm te geven aan de beleidsvoorbereiding, kan de gemeente, aangepast aan de omstandigheden, vorm en inhoud geven aan de democratisering. Gezien de huidige situatie blijft overigens de vraag in hoeverre burgers mee willen werken aan beleidsvoorbereiding die beheerst wordt door bezuinigingen. Welke verwachtingen heeft de Minister hieromtrent?

Kwaliteitseisen en regelen te stellen aan de invoering.

Evenals in het voorgaande zal ik mij bij het onderwerp kwaliteitseisen en regelen te stellen aan de uitvoering beperken tot taken en bevoegdheden

Ermen

van de gemeente en wel tot het bepaalde in de artikelen 23, 40, 41 en 43.

Met zijn antwoord op de door mijn fractie gestelde vragen met betrekking tot artikel 23 lid 1 stelt de Minister ons niet geheel en al tevreden. Enerzijds blijf ik grote moeite hebben met het door de gemeenteraad bevorderen van het eigen initiatief en verantwoordelijkheid van de burger, zoals art. 23 lid 1 aangeeft. Maar anderzijds stelt het antwoord ons weer gerust want 'het ligt in geen enkele opzicht in de bedoeling om in de Invoeringswet nadere aanwijzingen te geven over de vraag hoe de gemeenteraad zich van deze verantwoordelijkheid moet kwijten'. Sancties zullen niet gesteld (mogen?) worden en de jurisprudentie zal in de loop der tijd wel duidelijk maken welke betekenis aan deze bepaling gegeven zou moeten worden.

Mijn conclusie is – en ik trek haar maar erg duidelijk – dat deze bepaling een loze bepaling is, zolang er niet getornd wordt aan de bestaande instellingen, organisaties en instanties en dat deze bepaling oneigenlijk gebruikt kan worden zodra aan de bestaande instellingen, organisaties en instanties wel getornd wordt. Als bij voorbeeld een gemeenteraad genooddaakt door bezuinigingen afwijkt van gegroeide 'aanwijzingsgewoonten', is het niet denkbeeldig dat artikel 23 oneigenlijk gebruikt wordt om de traditie in ere te herstellen. Wat gebeurt er als burgers de gemeente verzoeken een programma te starten om het eigen initiatief en de verantwoordelijkheid van de burgers te bevorderen? Het geven van inhoudelijke opdrachten in het kader van raamwetgeving lijkt mij niet op de goede plaats. Ondanks alle discussies die hierover in de Tweede Kamer gevoerd zijn blijf ik van mening dat enkele zinnen uit artikel 23 lid 1 zouden moeten verdwijnen.

Mijnheer de Voorzitter! De kaderwet beoogt het welzijnsbeleid en het welzijnswerk te decentraliseren. De wijze van beleidsbepaling en de uitvoering worden dan aan de gemeente overgelaten en het past mijns inziens niet de gemeenten zo gedetailleerd voor te schrijven wat er in de verordening ex artikel 40 geregeld moet worden.

Er kan worden volstaan met het eerste lid. De gemeenten zijn zeer goed in staat de bij hun situatie passende verordening vast te stellen. In dat verband vinden wij ook artikel

41 geen gelukkige zaak. De verzekering van de Minister dat niet tot onnodig centralistisch ingrijpen in het beleid van lagere overheden zal worden overgegaan en dat de beide Kamers der Staten-Generaal een belangrijke invloed kunnen uitoefenen in geval van toepassing van dit artikel, stelt ons dan nog enigszins gerust.

Evenals dit voor de artikelen 25 en 39 het geval is, vinden wij dit artikel aanvaardbaar, alleen en voor zover het betrekking heeft op de bevordering van de samenhang. Maar dit had onzes inziens beter en gericht op andere wijze kunnen gebeuren. Doch niet als het gaat over plan, programma en de uitvoering daarvan en de hoedanigheid van de voorzieningen. Dat is een taak van de lagere overheden en dient niet door algemene maatregelen van bestuur centraal gestuurd te worden.

De discussie over artikel 43, het democratiseringsartikel, is in feite opgeschort, omdat, zoals in het regeerakkoord van het vorige kabinet werd vermeld, er een wet algemene bepalingen democratisering zou worden uitgewerkt. Wat er nu komt is onbekend. Bij het indienen van de invoeringswet zal hierover echter de nodige duidelijkheid moeten bestaan. Die duidelijkheid dient er in ieder geval te komen ten aanzien van 'instanties' die voorzieningen uitvoeren, waarbij dan gedacht kan worden aan een 'dienst' van een gemeente of een gemeentelijke commissie van beheer. Hoe ver reikt de gelijke behandeling van organisaties en instanties? Overigens vragen wij ons af in wat voor tijdsbestekken de Minister denkt: een wet algemene bepalingen zal enige tijd vergen en er was toch reeds globale overeenstemming over de inhoud tussen alle partijen?

Of wordt toch een algemene maatregel van bestuur krachtens artikel 43 uitgewerkt en komt er geen wet Algemene bepalingen? Kan de Minister hierover helderheid verschaffen?

4. Slot.

Mijnheer de Voorzitter! Ik ben thans gekomen aan het slot van mijn betoog. Voordat ik het standpunt van mijn fractie nogmaals weergeef, en daaraan enige conclusies verbind, geef ik een citaat uit een gedicht van Gerard den Brabander. 'Niets nieuws onder de zon.. ik zing zoals ik begon, want er zijn geen nieuwe dingen...'

Ik had overigens ook de Prediker kunnen citeren. Inderdaad, bestuurders wisselen van stoel, evenals

ministers, structuren veranderen, maar het welzijnswerk zal blijven en met een aangepaste Kaderwet zal de bevolking zelf op het laagste bestuursniveau, want daar speelt het zich met name af, vorm en inhoud van het beleid en werk bepalen. De welzijnsactiviteiten zelf, het verenigingsleven dat ons land kent zal door deze wet niet drastisch veranderen. Dat is ook niet de bedoeling. Deze wet beoogt decentralisatie en harmonisatie van welzijn, van specifiek welzijn.

Nu is het niet de vraag wat onder welzijn wordt verstaan, de wet geeft immers een definitie, wel is het de vraag wat er onder de wet zal vallen. Kortom: hoever reikt de Kaderwet? Het vraagstuk van de reikwijdte kan via twee sporen benaderd worden. Het ene spoor leidt ertoe dat alle onderwerpen van zorg, educatie en recreatie, die daar redelijkerwijs voor in aanmerking komen onder de werking van de Kaderwet vallen, tenzij aangetoond wordt dat het niet wenselijk is. Het andere spoor leidt ertoe dat onderwerpen van zorg, recreatie en educatie onder de Kaderwet vallen als daartoe afzonderlijk besloten wordt; meer de lijn van de Kaderwet.

Het standpunt van de Minister blijft mogelijk door de omstandigheden gedwongen tot nu toe vaag. Om duidelijkheid te krijgen, zegt de Minister, moeten nog vele werkzaamheden in werkgroepen en commissies verricht worden. De uitkomsten van het beraad van al deze werkgroepen zullen besproken en aan elkaar gerelateerd worden in een interdepartementaal overlegkader, hetgeen uiteindelijk zijn neerslag moet krijgen in het ontwerp van de Invoeringswet.

Ik zou het op prijs stellen van de Minister te vernemen, welke rol de politiek verantwoordelijke bewindslieden in dit proces spelen. Mogen wij voldoende resultaat van interdepartementaal ambtelijk overleg verwachten? Wanneer kunnen wij de resultaten van de werkgroep verwachten? Wij kunnen bezwaarlijk van ambtenaren verwachten dat zij de poten onder hun eigen stoelen wegzagen. Ik verwacht dat het touwtrekken over de reikwijdte lang zal duren met als gevolg dat de Invoeringswet te beperkt zal zijn om op provinciaal en gemeentelijk niveau gestalte aan het welzijnsbeleid te geven.

De voormalige minister van CRM, Gardeniers gebruikte bij de behandeling in de Tweede Kamer de volgende beeldspraak: 'Het voorliggende ontwerp van de Kaderwet is als een trein die moet leiden naar de Invoe-

ringswet en de Invoeringswet is dan slechts een tussenstation'. Ik zou deze beeldspraak zo willen wijzigen dat de Kaderwet de locomotief is en liefst één met veel vermogen dus veel trekkracht, zodat er veel welzijns wagons aangehangen kunnen worden.

Na al het voorgaande behoeft het geen betoog dat mijn fractie er weinig vertrouwen in heeft dat deze Kaderwet in deze vorm voldoende werkbare mogelijkheden biedt tot decentralisatie, harmonisatie en democratisering. Zoals de stuurgroep ontwikkelingsprojecten in het woord vooraf van Boter bij de vis over hun adviezen opmerkt: 'Omvang en stijl zijn voor kringen buiten Den Haag een handicap', zo zou eenzelfde opmerking over de Kaderwet gemaakt kunnen worden. Departementen en gemeenten zijn twee verschillende werelden. De maatschappelijke situatie is slecht, evenals de voorwaarden waaronder het welzijnswerk nu (nog) plaats kan vinden. De mensen hebben wel andere problemen aan hun hoofd: werk en wonen, jongeren die werkloos zijn, de minderheden met hun problemen en ga zo maar door.

Als men al de belangstelling wil opbrengen om mee te werken in het proces van decentralisatie, harmonisatie en democratisering dan ontmoet men wel zoveel beren en wolven op de weg, dat de moed in de schoenen zinkt. Dat is het dilemma waarvoor wij nu staan, want de trein een halt toeroepen zou een slechte keuze zijn. Ik zou het anders willen stellen: Ik beschouw deze Kaderwet – hoe onvolkomen ook – nog steeds als een eerste stap op weg naar decentralisatie van het welzijnsbeleid.

Mijn fractie wil geen weg terug. Als het wetsontwerp nu niet wordt aanvaard, gebeurt dit echter wel. Mogelijk moet op het fundament van deze kaderwet een ander huis gebouwd worden, dat kan. De VNG onder andere draagt daar bouwstenen voor aan. Het fundament van deze kaderwet is voldoende goed en stevig – decentralisatie, harmonisatie en democratisering – dat het huis een ander bouwsel verdraagt. Of men nu met de kaderwet als basis de weg van de VNG kiest – in fasen door middel van de rijksbijdrageregelingen –, of door een invoeringswet in fasen de kaderwet invoert, in beide gevallen zal de politieke bereidheid aanwezig moeten zijn om decentralisatie en samenhang wezenlijk gestalte te geven.

Zoals ik reeds in mijn inleiding heb

aangegeven, zal er, gelet op de huidige maatschappelijke situatie, geen andere weg overblijven dan de weg van de decentralisatie. De heer Idenburg heeft dat uitstekend verwoord in een artikel in NRC Handelsblad van 6 juli jongstleden met als titel 'Politiek Den Haag is van de samenleving vervreemd geraakt'.

Als ik de welzijnsproblematiek als lid van dit Huis beschouw, kom ik tot de volgende conclusie. Alleen een herwaardering van gemeenten en provincies – de laatste bij voorkeur kleiner dan zij nu zijn –, dus decentralisatie van beleid, bevoegdheden en instrumenten kunnen ons nog de helpende hand bieden om uit een bestuurlijke chaos te komen. Immers, in vette financiële jaren kan een land chaos – vriendelijke chaos – verdragen, maar als de middelen krimpen, krijgt de chaos een ander gezicht, dat heel wat minder vriendelijk is.

Ten slotte deel ik de Minister mede, dat een aantal fracties in deze kamer overweegt ten aanzien van de invoeringswet een motie in te dienen. Uiteraard wordt, afhankelijk van de antwoorden die de Minister morgen zal geven, bekeken of dit zal gebeuren.

Mevrouw Veder-Smit (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Nu ik voor het eerst in deze Kamer als lid het woord mag voeren, moet ik constateren dat de behandeling van de Kaderwet specifiek welzijn plaatsvindt onder een merkwaardige en niet gunstige constellatie; merkwaardig, omdat de verantwoordelijkheid wordt gedragen door het derde kabinet-Van Agt dat nog een levensduur van ruim een week heeft. Zowel de kaderwet als het welzijnsbeleid in het algemeen is afnemend populair. Vooral het welzijnsbeleid is aan zware kritiek onderhevig, niet alleen in eigen kring maar ook daarbuiten. Een recent artikel in NRC Handelsblad gaf daar een beeld van.

De Kaderwet specifiek welzijn zal de geldende rijksbijdrageregelingen vervangen, maar het blijkt dat deze bij de invoering grote problemen oproepen, problemen waarvoor de kaderwet vooralsnog geen oplossing biedt. En dan: het proces van decentralisatie valt, buiten het toedoen van de bewindslieden, samen met het proces van ombuiging en bezuiniging, waardoor geen geld beschikbaar is om knelpunten op te vangen. Aldus worden voorzieningen overgedragen waarvan vorm, inhoud en financiering nog onzeker zijn en dus ook de bijbehorende rechten en plichten.

Een aantal rapporten die noodzakelijke gegevens bevatten, zoals het rapport over de afstemming van de financieringsstelsels, ontbreekt nog. Anders dan bij de WVG, die in de vorige kabinetsperiode door een aantal uitvoerige nota's is onderbouwd, moet voor invoering van de kaderwet nog zeer veel studie, denkwerk en overleg plaatsvinden. Om deze redenen en omdat de bezwaren tegen de kaderwet steeds luider lijken te klinken, is naar de mening van de fractie van de VVD grondige en fundamentele beoordeling van het wetsontwerp noodzakelijk. Wanneer in mijn betoog een kritische ondertoon zal doorklinken, is deze uiteraard niet gericht tot de huidige bewindslieden in het bijzonder, van wie ik er helaas maar één achter de tafel zie.

Minister De Boer: CRM heeft maar één bewindsman.

Mevrouw Veder-Smit (VVD): Ik mis echter de Minister van Algemene Zaken. Ik richt mijn kritiek thans tot de Minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk en de Minister van Algemene Zaken, maar ook in het algemeen tot alle bewindslieden die achtereenvolgens de verantwoordelijkheid voor het wetsontwerp hebben gedragen.

Wat wil de Kaderwet specifiek welzijn en hoe is deze wet ontstaan? De hoofddoelstellingen zijn blijkens de considerans: bevordering van de samenhang van welzijnsvoorzieningen, een wettelijke regeling voor het beleid en opbouw van een gedecentraliseerd systeem van beleid. Uit de ontstaansgeschiedenis van het wetsontwerp en uit andere stukken blijkt, dat ook andere doelstellingen met de wet worden beoogd.

In dit verband noem ik het bieden van rechtszekerheid aan instellingen en groepen burgers die met de voorzieningen hebben te maken of ervan afhankelijk zijn, het garanderen van bereikbaarheid en toegankelijkheid van voorzieningen voor de bevolking in al haar geledingen en het op democratische wijze doen verlopen van beleidsvoorbereiding en -uitvoering. De laatste drie doelstellingen kregen het meeste aandacht in de Knelpuntennota, die als grondslag voor de Kaderwet heeft gediend. In de daarop volgende regeringsperiode, vooral tijdens het eerste kabinet-Van Agt, is meer het accent gelegd op de eerste drie doelstellingen, namelijk de samenhang, de harmonisatie en de gedecentraliseerde wettelijke regeling.

Verderop in mijn betoog kom ik op deze algemeen onderschreven doelstellingen en op de wijze, waarom men heeft getracht ze te realiseren, terug.

Het ontwerp van de Kaderwet komt uit de sfeer van CRM en ademt ook de geest van dat Ministerie. Bij CRM was inderdaad de grootste noodzaak aanwezig om tot meer samenhang in het beleid en in de voorzieningen te komen. Waarom? CRM is, als één van de jongste departementen, ontstaan om te zorgen voor de maatschappelijke dienstverlening. Daaraan is het sociaal-cultureel werk, waaronder het opbouwwerk, toegevoegd, terwijl de kunst, inclusief de zorg voor musea, monumenten, archieven en media van Onderwijs en Wetenschappen is overgegaan naar CRM. Het geheel werd 'afgerond' met sport, recreatie en natuurbescherming. Ik wil overigens benadrukken dat ik dit proces globaal beschrijf.

De veelheid van taken die CRM ging behartigen, heeft echter nauwelijks tot enige wetgeving geleid en evenmin tot opbouw van een duidelijke, consistente structuur. Het merkwaardige feit doet zich voor – het is goed om dat hier nog eens uitdrukkelijk te stellen – dat zeer grote beleidsterreinen, zoals de kunst, het maatschappelijk werk en de gezinsverzorging, in de portefeuille van de CRM-bewindslieden worden beheerd zonder wettelijke grondslag.

Wanneer wij de begroting van CRM globaal bezien, dan wordt van de rond f 12 mld. van het totaal van deze begroting rond f 6,6 mld. besteed aan bijstand, f 1,2 mld. aan gezinsverzorging en f 0,8 mld. aan buitengewone pensioenen. Samen is dat een bedrag van 8,6 mld., of meer dan $\frac{2}{3}$ van de begroting, dat wordt besteed aan de sector 'zorg'. Dat lijkt een hoog percentage maar uiteindelijk behoort van de bovengenoemde drie beleidsterreinen alleen de gezinsverzorging naar haar aard thuis onder de Kaderwet. De gezinsverzorging neemt f 1,2 mld. voor haar rekening, terwijl zij bestuurlijk berust op een subsidieregeling van 1958 en op enkele circulaires, onder andere uit 1976 en 1980. Het wordt dus wel tijd dat daarvoor een wettelijke basis komt. De Centrale Raad voor Gezinsverzorging heeft een zeer verdienstelijke proeve van wetgeving gemaakt, waarover ik graag het oordeel van de Minister verneem.

Wanneer ik doorga met het ontleden van de CRM-begroting blijkt dat

maatschappelijke dienstverlening, culturele zaken zonder de media, natuurbehoud en recreatie én gezinsverzorging samen met f 3,8 mld. het financiële bereik van CRM aangegeven dat onder de Kaderwet valt. Als men dat vergelijkt met de f 32 mld. van volksgezondheid en de miljarden van Onderwijs en Wetenschappen, mag dat wel leiden tot enige bescheidenheid van CRM in de kwartaire sector. C.R.M. heeft dan wel niet het primaat van wetgeving, het is wel de koploper in het aantal specifieke uitkeringen aan lagere overheden, namelijk met 132. Tweede op de 'ranglijst' is Onderwijs en Wetenschappen met 123; daarna komt Binnenlandse Zaken met 51. Dit is een bewijs van het netwerk aan uitkeringen aan lagere overheden en aan derden, dat CRM heeft opgebouwd en dat vraagt om meer structuur en veel meer dan tot dusver een wettelijke grondslag.

Dat de behoefte aan en het initiatief tot de kaderwet bij het Ministerie van CRM is ontstaan, laat zich uit het bovenstaande begrijpen. Of het resultaat aan de verwachtingen voldoet, staat nu ter beoordeling.

Het Ministerie van CRM heeft op grond van deze en andere redenen de coördinatie van het welzijnsbeleid gekregen onder het 'oppertoezicht' van de Minister-President, de Minister van Algemene Zaken als eerste ondertekenaar, die hier helaas niet aanwezig is. Wij moeten er voorshands van uitgaan dat deze coördinatie bij CRM blijft berusten, hoewel andere constructies denkbaar zijn en de voorstellen van de Commissie hoofdstructuur rijksdienst nog op beoordeling wachten.

Als wij het wetsontwerp onder de loep nemen, rijst de vraag of het verstandig is geweest de zeer vele en heterogene voorzieningen die het welzijnsbeleid omvat, in één kaderwet te regelen. Had het niet de voorkeur verdiend te komen tot sectorwetgeving, ondersteund door een aantal algemene bepalingen?

Het begrip 'specifiek welzijn' waarop in wezen het fundament van het wetsontwerp berust, wordt in artikel 1 omschreven als het welbevinden en de ontplooiing van de burger, voor zover deze worden bevorderd door zorg, educatie en recreatie. Hier ligt de bron van een van de moeilijkheden die het wetsontwerp ondervindt. Het begrip 'specifiek welzijn' is eigenlijk onhanteerbaar en het spreekt het grote publiek totaal niet aan. Zelfs het begrip 'welzijn' geeft aanleiding tot totaal verschillende interpretaties en reacties.

De trits 'zorg, educatie en recreatie', hoe goed ook bedoeld, is bepaald niet volledig. De 'zorg' omvat in essentie niet de preventie en zou eigenlijk dus voorlichting moeten ontberen. De kunst valt onder geen der drie begrippen onder te brengen, evenmin als de emancipatie. Beide zullen toch, naar het voornemen luidt, onder de kaderwet vallen. Ook de conservering van voorwerpen van wetenschap en kunst valt er niet onder, evenmin als de sport als lichaamsvoeding. Het begrip 'zorg' in de volksgezondheid heeft een totaal andere lading dan bij voorbeeld de 'zorg' in de maatschappelijke dienstverlening. Hopelijk zal de gemeenschappelijke planprocedure, voorzien voor beide vormen van zorg, niettemin bijdragen tot een goede onderlinge afstemming, zij het dat hier evenals elders de wens tot vereenvoudiging sterk leeft.

Een identificatie met de werksfeer van de kaderwet valt mede op grond van het bovenstaande uit de kring van kunst, sport, musea, monumentenzorg enz. niet te verwachten. Mede omdat het begrip 'welzijn' toch diffuus is, ondanks wat erover gezegd en geschreven is, en omdat op veel gebieden behoefte bestaat aan een eigen identiteit, eigen groepsvorming en eigen normen en regels, horen wij in toenemende mate de roep om eigen wetgeving klinken. Ik noem de kunst in het adres aan de Tweede Kamer, de volwasseneneducatie in het initiatiefwetsontwerp van de PvdA, de kinderopvang in een motie in de Tweede Kamer, onderschreven door Staatssecretaris d'Ancona, de openluchtrecreatie in een standpunt, voorzichtig ingenomen door de Stichting Recreatie en recentelijk de gezinsverzorging in het standpunt van de Centrale Raad voor de Gezinsverzorging. Deze signalen worden ongetwijfeld ook veroorzaakt door de toenemende behoefte aan financiële zekerheid. De eerstgenoemde factoren, zoals eigen identiteit en groepsvorming, acht ik echter minstens zo belangrijk. Wij zullen hierop terugkomen, want de Minister van CRM heeft een notitie toegezegd over de werkingssfeer van het wetsontwerp.

Vooruitlopend hierop maak ik echter enkele opmerkingen over het beleidsterrein waarover ook mevrouw Ermen heeft gesproken, namelijk de kunst. Mijn fractie acht het dringend noodzakelijk dat op dit gebied wordt gekomen tot meer duidelijkheid en meer afspraken. Helaas zijn de nota's over het kunstbeleid van minister Van Doorn door weinig structuurbevorderende maatregelen gevolgd. De

Minister van CRM kan, na advies van de Raad voor de Kunst, een orkest, toneelgezelschappen, opera- en balletgroepen met vrijwel een penne-streek wegvagen. Hij zal moeten zorgen voor afvloeiingsregelingen en hij zal de medesubsidiënten moeten waarschuwen, maar dit zijn eerder regels van behoorlijk bestuur, die hij in elk geval in acht hoort te nemen.

De fractie van de VVD pleit niet voor een alles omvattende, verstarrende regeling voor het hele terrein van de kunst. Dit is niet alleen onmogelijk, maar ook ongewenst. Vooral de scheppende kunst laat zich niet in regels vatten. Men heeft daarom gekozen voor steun door de vorming van fondsen. Het dynamische, persoonlijke en ongrijpbare van kunst vraagt om een heel behoedzame aanpak.

Bij de beroepsmatige beoefening van kunst in instellingen en bij de podiumkunsten in het bijzonder – men kan ook spreken over de uitvoerende kunsten – moeten enige afspraken worden gemaakt, willen de continuïteit, de kwaliteit en een zekere spreiding worden gewaarborgd. Dit stelsel kan men gieten in de vorm van een convenant, een specifieke uitkering, een spreidingsbeleid op grond van een beginselenwet of wat dan ook; dat is een kwestie van uitwerking. Planning voor een of meer jaren op deze gebieden is zeker uitvoerbaar en gewenst.

Kort samenvattend, merk ik op dat men sociaal-cultureel werk onder de kaderwet kan rekenen maar dat de kunst als zodanig naar ons oordeel er niet in thuishoort.

Juist omdat het begrip welzijn zo diffuus is en de onderverdeling in zorg, educatie en recreatie zoveel manco's vertoont, acht mijn fractie het van belang, de werkingssfeer van de wet zorgvuldig te overwegen en vooral niet onnodig uit te breiden. In de ontstaansgeschiedenis en in de loop van de behandeling van het wetsontwerp is gebleken – mevrouw Ermen heeft dit ook genoemd – hoe groot de weerstand in andere sectoren en op andere departementen is. De Harmonisatieraad schrijft in zijn interimadvies van december 1981 over de aanpak van de harmonisatie bijzonder behartigenswaardige woorden over het proces, de strategie en de consensus die het vereist. Als de consensus en de politieke wil niet aanwezig zijn, zal ook het doel niet worden bereikt.

Ik ga nu over tot de beoordeling van de kaderwet als instrument, als produkt van wetgeving tot realisering van de beoogde doelstellingen. In grote lijnen samengevat, luiden deze doelstellingen: harmonisatie, decentralisatie en rechtszekerheid en democratisering. Als men deze op een rij zet, wordt het duidelijk dat de ene doelstelling anders is gericht dan de andere en dat sommige min of meer met elkaar in strijd zijn.

Harmonisatie is mooi en lijkt doelmatig – ik zeg het enigszins badinerend – maar leidt tot afspraken of rechtsregels voor verschillende beleidsterreinen onderling die de lagere overheden in hun speelruimte belemmeren. Decentralisatie is goed, maar moeilijk; zij geeft speelruimte aan de lagere overheden, maar leidt hierdoor tot minder rechtszekerheid voor de betrokkenen. Democratisering is belangrijk, maar als zij voor alle sectoren uniform wordt geregeld, waarvan wij tegenstanders zijn, leidt dit tot centralisatie en ongetwijfeld tot grote fricties.

De fractie van de VVD geeft een hogere prioriteit aan de harmonisatie binnen het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, dus aan intradepartementale harmonisatie, dan aan interdepartementale harmonisatie.

In de discussie over de ontwerp-kaderwet is de decentralisatie momenteel verreweg het belangrijkste onderwerp. Mijn toetsing van het wetsontwerp als toekomstig instrument zal voornamelijk hierop berusten.

Het wetsontwerp zal, als het wordt aangenomen en ingevoerd, strekken tot vervanging van de vigerende rijksbijdrageregelingen, tot dusver een der belangrijkste bestuurlijke instrumenten van het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk. De gang van zaken rondom deze rijksbijdrageregelingen is dus een voorbode van wat bij de kaderwet te wachten staat. De voortekenen zijn niet gunstig; ik vat deze samen in drie onderdelen: de inhoud van de materie en de aansluiting op elkaar, de mate van detaillering en het gehalte aan decentralisatie.

Allereerst kom ik bij de inhoud van de materie. Het is de bedoeling, voor de periode waarin de kaderwet nog niet geldt, te komen tot twee grote rijksbijdrageregelingen, die voor sociaal-cultureel werk en die voor maatschappelijke dienstverlening. Ik heb alle waardering voor dit streven. Het leidt in de praktijk wel tot, naar men zegt, chaotische toestanden, zeer

vele overgangsregelingen en erg veel administratief werk. Laten wij echter hopen dat deze eenmalig zijn.

Maar zijn die rijksbijdrageregelingen qua inhoud duidelijk van elkaar te onderscheiden? Heeft gecoördineerd bejaardenwerk geen sociaal-culturele functie? Waarom zijn peuterspeelzalen sociaal-cultureel werk en kinderdagverblijven maatschappelijke dienstverlening? De Rijksbijdrageregeling maatschappelijke dienstverlening richt zich op bepaalde werksoorten; de Rijksbijdrageregeling emancipatiewerk op een bevolkingsgroep. Hoe verhoudt zich dat tot elkaar? Heeft emancipatiewerk niet ook een sociaal-culturele inslag?

Wij stemmen er in zoverre mee in dat wordt geprobeerd 'brede' rijksbijdrageregelingen te creëren omdat daarmee bij de lagere overheid een beter overzicht zou kunnen ontstaan en omdat de vereveningsproblematiek daarmee wordt verkleind. Dat mag er echter niet toe leiden dat onduidelijke indelingen worden gehandhaafd of dat ongemotiveerde verschillen blijven bestaan.

Dit brengt mij op mijn tweede punt, de mate van detaillering vanuit de rijksoverheid. Deze wordt door de gemeenten als een gruwel ondervonden, en is sterk bekritiseerd door de Raad voor de Gemeentefinanciën. Als voorbeeld noem ik uit de vigerende rijksbijdrageregelingen: voorschriften voor procedures van inspraak, planvoorbereiding, termijnen, controle, accountantsverklaringen, verslaggeving, arbeidsvoorwaarden en benoembaarheidseisen, staatscouranten vol. Uit de modelverordening van de VNG die deze lijn doortrekt noem ik enkele punten: De instelling moet een werkplan maken. Voor afwijking daarvan is toestemming van b en w nodig. B en w kunnen regels geven voor het aantal uren van openstelling van de instelling, de groepsgrootte waarmee men werkt en de samenwerking met andere instellingen. In artikel 12 van het wetsontwerp eist het Rijk: 'Het plan bevat een informatief deel, dat een inventarisatie bevat van de bestaande en nog tot stand te brengen voorzieningen.' In hoofdstuk II staat: 'De gemeenten moeten procedure- en subsidieverordeningen maken.'

Artikel 40 bepaalt dat de Minister bij of krachtens algemene maatregel van bestuur voorschriften kan geven over vijf onderwerpen, de kwaliteit van de voorzieningen betreffend. De mate van detaillering die ik nu, opsommend, schets doet uiteraard ernstig afbreuk aan het gehalte van de decentralisatie.

Het is duidelijk dat zij één van de grote weerstanden vormt tegen het wetsontwerp. De lagere overheden, die met de beleidsvoorbereiding en -uitvoering worden belast, krijgen erg veel voorschriften, erg weinig speelruimte en dus heel weinig voldoening van hun werk. Mijn fractie kan het zich levendig voorstellen dat een volwassen gemeenteraad en een volwassen college van b en w er weinig op gebrand zijn de democratisering die van hen, overigens zelf democratisch gekozen organen, wordt gevraagd zo voorgeschoteld te krijgen. Het wetsontwerp als instrument beoogt, de inspraak van de burger te vergroten. Uit onderzoeken en commentaren blijkt echter dat de gemiddelde burger liever wat sneller beslissingen ziet, en bijna inspraakmoe wordt van de vele procedures, vergaderingen en stukken die hij moet verwerken. Van de beroepsbestuurders en ambtenaren vergt dit een ongelooflijke hoeveelheid energie, een energie die de proefgemeenten op lofwaardige wijze hebben willen opbrengen. Dit kan men echter niet blijvend in alle gemeenten en provincies verwachten.

De VVD-fractie vraagt daarom met klem aan de Minister hoe hij van plan is de toezeggingen van zijn voorganger, de heer Van der Louw, tot vereenvoudiging van de procedures te concretiseren. Wij nodigen de Minister van CRM uit, hierover zo concreet mogelijk te zijn. Van zijn antwoord hangt ons eindoordeel over dit wetsontwerp in belangrijke mate af.

Tot slot van de afweging van voor en tegen van dit wetsontwerp stel ik nog twee aspecten ervan aan de orde, namelijk de schaal van de voorzieningen waarvoor het is bedoeld en de financiële consequenties ervan.

De regio komt, evenmin als bij de WVG, in de wetstekst van de Kadewet voor. Maar bij de behandeling van de WVG kon wel beschikt worden over een evaluatie van de ervaringen in de proefregio's, vergezeld van een tentatieve indeling van het land in 24 gezondheidsregio's. Ook op ander gebied begint de regionale indeling van de gezondheidszorg te leven. Ik kan de verleiding niet weerstaan, daarvan enkele voorbeelden te geven. De schaalvergroting in het kruiswerk, op bovengemeentelijk niveau, is vrijwel voltooid. In de ambulante geestelijke gezondheidszorg is de RIAGG-vorming in volle gang. Voor de basisgezondheidszorg zijn in de Schets criteria ontwikkeld. Het College

voor Ziekenhuisvoorzieningen heeft over praktisch alle regio's rapporten of adviezen uitgebracht. De regio in de gezondheidszorg begint dus te leven. Helaas is de Kaderwet echter voornamelijk door experimenten op gemeentelijk niveau ondersteund. Ik wil hiermee niets ten nadele van experimenten op gemeentelijk niveau zeggen, maar constateer dat de wat grotere schaal daardoor minder goed onderzocht is.

Toch is er ook een aantal 'Kaderwet-welzijnsvoorzieningen' (om dit akelige woord eens te gebruiken) op de regionale of, als men wil, bovengemeentelijke schaal aangewezen. Ik noem de gezinsverzorging, de drughulpverlening, de ambulante geestelijke gezondheidszorg en een aantal voorzieningen voor zwakzinnigzorg. Hoe denkt de Minister hierin te voorzien? Mogen wij erop rekenen dat bij de keuze van de schaal van de voorzieningen ten volle rekening wordt gehouden met de bevindingen in de proefregio's?

Dan kom ik te spreken over de financiële aspecten van het wetsontwerp. Deze zijn nog onvoldoende uit de verf gekomen. De huidige Minister van CRM of zijn directe opvolger dragen hier een zware verantwoordelijkheid. Ik denk aan drie aspecten: de apparaatskosten, de wijze waarop de bekostiging door de centrale overheid zal worden geregeld en de gevolgen van het wetsontwerp voor instellingen en gemeenten.

De kosten van invoering worden door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten op 300 mln. geschat. Dit bedrag zal, naar wij aannemen, niet op tafel komen. Betekent dit een zeer ver uitgeschoven fasering van de invoering van de wet? Kan de Minister in dit verband mededelen, hoe het staat met de uitvoering van de motie-Hermans inzake de vermindering van het aantal formatieplaatsen bij het Ministerie van CRM?

Het is een hoogst ongelukkige gang van zaken dat, hangende de invoering van twee nieuwe, grote rijksbijdrage-regelingen, in een zeer laat stadium niet-onaanzienlijke bedragen zijn gekort. Dit voorspelt weinig goeds voor de toekomst, al willen wij geen enkel kabinet – ook dit kabinet niet – verwijten dat het wil bezuinigen. Het benauwt ons echter ten zeerste dat de Kaderwet een bekostigingssysteem met veel ingebouwde procedures en zekerheden op gang brengt, zonder dat de continuïteit van deze geldstroom ook maar enigszins is gewaarborgd. Een beroep op de geldstromen

van de collectieve verzekering hoeft men niet te overwegen, omdat a. veel voorzieningen er naar hun aard niet voor in aanmerking komen, en b. uitbreiding van de collectieve-lastendruk ten stelligste moet worden tegengegaan. De commissie onder voorzitterschap van professor De Wolff, welke de afstemming van de financieringsstelsels moet bezien, heeft overigens nog geen rapport uitgebracht.

Dan kom ik toe aan het laatste aspect: de vereveningsproblematiek. De Projectgroep Financiële Gevolgen Decentralisatie merkt in haar zeer lezenswaardige interimrapport op, dat in het systeem van de Kaderwet niet meer sprake is van honorering van initiatieven, maar dat gezocht wordt naar een objectief verdeelsysteem voor vastgestelde doeleinden. Dat betekent onherroepelijk een gelijktrekking van subsidiëring, dus een vooruitgang voor sommigen en achteruitgang voor anderen.

De projectgroep heeft volgens drie varianten de consequenties voor alle Nederlandse gemeenten berekend. Naar onze indruk gaat het overgrote deel van de plattelandsgemeenten erop achteruit. Een consequentie die wij bijzonder zouden betreuren. Des te meer zou dit het geval zijn als in een nieuwe financiële verhoudingswetgeving de positie van diezelfde groep eveneens nadelig zou worden gewijzigd. Een en ander is natuurlijk in hoge mate afhankelijk van de toedingsmaatstaven die te zijner tijd worden gekozen. Grote behoeftzaamheid en zeer goed overleg zijn hier geboden, wil de Minister dat onvoorwaardelijk toezeggen? Uiteraard zien wij de rapportage hierover in het voortgangsverslag met bijzondere belangstelling tegemoet.

Het wordt nu tijd, te komen tot een eindoordeel over het wetsontwerp. Ik wil dit echter niet doen zonder eerst nog heel kort te memoreren wat adviesinstanties en onderscheidene belangstellende groeperingen ervan hebben gezegd.

De Harmonisatieraad heeft, zijn eigen doelstelling getrouw, niets nagelaten om de positie van het wetsontwerp te versterken en de aanverwante sectoren erbij te betrekken. In een later stadium is de raad gaan waarschuwen tegen te veel regelgeving en heeft hij aandacht gevraagd voor de harmoniserende werking van algemene bepalingen.

De Stuurgroep Ontwikkelingsprojecten heeft met grote inzet de projectgebieden begeleid, gestuurd en zoveel mogelijk van instrumenten voorzien.

Veder-Smit

De werkzaamheden gaan door, doch de voorzitter heeft in een opmerkelijke rede in Gorinchem gepleit voor sterke vereenvoudiging van het plan tot een beleidsnota en het programma tot een meerjarenplan van gemeente- en provinciebestuur. Een denkbeeld dat onze fractie bijzonder aanspreekt.

De Raad voor de Gemeentefinanciën maakt steeds opnieuw bezwaar tegen de detaillistische centraliserende bepalingen in de rijksbijdrageregelingen, de voorlopers van de wet.

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten vraagt om aanvaarding van het wetsontwerp, doch maakt bezwaar tegen de wijze van decentralisatie die zij geen echte decentralisatie acht. Zij is in hoge mate bezorgd over de financiële consequenties van met name de planprocedures die nog altijd hun ingewikkelde opzet hebben behouden.

Het gestructureerd overleg tussen particulier initiatief en departement op het gebied van de maatschappelijke dienstverlening zendt ons een noodkreet en vraagt om heroverweging van de hele rijksbijdrageregeling-operatie. De specifieke instellingen laat ik in deze instantie buiten beschouwing. Ik kom daarop misschien in tweede instantie terug.

Dit alles overziende, heeft de VVD-fractie grote bezwaren tegen het wetsontwerp in zijn huidige vorm. De procedures zijn naar aller mening te ingewikkeld, maar wij, als Eerste Kamer, weten niet hoe zij worden gewijzigd. Het wetsontwerp heeft geen echte decentralisatie tot gevolg. De reikwijdte is te groot; het wetsontwerp wil te veel, te detaillistisch regelen. De financiële consequenties zijn onvolgende doordacht. De invoeringswet is ons onbekend en blijft nog een tweetal jaren uit. Hoe zijn deze bezwaren in dit stadium nog te ondervangen? De Minister zou ons daartoe de volgende toezeggingen moeten doen.

De invoering wordt in dit stadium alleen voorbereid voor het terrein van de maatschappelijke dienstverlening en het sociaal-culturele werk, waarbij de onderlinge afbakening nog wordt gezien.

De procedures van beleidsvoorbereiding worden ingrijpend vereenvoudigd, waarbij de voorstellen van de Raad voor de Gemeentefinanciën overweging verdienen.

Alvorens de invoeringswet is ingediend en vastgesteld, vindt geen inhoudelijke invoering plaats.

De Minister geeft ons in zijn antwoord meer duidelijkheid over de uitvoering van de motie-Hermans.

De berekening van de financiële consequenties en de daaruit voortvloeiende vereeningsmaatregelen worden zoveel mogelijk bespoedigd.

Van het antwoord van de Minister zal onze standpuntbepaling afhangen. Mijn fractie overweegt medewerking aan een motie waarin de voor ons essentiële wensen zijn neergelegd.

De vergadering wordt van 15.25 uur tot 15.40 uur geschorst.

De heer **Van Dalen** (CDA): Mijnheer de Voorzitter! De recreatie tijdens het zomerreces heeft ons welbevinden zo bevorderd, dat wij nieuwe moed hebben gevat om over het specifieke welbevinden van de burgers te spreken aan de hand van de ontwerp Kaderwet. Bij mijn inbreng zal ik het stramien van de memorie van antwoord volgen: eerst een inleidend gedeelte, vervolgens een algemeen gedeelte en tot besluit enkele bijzondere onderwerpen.

Om te beginnen wil ik in herinnering roepen dat de grondslag voor de Kaderwet ligt in de overweging dat wettelijke regelingen behoorden te worden getroffen voor – let op de nuance – zo veel mogelijk gedecentraliseerde beleidsvoorbereiding, beleidsbepaling, beleidsuitvoering en bekostiging van voorzieningen. Dit zijn de thema's van de Kaderwet. Daarbij gaat het om de onderlinge samenhang van deze voorzieningen en de samenhang met andere wetten.

In het voorlopig verslag hebben wij tot uitdrukking gebracht dat wij van mening zijn dat de zaak maatschappelijk eigenlijk al is achterhaald. Is er in het huidige tijdsgewricht aan een dergelijke opzet van de Kaderwet nog wel behoefte? In de memorie van antwoord is daarop gezegd dat de Kaderwet toch van wezenlijk belang is om althans enige samenhang en systematiek in het beleid te kunnen inbrengen. Het gaat er namelijk om de mensen bij het beleid te betrekken; om de politieke keuze zo dicht mogelijk bij de mensen te brengen; om inspraak en participatie te bevorderen; om de regelingen overzichtelijk en eenvoudig te maken.

Deze uitgangspunten zijn weliswaar goed, maar als wij naar de uitwerking kijken, dan komen bij ons toch de ernstige twijfels weer boven. Wij zien dan toch weer een stroom van ongerechtigdheden op ons afkomen, zoals ingewikkelde procedures en een geweldige bureaucratie. Wij zien de reikwijdte steeds verder versmallen en wij zien in de decentralisatie toch weer een geweldige centrale inslag ingeweven.

Was dat nu alleen bij ons het geval, maar wij hebben getuigen. Binnen de Vereniging van Nederlandse Gemeenten is hierover intern gediscussieerd en men heeft ons deelgenoot gemaakt van de knelpunten die men ziet. Er wordt gesteld dat de voorschriften vergaand vereenvoudigd behoren te worden. Voor de lokale overheden zouden de mogelijkheden moeten worden bevorderd om een samenhangend welzijnsbeleid op een breed terrein te kunnen bereiken. Men moet voorkomen, dat een onevenredige afwenteling van bezuinigingen op gemeentelijke overheden plaatsvindt.

De Harmonisatieraad had ons reeds een rapport aangeboden waarin veel voorbeelden staan. Op dit waardevolle rapport kom ik straks nog terug. Ook de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid heeft – misschien wat te veel op de valreep – een rapport over dit onderwerp uitgebracht. Daarin lezen wij dingen die ons uit het hart zijn gegrepen: nieuwe vormen van particulier initiatief moeten worden aangemoedigd; een doeltreffend en doelmatig beleid vereist het stellen van prioriteiten en het doen van keuzen binnen een normatief kader. Dit kan niet worden vervangen door een integrale planning, zoals deze ten grondslag ligt aan de Kaderwet specifiek welzijn.

Een minder ambitieuze vormgeving van het streven naar samenhang waarbij bovendien het onderscheid tussen het specifiek op het gebied van voorzieningen gericht beleid en overig beleid, niet zo stringent wordt gehanteerd, dient te worden overwogen. Verder staat in dit rapport dat, als maatschappelijke doeleinden in het geding zijn – men pleit ervoor, deze een zwaarder accent te geven – het een zaak van landelijk beleid is, vast te stellen welke maatschappelijke doeleinden in concreto moeten worden gediend.

Daarnaast hebben wij nog de notities van het Sociaal Cultureel Planbureau. In het blad *Dichterbij* lezen wij hoe in het veld de betrokken bestuurders over een en ander denken. Samenvattend kan ik zeggen: al dat materiaal liegt er niet om. Er bestaan ernstige twijfels.

In de memorie van antwoord houdt men toch vol dat het instrumentarium dat is aangereikt bij uitstek geschikt is om het welzijnsbeleid verder te ontvouwen. Als wij dan twijfel uiten, stelt men daar tegenover dat men bereid is het instrumentarium te herzien. De stuurgroep zal aanbevelingen doen op grond van ervaringen die zijn opgedaan met de rijksbijdra-

geregelingen. Die ervaringen zijn echter ook betrekkelijk, maar ik kom hierop nog terug in mijn slotconclusie. In ieder geval missen wij nu de aanbevelingen. Het lijkt mij daarom goed om tijdens deze openbare behandeling onzerzijds dan maar een aantal aanbevelingen te doen, hoe het ook anders zou kunnen. Men zegt heel optimistisch dat het welzijnsbeleid gericht moet zijn op de mensen; het moet de mensen aanspreken en stimuleren. Ik vind dit een prachtige gedachte. Als men echter de mensen in het veld spreekt, merkt men niet dat zij zich geweldig voelen aangesproken en gestimuleerd. Als wij aandacht schenken aan de verschillende punten uit de wetgeving, vragen wij ons ook af of de Kaderwet in de huidige opzet het beleid ook wel bewerkstelligt. Ik wil hierover een paar algemene opmerkingen maken.

Het was de bedoeling om het decentralisatie- en het harmonisatiebeleid hun neerslag te laten krijgen in de invoeringswet. Deze moet onze *inziens* een geheel ander karakter krijgen. Het gebouw waarvoor wij staan is immers door de tand des tijds aangetast. Slechts renovatie kan het gebouw nog redden. De invoeringswet zal onze *inziens* de Kaderwet wezenlijk moeten veranderen of de gehele zaak moet wegens ondeugdelijkheid worden verworpen en in de prullenmand verdwijnen. Er is echter altijd nog een redelijke kans, mits Met het woordje 'mits' bedoel ik het volgende.

In de memorie van antwoord staat dat er een advies komt van de Stuurgroep Ontwikkelingsprojecten en dat het parlement zal worden geïnformeerd over de genomen besluiten door de Regering. Dat is voor ons niet voldoende. Allereerst hebben wij dan niet de mogelijkheid om over het bijgestelde beleid met elkaar te debatteren. Er zijn nog andere voorbeelden te noemen. Op het evaluatierapport van de Harmonisatieraad, wat een zeer waardevol rapport is, hebben wij nog geen reactie van de Regering. In het rapport van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid wordt gesteld dat het gehele welzijnsbeleid dient te worden herzien. Daarnaast zijn er nog de suggesties van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de notities van het Sociaal Cultureel Planbureau. Dit bureau is overigens voor het departement van CRM ook een heel belangrijk bureau. Gelet op de gewenste renovatie lijkt

het ons daarom noodzakelijk dat het architectenbureau, zijnde de Harmonisatieraad, maar moet worden ingeschakeld. Wij kunnen het met de Regering eens zijn dat er een aantal goede uitgangspunten zijn in de Kaderwet-filosofie. Deze moeten echter een ontwikkeling vinden in een nieuw beleidstableau, waar rekening wordt gehouden met de essentiële kritiek die door belangrijke organen is gegeven. Dat behoeft geen arbeid op lange termijn te worden; dat kan ook op korte termijn omdat het materiaal immers voorhanden is.

Voorts weet de Harmonisatieraad snel te ordenen en is zo ingevoerd dat men er ook met een deugdelijk advies kan komen. Een en ander is ook nog in overeenstemming met de inhoud van artikel 5, waarin wordt gesteld dat tussentijds over de voortgang zal worden gerapporteerd aan de Staten-Generaal en de Harmonisatieraad tussentijds wordt gehoord. Men kan in het oude beleidsvoornemen deze wens heel gemakkelijk in vervulling doen gaan. Graag willen wij een duidelijke reactie van de bewindsman op deze gedachtengang hebben. Wij hopen ook – dat is al meermalen vandaag gevraagd – hierover een kameruitspraak te krijgen.

Heel belangrijk is voorts de positie van het particulier initiatief in de verdere ontwikkeling. Ik doel hier niet zozeer op het geïnstitutionaliseerde particulier initiatief maar meer op de moderne vorm van 'doegroepen' die het veel eenvoudiger en goedkoper weten te doen, die via een zelfwerkzaamheid de zaken in de wijken kunnen aanbrengen, die het welzijn van de burgers wezenlijk bevorderen en het op een veel snellere wijze weten te effectueren. Deze groepen mogen niet langer vastlopen in de formele procedures en hun hoofd stoten aan de gemeentelijke bureaucratieën.

Het mag ook niet zo zijn dat er in de nieuwe vormgeving wel inspraak en participatie is, maar dat de professionele organisaties zich in die structuren zo hebben weten te verankeren, dat zij koste wat het kost andere wegen prefereren en dat dit allemaal wordt toegedekt en dit initiatief te weinig kansen krijgt. Bij de beleidsvoorbereiding en de procedures zullen wij daaraan bijzondere aandacht besteden.

Als men nu een kaderwet wil met een brede aanpak over meer dan één departement, dan vinden wij dat de positie van de coördinerend minister heel zwak is geregeld. Toen wij dit

punt aan de orde stelden in het voorlopig verslag, is daar tegenover gesteld dat er in goed overleg met de betrokken bewindslieden harde afspraken zijn gemaakt en dat er ten aanzien van de adviesorganen een standaardprocedure is ontwikkeld waardoor de gedegen adviezen ook eerder en beter hun behandeling krijgen. Wij constateren echter dat de coördinator praktisch niets heeft in te brengen bij de andere departementen.

Als de harde afspraken zijn gemaakt, komt men weer bij zijn eigen departement. De ambtenaren die de zaken interdepartementaal en breed moeten aanpakken, krijgen hun interne instructies van bovenaf – waar dat 'boven' dan ook precies mag liggen – en worden verplicht om het weer door de bril te zien van het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen, het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid enz. De harde afspraken verzanden in het zachte zand van de verkokering. Waar blijven dan onze brede aanpak en onze harmonisatie? Misschien zou het goed zijn, nu wij toch weer staan voor een wisseling van de wacht en er een regeerakkoord wordt gesloten, dat men wat dat betreft de status en de bevoegdheden van de coördinerend minister beter regelt. Men heeft de vorige keer met de gedachte gespeeld van een projectminister.

Ik hecht niet aan woorden, maar wél aan de bedoelingen. Het gaat erom dat de coördinerend minister met gezag kan handelen en dat ambtenaren die de brede aanpak *verlaten* toch weer worden aangesproken op de eigenlijke afspraken, zodat de coördinerend minister inderdaad een breed harmonisatie- en decentralisatiebeleid op het terrein van het specifiek welzijn kan voeren. Wij horen graag van de Minister hoe hij deze gedachtengang wat betreft de realisering ervan inschat. Wij willen niet een CRM-beleid sec, geen beperkt harmonisatie- en decentralisatiebeleid alleen op het terrein van dit departement, want daar hebben wij de kaderwet met haar geweldige opzet niet voor nodig. Dat kan dan eenvoudiger worden aangepakt.

Als de Regering, zoals in de memorie van antwoord, vasthoudt aan de systematiek en aan het instrumentarium, dan moet dat ook voldoende, gedekt door het gezag van de ministerraad, worden onderbouwd. Wij hadden de Minister-President als eerste ondertekenaar hierop graag aangesproken. Hij is daarom ook uitgenodigd. Ik neem aan dat men wel

Van Dalen

wegen weet te vinden om ook dit onder zijn aandacht te brengen.

Men had de hele zaak gebaseerd op het stramien van de budgettaire neutraliteit. Welnu, die heeft haar betekenis allang verloren, want door de huidige financiële situatie worden de rijksmiddelen afgeslankt overgedragen aan de lagere overheden. Wij zien het Ministerie van Financiën haar stringente eisen stellen, want men voteert kortingen gewoon als een stringente opdracht. Wij constateren dan dat bij een departement als CRM met betrekking tot de prioriteitskeuzen geen beleidsfilosofie aanwezig is.

De vraag is kwantitatief natuurlijk veel groter dan met de beperkte middelen kan worden beantwoord. Het gaat er echter om, een kwalitatief antwoord te vinden om een weg te vinden naar de echte prioriteiten die ten slotte nog nodig zijn om het welzijnsbeleid voor de burgers te kunnen dienen. De Minister moet zijn beleidsterreinen echter noodgedwongen afstropen om nog bezuinigingsdoelen te vinden. Dit is dan het desastreuze korte-termijnwerk. Het gaat erom dat er een lange-termijnbeleid wordt gevoerd en dat wij zicht krijgen op de sectoren die onder de reikwijdte van de Kaderwet gaan vallen en op de rijksmiddelen waarmee dit gepaard zal gaan.

Van belang is daarbij ook welke fasering nodig is om de echt verantwoord prioriteiten te kunnen nastreven en om in welzijnsopzicht zo verantwoord mogelijk met de beperkte middelen om te springen. Wij hebben dan te weinig aan de voorstellen van de commissie afstemming financieringsstelsels. Wij hebben meer nodig.

Het is nodig dat de door ons bepleite beleidsfilosofie financieel is onderbouwd met de door ons aanbevolen keuze. Wij zouden graag zien dat bij de eerstkomende begroting daartoe aanzetten worden gegeven, zodat wij er bij beleidsdebatten over kunnen spreken. Op het departement moet reeds worden gewerkt aan de verdere voorbereiding van de renovatie.

In de memorie van antwoord staat geschreven dat de voorzieningen van de Kaderwet specifiek welzijn aan de verschillende overheidsniveaus slechts dan zullen worden toebedeeld, als er overleg is gevoerd met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en het Interprovinciaal Overleg. Wij weten intussen hoe de VNG de verdere ontwikkeling graag zou zien.

Zij ziet het liefst een gefaseerde invoeringsperiode, die uiteindelijk moet leiden tot echte decentralisatie. De welzijns gelden moeten dus uit de rijkspot naar de gemeentepot, waar ze worden herschikt naar plaatselijke beleidskeuzen en prioriteiten, met uiteraard inspraak van burgers, organisaties, instellingen en particuliere doegroepen. Het lijkt ons nuttig dat het overleg met de VNG over haar opvattingen en over de aanzetten voor de beleidsfilosofie op het departement op korte termijn zal plaatsvinden. Men kan dan elkaar enigszins uit de droom helpen.

Eenzijds kan men aan de VNG duidelijk maken dat het ook weer niet zo simpel is als zij in haar optimisme denkt. Anderzijds moet het departement tot een reële aanpak komen. Wanneer en hoe gaat dat overleg plaatsvinden? Graag zouden wij de suggesties van de VNG getoetst zien aan wat hier in de openbare behandeling aan aanbevelingen naar voren is gebracht.

Niet als bij de Wet voorzieningen gezondheidszorg moeten wij op dit gebied praten over de democratisering van organisaties en instellingen. Ook van de zijde van de Regering acht men het een verbetering dat er een opschuiving plaatsvindt naar wetgeving. Men wacht op een advies van de interdepartementale Stuurgroep democratisch en doelmatig functioneren. Daarvan weten wij nog niets, hoewel in het regeerakkoord een en ander al zijn weerslag heeft gekregen. Wij onderkennen de moeilijkheden die in de praktijk kunnen optreden.

Ik denk bij voorbeeld aan het wisselend bestand van gebruikers van de verschillende voorzieningen. Het zal heel moeilijk zijn om een verantwoord bestuursdeelname van die gebruikers te realiseren. Er is vandaag gesproken over rechtstreekse participatie van personeelsleden. In de verschillende sectoren kan dat een nadelige invloed hebben op de kwaliteit van de voorzieningen. Dat is hier en daar ook wel eens proefondervindelijk vastgesteld. Ook kan men in rolconflicten terechtkomen.

Wij geven daarom de voorkeur aan indirecte participatie. Ook in het bedrijfsleven is men niet verder gegaan dan een indirecte vertegenwoordiging. In de bijstelling van de Wet op de ondernemingsraden zien wij dat dit een gelukkige ontwikkeling is, die in de praktijk goed functioneert. Nu wij met een wetgeving komen op het gebied van democratisering, kan ik mij voorstellen dat wij nu harmoni-

seren met wat op andere gebieden goed blijkt te functioneren en voldoende recht te doen aan democratisering.

Wij zien met belangstelling uit naar de nadere vormgeving van de Kaderwet. In artikel 43 wordt het instrument van de algemene maatregel van bestuur genoemd. Wij zouden graag zien, dat men dit, eventueel bij de bijstelling van de invoeringswet, wettelijk regelt, dan kunnen wij daarover met de Regering nader van gedachten wisselen. Wij zijn benieuwd naar de ontwikkeling van het officiële standpunt.

De beleidsvoorbereiding acht ik een heel belangrijke zaak. In het voorlopig verslag hebben wij al laten blijken dat wij voorstander zijn van een onafhankelijk adviesorgaan. Dat moet dan echter wel over een apparaat kunnen beschikken. De Regering bedient zich van een adviesorgaan, waarvoor een apparaat ter beschikking wordt gesteld, opdat het goed onafhankelijk kan functioneren. Waarom zou men bij de lagere organen een dergelijke oplossing niet toelaten?

Er staat als een soort verplichting in de wet, dat er een orgaan ingesteld moet worden, maar financieel wordt er geen bijdrage geleverd. Men laat het verder aan de gang van zaken over. Dat betekent, dat, omdat de financiële regelingen voor de democratische planning flink uitgekleeft zijn en zelfs dreigen te verdwijnen, de gemeenten met hun schaarse middelen natuurlijk ook niet in staat zijn om zo'n apparaat te gaan financieren. Bovendien zijn wij door het uitkleden en verdwijnen van deze financiële regelingen bestaande organen kwijt, die hier en daar wel goed gefunctioneerd hebben, zodat wij geen gebruik meer kunnen maken van bestaande structuren. Deze zijn echter door de Regering al weer weggepoetst. Zou men van de weeromstuit te veel accent gaan leggen op de autonomie van de betrokken overheid, dus het accent volledig bij de gemeente en de democratische onderbouwing leggen, dan komt dat adviserend orgaan er niet. Die geluiden horen wij ook al in gemeentekringen. Sancties om het wel te doen zijn er niet. Men beroept zich ook op ervaringen met organen van overleg en advies, die niet overal positief zijn geweest. Dan zouden commissies krachtens de Provincie- of de Gemeentewet een alternatief kunnen zijn, maar daaraan zit het bezwaar, dat er dan weer een sterkere afhankelijkheid van de betrokken overheid, in dit geval van de griffies, ontstaat. Dat ambtelijk apparaat krijgt dan een te grote invloed, nog daarge-

Van Dalen

laten dat de ambtenaren ook weer extra belast worden. Nu beweert men wel dat dit het beleid dichter bij de burgers brengt, maar wij behoren niet tot de gelovigen die daarover in het openbaar belijdenis willen doen.

Als men nu bij nader inzien in de invoeringswet de verplichting van dat orgaan maar laat vervallen, omdat dat toch een halfslachtige opzet is, of omdat de naleving die nagestreefd wordt toch een illusie is, dan zou er naar onze mening toch ten minste een democratische onafhankelijke advisering geregeld moeten worden. Deze advisering moet geregeld worden, om dat bestaande en dat nieuwe particulier initiatief te beschermen tegen verkeerde beslissingen en de advisering een redelijke kans te geven, maar ook om beide groepen evenwichtig te behandelen, dit laatste omdat wij ook het risico lopen, dat de instellingen met elkaar oorlog gaan voeren om bij het stellen van de prioriteiten het primaat te verkrijgen. De ervaring in de proefgebieden laat ons zien, dat op dit punt de beleidsvoorbereiding nadere bezinning vraagt. Als men dan toch de zaak verder moet voorbereiden voor de invoeringswet, laat men zich hierop dan ook ernstig bezinnen. Wij zijn benieuwd wat de bewindsman als perspectief van hoe het beter en anders zou kunnen, waarbij het democratische gehalte van de beleidsvoorbereiding toch ondervangen is, kan aanbieden.

Ook voor de inspraak hebben wij aandacht gevraagd, omdat die naar onze mening maar summier geregeld was. In de memorie van antwoord werd verwezen naar artikel 10, lid 2, van het ontwerp, maar dat vonden wij veel te globaal vergeleken met andere wetten, waarin inspraak is geregeld.

Het kernpunt van de Regering was, dat zij het verder aan de gemeenten wilde overlaten om de inspraak bij verordening te regelen. De gemeenten zelf beroepen zich intussen op de in de proefgebieden opgedane ervaringen, waaruit blijkt, dat de interesse voor inspraak niet overal noemenswaardig is. Naar onze mening moeten de achtergronden daarvan dan maar eens goed geanalyseerd worden, want dat is van belang voor de verdere aanpak. De stuurgroep ontwikkelingsprojecten kan dus op basis van de ervaringen daarvoor materiaal en nieuwe gezichtspunten aandragen. Misschien kan de Minister al zeggen, hoe bij nader inzien de inspraak zal worden geregeld. Als

men een andere weg op wil, dan zal die inspraak op zijn minst moeten inhouden het horen van initiatiefnemers onder de burgers en van instellingen, die bereid zijn eigen posities prijs te geven om het welzijn van de burgers zo goed mogelijk te dienen.

Wij hebben in de memorie van antwoord instemming gekregen met onze gedachte, dat in een tijd, waarin geringe budgettaire mogelijkheden aanwezig zijn, aan achterstandssituaties voorrang moet worden gegeven. In het ontwerp staat ook, dat de besluitvorming daarover berust bij de lagere overheden. De centrale overheid heeft echter de mogelijkheid om vanuit haar eigen verantwoordelijkheid in het rijksplan en door het nemen van een algemene maatregel van bestuur de toegankelijkheid van voorzieningen te regelen. Als wij zoveel mogelijk aan de lagere overheden willen overlaten, is het toch goed dat het accent wordt gelegd – wij hebben dat bepleit – op het volgende: Bij voorkeur wordt gedacht aan degenen, die tengevolge van maatschappelijke achterstand bijzondere aandacht behoeven. Misschien kunnen de bewindslieden ons thans beter doorgronden dan zij lieten blijken in de memorie van antwoord. Zijn zij het eens met deze voorkeursbehandeling?

Ik sprak al over de Harmonisatieraad, een belangrijk adviesorgaan van de Regering. Wij hebben in het voorlopig verslag geattendeerd op de merkwaardige situatie, dat die raad adviseert over de samenstelling van de nieuwe raad. Wij hebben laten blijken, dat wij dit geen juiste oplossing vinden. Dat aan zo'n raad wordt gevraagd de werkzaamheden tot nu toe te evalueren en wel op een zodanige manier, dat duidelijk wordt, waaraan bij de nieuwe vormgeving moet worden gedacht, ondervindt bij ons geen enkel bezwaar.

Wij willen dat duidelijk los van elkaar zien. Bovendien willen wij dat niet geregeld zien bij algemene maatregel van bestuur, maar zoals dat in artikel 87 van de Grondwet staat – en voor al die adviesorganen van de Regering ook geldt –: Er moeten in de wet een aantal zaken worden geregeld. Nu kan men wel zeggen, dat de wet te uitvoerig wordt, maar zoveel behoeft er nu ook niet geregeld te worden. Voor ons is het een wezenlijk punt; het parlement kan er dan ook over oordelen. Nu moeten wij achteraf maar zien, wat die algemene maatregel van bestuur aan bevoegdheden aan samenstelling

van de nieuwe raad oplevert. Het gaat om een dusdanig belangrijk toporgaan, dat niet met minder kan worden volstaan. Ook daarover horen wij graag een positieve reactie van de Regering. Als het niet wordt gerealiseerd, zoals wij het bedoelen, dan vinden wij dat men met wat dat orgaan betreft, beneden de maat is gebleven.

In het eindverslag is ingegaan op vragen van de commissie voor maatschappelijk werk. Die vragen handelen over de samenhang van het ontwerp Kaderwet Specifiek Welzijn en het ontwerp Voorzieningen Gezondheidszorg inzake de planvoorbereiding. De Minister heeft een formeel antwoord gegeven. Er was een aanvankelijke aandrang van de Minister van Volksgezondheid tot een ontkoppelde openbare behandeling. Wij vrezen – wij hebben dat vandaag kunnen constateren; iedereen zit voor zich zelf op zijn eigen plaats – dat de deur naar verdere ontharmonisering toch is opengezet.

De bedoelingen van de Kaderwet waren toch anders: Harmonisatie met een brede aanpak. Wij willen van de kant van de bewindslieden wat meer verduidelijking krijgen over de feitelijke bedoeling van de samenhang en de systematiek. Men kan zeggen: Achteraf kan nog alles worden gecorrigeerd via de Invoeringswet, maar wij hebben eerlijk gezegd niet zoveel vertrouwen in correcties achteraf.

Gelet op de betogen en op de kritische kanttekeningen vanuit het veld, rijst toch wel de vraag: Zullen wij die kaderwet maar niet verwerpen? Wat creëer je dan politiek? Er ontstaat een jarenlange achterstand in nieuwe beleidsvorming of men wordt direct overgeleverd aan een verder afslankend regime van de rijksbijdragenregelingen, zonder dat daar een verantwoord beleidsfilosofie achter steekt. Er ontstaat een ongewisse harmonisatie en decentralisatie. Er is een laatste en betere kans voor een redelijke oplossing en dat is de invoeringswet, maar dan zorgvuldig voorbereid. Wellicht kan in tweede termijn op dit punt een uitspraak van de Kamer worden gevraagd.

Wij pleiten ervoor, artikel 80 niet toe te passen, geen letter noch jota daarvan. Er zal naar de geest van artikel 5 moeten worden gehandeld. Rapporteren over de voortgang, Harmonisatieraad horen, bij de begroting een verslag geven van de verdere beleidsvoornemens, aanzetten geven tot financiële onderbouwing. Op die manier krijgen wij een stevige

Van Dalen

grond onder de voeten, en worden onzekerheden weggenomen en worden bezwaren ondervangen. Wij zullen belangstellend luisteren naar het antwoord van de Regering in eerste termijn. Wij kunnen dan definitief beoordelen of wij het wel of niet met het voorgenomen beleid eens te kunnen zijn.

Mevrouw **Tiesinga-Autsema** (D'66): Mijnheer de Voorzitter! Ook deze Minister heet ik namens mijn fractie van harte welkom bij het debat in dit Huis over de Kaderwet specifiek welzijn. Ik wens hem daarbij veel sterkte toe. Je zal dit als interim-minister maar in je schoot geworpen krijgen! Eén punt vind ik jammer. Ik heb dat vanmorgen al tegen de Minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne gezegd: je krijgt het afgelopen jaar roerende brieven van beide Ministers over gezamenlijke behandeling en je ziet dan 's morgens de ene Minister zitten en 's middags de andere Minister. Je vraagt je af, of dat typerend is voor de afstemming van het beleid van beide Ministers. Ik heb vanmorgen al geconstateerd dat het beleid van de ene Minister wel haaks lijkt te staan op dat van de andere Minister.

Wie de doelstellingen van de Kaderwet specifiek welzijn op een rijtje zet – harmonisatie, decentralisatie, planning en democratisering – begrijpt meteen dat hier sprake is van een beleidsoperatie die qua omvang en betekenis haar weerga in Nederland niet kent. Het is een operatie waarbij de helft van de ministeries direct of indirect is betrokken.

De afgelopen jaren zijn daarover papieren oorlogen uitgevochten, ideologische stellingen betrokken en strategische posities ingenomen. Het klemde te meer naarmate de bodem van de schatkist duidelijker zichtbaar werd.

In een van de vele publikaties die over of naar aanleiding van de KSW zijn geschreven, kwam ik een vergelijking tegen van president Roosevelt. Hij noemde het tot stand komen van een beleidsoperatie op een van zijn ministeries eens het zwanger raken van een olifant: alles wordt op zeer hoog niveau gedaan, er is heel wat beweging en het duurt 22 maanden voor er wat uitkomt. Met andere woorden: beleidsveranderingen vragen over het algemeen nogal wat tijd en in het geval van de KSW wordt een en ander nog bemoeilijkt door de druk van het financiële klimaat.

Van vele kanten zijn pogingen gedaan, de wet die wij vandaag behandelen – het produkt dus van zo'n olifantsdracht, alleen in een veelvoud van 22 maanden – weg te schrijven. Ook mijn fractie heeft met het eindprodukt geworsteld. Op zichzelf stelt de wet weinig voor. Het is een structuurwet, verwoord in tachtig technische artikelen, die een lijst vormen van wat alleen door nadere invulling – algemene maatregelen van bestuur, richtlijnen en de inhoud van de zo belangrijke Invoeringswet – tot een harmonieus schilderij kan groeien.

Om de koe maar meteen bij de horens te vatten – de Minister zal ongetwijfeld zijn oren en ogen niet hebben gesloten voor ook de recente kritiek –: wij staan vandaag voor de keuze om in te stemmen met een wet niet om wat zij is, maar om wat zij, hopelijk, worden kan, of... haar te verwerpen.

Een niet ongebruikelijke keuze natuurlijk voor de Eerste Kamer, dat aannemen of verwerpen, maar in dit geval één van verstrekkende betekenis voor het welzijnsbeleid en de welzijnszorg in ons land, en dat alles op grond van weinig reële gegevens. Toch zouden we als we haar verwerpen nog wel eens verder van huis kunnen zijn, zeker onder de huidige omstandigheden waarin afstemming, harmonisatie dus, uiterste noodzaak is om er gezamenlijk financieel uit te komen. Voor bezuinigingen is immers vergaande samenwerking nodig, ook omdat in een tijd waarin de spoeling dun is de beslissingen het dichtst bij de burger behoren te worden gelegd.

Maar dat is niet het enige, want het zou ook fataal kunnen zijn omdat er vanwege die krappe geldmiddelen toch al wat ongenueanceerd geknabbel wordt aan de grondslagen van onze verzorgingsstaat. Want die staat ter discussie, dagelijks en overal – dat is maar goed ook, – enerzijds omdat het prachtige bouwwerk, dat in betere tijden tot stand is gekomen niet meer te bekostigen is, anderzijds omdat in brede kring wordt gevonden dat de voorzieningenstructuur in Nederland dringend aan een evaluatie toe is. Overzorg bevordert nu eenmaal niet de zelfstandigheid en de mondigheid van het individu. Dat er herallocatie van personele, materiële en financiële middelen moet plaatsvinden, is duidelijk; dat het beslag dat die middelen leggen op de staatsruif geringer moet worden, eveneens.

De grens tussen noodzaak en wens moet worden bepaald op grond van een welzijnsbeleid voor de komende

jaren. Het betekent in mijn visie dat bijna alles in het welzijnsbeleid ter discussie mag staan, moet staan zelfs gezien de huidige betaalbaarheidscrisis, maar dat wel de essentie van de verzorgingsstaat behouden moet blijven, zoals de vorige Minister van CRM dat bij de begrotingsbehandeling dit voorjaar verwoordde, toen hij zei dat de overheid de plicht heeft iedereen zo goed mogelijk te beschermen tegen ziekte, ouderdom en werkloosheid. De overheid treedt hier dus op als voorwaardenschepper voor een menswaardig bestaan voor iedereen ongezien zijn of haar start in deze maatschappij. Samen met onderwijs en huisvesting vormen de voorzieningen die daartoe strekken de basis van onze democratische samenleving.

Wie door de bril van wens en noodzaak eerlijk kijkt naar wat we noemen 'verworven rechten', zal constateren dat ook daar moet en kan worden bezuinigd door bijvoorbeeld na te gaan of het in bepaalde gevallen niet beter en goedkoper is dat we voor onszelf of voor elkaar zorgen, een stukje plichtenkant van onze welvaartsmaatschappij.

Zo kan ruimte ontstaan voor de noodzakelijke bezuinigingen, maar moet ook ruimte ontstaan – ik zeg dat met nadruk – voor de noden en de zorg van groepen die in onze samenleving tot dusverre nog veel te weinig aan bod zijn gekomen en die in emancipatoire zin even geldige afspraken kunnen doen gelden. Ik heb het dan niet over wat sinds kort wordt aangeduid als 'gepassioneerde minderheden', de notoire schreeuwers, maar over groepen als bij voorbeeld ouderen en vrouwen. Vooral groepen waarvan de belangen niet wettelijk zijn vastgelegd, dreigen in deze tijd tussen de wal en het schip te raken.

Voor de sturing, voor de samenhang, voor beslissingen dicht bij de mensen, voor de rechtvaardigheid in het welzijnsbeleid in de laatste twee decennia van deze eeuw hebben we wetgeving nodig die uitzicht verschaft op dat samenhangende beleid, dat onontbeerlijk is voor het stellen van prioriteiten.

In voornoemd begrotingsdebat noemde de toenmalige Minister van CRM drie taken voor dit Ministerie: het voorzien in materiële behoeften – waaronder zaken vallen als bijstand, bejaardenzorg en gezinsverzorging, emancipatoire en democratiseringstaken en de behartiging van cultuur en recreatie. Werkend met de Kaderwet zal de Minister in begroting en plan

zijn visie op deze terreinen in onderlinge samenhang met elkaar moeten neerleggen, vanwege de lege knip en om politieke keuzes mogelijk te maken, onder het aangeven van prioriteiten en posterioriteiten.

In dit verband wijs ik nog graag op de doelstellingen voor het welzijnsbeleid die de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid noemt in haar recente rapport 'Herwaardering van het welzijnsbeleid': sociale gelijkheid, sociale integratie en sociale stabiliteit. Daarmee wordt de onmisbare relatie gelegd tussen welzijnsbeleid en sociale politiek in het algemeen. De boodschap die de WRR brengt is ernstig te nemen!

Het op korte termijn vinden van de juiste balans tussen professionele hulp, vrijwilligerswerk en zelf- en mantelzorg in relatie tot de beschikbare pecunia is dringend geboden en vormt een belangrijke uitdaging voor de vormgeving van het welzijnsbeleid van morgen.

Mijnheer de Voorzitter, uit het bovenstaande moge blijken dat mijn fractie de noodzaak ziet van een Kaderwet Specifiek Welzijn, maar dat wij het produkt dat voor ons ligt niet bewonderen. Daarmee is ons dilemma geschetst.

Aan het feit, mijnheer de Voorzitter, dat de Minister-President de memorie van antwoord mede heeft ondertekend, hecht mijn fractie veel waarde. Het onderstreept nog eens, dat dit wetsontwerp gedragen wordt door het hele kabinet. Dit feit wordt weer verzwakt, doordat ik hem graag achter de regeringstafel had gezien. Zijn aanwezigheid zou mij zeer welgevallig zijn geweest.

Ik dank de Regering voor de welwillende wijze waarop in de memorie van antwoord is ingegaan op de vragen in het algemeen en op die van mijn fractie in het bijzonder.

Ik wil, mijnheer de Voorzitter, nu eerst een aantal opmerkingen maken over de beginselen van de Kaderwet, de vorderingen daarmee en de beleidsvoornemens, verwoord in de memorie van antwoord, te weten over harmonisatie, decentralisatie, planning en democratisering.

In de inleiding van de memorie van antwoord deelt de Regering mee, dat onder andere uitbreiding en versterking van de algemene harmoniserende functie van de Kaderwet centraal in de aandacht zal staan. De aanbevelingen van de Stuurgroep Ontwikkelingsprojecten en de ervaringen, opgedaan met rijksbijdrageregelingen, zullen daarbij een gewichtige rol spelen.

Even verderop vinden we de opmerking dat de harmonisatievoornemens in goed overleg tussen de betrokken bewindslieden tot stand komen.

Het is de bedoeling van de Regering, zo lees ik op blz. 34 van de memorie van antwoord, dat bij de Invoeringswet een zo breed mogelijk terrein van specifiek welzijn op hetzelfde moment onder de kaderwet wordt gebracht. Behalve dat de Invoeringswet wel Haarlemmerolie lijkt voor elk probleem dat zich onderweg met de kaderwet voordoet – ik kom daarover straks nog te spreken – blijft het allemaal vaag. Mijn fractie zou in ieder geval willen weten op welke terreinen van Onderwijs, Justitie, Volksgezondheid en Milieuhygiëne, CRM en Sociale Zaken en Werkgelegenheid de Regering bereid is, tot afstemming te komen. Aangezien ik een concreet antwoord op deze vraag wil hebben vóór de Kamer zich uitspreekt over de Invoeringswet, kom ik hierop in het vervolg van mijn betoog nog terug. Is de Regering overigens bereid het interim-advies waarmee de Stuurgroep Ontwikkelingsprojecten in november a.s. komt, te bespreken in de vaste kamercommissie van de Tweede Kamer?

Mijnheer de Voorzitter, de kaderwet valt of staat met een zo groot mogelijk interdepartementale reikwijdte, maar ook met het leggen van zoveel mogelijk bevoegdheden bij de lagere overheden. Ik merkte dat al eerder op; het is een rode draad in mijn betoog. Decentralisatie van het welzijnsbeleid, met name naar de gemeenten toe is zeer actueel onder andere door een recent en degelijk commentaar naar aanleiding van de kaderwet van de Vereniging van de Nederlandse Gemeenten. Mijn fractie heeft van die opmerkingen goede nota genomen. Het gemeentelijk niveau is van groot belang. De Knelpuntennota uit 1974 schrijft daarover: 'Gemeenten hebben een essentiële taak in het voorbereiden en uitvoeren van een specifiek welzijnsbeleid dat voldoet aan criteria als samenhang, bereikbaarheid en democratisch functioneren. Juist daar kan een dergelijk beleid tot gelding komen omdat de bevolking er het meest rechtstreeks bij betrokken kan zijn en omdat dwarsverbanden kunnen worden gelegd ter wille van een grotere samenhang'. Woorden die vandaag de dag nog even sterk gelden.

De VNG is eerder actief geweest op dit gebied onder andere door in augustus 1981 vereenvoudigingsvoorstellen te doen, vooral gericht op de decentralisatie van de maatschappelijk-

ke dienstverlening. Door dit te noemen wil ik tot uitdrukking brengen dat wij veel waarde hechten aan de praktische bijdragen van de VNG als het gaat om de inrichting van het welzijnsbeleid op 'hun' terrein. Toch mogen we niet uit het oog verliezen dat de kaderwet is geschreven voor drie bestuursniveaus en dat er dus van nature een zekere spanning zal bestaan tussen de autonomie van de betrokken overheden en de zorg voor het eenheidskarakter van het totale beleid. Niettemin bevat de VNG-oriëntatie – eenzijdig als zij dus is, maar dan kan en hoeft ook niet anders – mijns inziens een heel reële kern en zou het goed zijn haar aanbevelingen in ernstige overweging te nemen.

Het doet ons genoeg dat op blz. 11 van de memorie van antwoord nog eens duidelijk tot uitdrukking wordt gebracht dat door de Regering bij gebruikmaking van de bevoegdheid tot het opstellen van regels bij algemene maatregel van bestuur, terughoudendheid en verstand zal worden betracht, met andere woorden dat het beginsel van de decentralisatie voorop zal staan.

Op blz. 12 van de memorie van antwoord wordt gesteld, dat de kosten van de decentralisatie worden opgevangen via Provincie- en Gemeentefonds en dat ze niet ten laste zullen komen van het welzijnswerk. De noodzaak tot bezuinigen maakt decentralisatie er niet eenvoudiger op. Dit is een ander statement. In dit kader willen wij er nog eens op wijzen dat de decentralisatie van welzijnstaken gepaard moet gaan met de nodige middelen en dat geen onevenredige afwenteling van de bezuinigen mag en kan plaatsvinden op lagere overheden. Ik ben dan ook van mening, dat gemeenten en provincies niet meer moeten hoeven bezuinigen dat het Rijk zelf doet en dat de gemeenten in vrijheid moeten kunnen beslissen waarop ze bezuinigen. Wij horen daarop graag een reactie van de Minister.

Straks gaan de kaderwetmiddelen (reikwijdte en bereik) via Provincie- en Gemeentefonds. Bekend is dat de verdeling via deze fondsen hier en daar nu al scheef is. Nu er bezuinigd wordt, is het voor de hand liggend dat de vereveningsproblematiek, waarover vanmiddag al veel is gezegd, eerder groter dan kleiner wordt. Er wordt daardoor om het zo maar eens te zeggen, 'scheef afgepakt'. Kan de Regering toezeggen, dat bij bezuinigingen nadrukkelijk rekening wordt gehouden met de vereveningsproblematiek? Het spreekt voor zich zelf, dat

onduidelijkheid zal blijven bestaan over de vereveningsproblematiek zolang het niet bekend is wat de reikwijdte van de kaderwet zal zijn en wat bij de invoeringswet naar gemeenten en provincies gedecentraliseerd wordt. Een reden te meer om deze vraag op korte termijn te beantwoorden.

Een van de effecten van decentralisatie is verschuiving van formaties. Bij de begrotingsbehandeling van dit voorjaar beloofde de toenmalige Minister van CRM op korte termijn in overleg te treden met zijn collega van Binnenlandse Zaken over de belangrijke aspecten die verband houden met de personele consequenties van decentralisatie en daarvoor eventueel de hulp van een organisatie-adviesbureau in te roepen, vooral voor het formuleren van objectieve criteria die moeten gelden bij het afslanken. Hoe staat het daarmee, willen wij de Regering vragen.

Het antwoord op vragen van mijn fractie en van de fractie van de VVD in de memorie van antwoord voldoet niet. Voor de korte termijn worden enkele maatregelen geschetst, maar wij willen dit jaar nu toch wel eens een echt afslankingsplaatje zien van alle welzijnsvakdepartementen, in kwalitatieve zin, waarbij de verdeling over deze departementen in meerjarenperspectief is gezet en waarbij tevens maatregelen in het vooruitzicht worden gesteld om de besparingen ten goede te laten komen aan de lagere overheden. Ik verzoek de Regering, daartoe een plan aan de Staten-Generaal te overleggen, zo mogelijk nog bij de indiening van de begroting voor 1983 of zo vlug mogelijk daarna, zodat dit plan nog bij de behandeling van de begroting kan worden betrokken.

Het doet ons genoegen dat de suggestie in het voorlopig verslag om te komen tot een soort 'vereveningspool' waardoor arbeidsplaatsen van decentraliserende departementen ten goede kunnen komen aan lagere overheden, de Regering aanspreekt. Van het feit dat de Regering het een goede zaak vindt dat rijksambtenaren daarbij een preferent recht krijgen, heeft mijn fractie goede nota genomen.

Ik keer even terug naar voornoemde maatregelen voor de korte termijn. Op blz. 27 van de memorie van antwoord meldt de Regering dat vooruitlopend op de invoeringswet de overheveling van rijksstaken, bestuurlijk gezien, plaatsvindt door middel van het vervangen van rijkssubsidie-regelingen door rijksbijdrageregelingen. De

vorderingen daarmee stemmen mijn fractie nogal somber, daar op geen enkel departement tot dusverre subsidie-regelingen zijn omgezet in rijksbijdrageregelingen behoudens bij CRM, waar overigens deze omzetting het afgelopen jaar en vooral de afgelopen maanden onder deze Minister totaal stagneerde, wat ons geen genoegen doet. Wij denken dan bij voorbeeld aan de gezinszorg en de bejaardenoorden. Deze ontwikkelingen zijn voor ons volstrekt onaanvaardbaar, want zij kunnen leiden tot een smalle basis van de invoeringswet. Als een en ander zich zo gaat voltrekken, brengt ons dat in grote problemen met het accepteren van dit wetsontwerp.

Ook met de arbeidsplaatsen, via de arbeidsplaatsenplannen extra beschikbaar voor de quataire sector, wordt geschoven via rijksbijdrageregelingen en via rijkssubsidie-regelingen. Is dat wel zo logisch, vraagt mijn fractie zich af. Is dat geen regiefout? Zou dat niet rechtstreeks via Gemeente- of Provinciefonds moeten gebeuren, zodat lagere overheden de kans krijgen een eigen beleid te voeren en de in hun ogen nodige verschuivingen, bij voorbeeld in de zorgsector, tot stand te kunnen brengen? Dat geldt natuurlijk niet alleen voor CRM, maar ook voor de andere vakdepartementen. Ik zeg dit niet voor niets, want bij het invullen van arbeidsplaatsenplannen door CRM bedenkt de Minister van CRM vooral de rijksinstellingen. Je vraagt je af, waar de Minister mee bezig is. Wil hij nu wel of niet decentraliseren?

Ik heb begrepen, dat de Minister van Binnenlandse Zaken de verantwoordelijke bewindsman is voor de planning van de quataire sector. Ik wil graag de toezegging hebben van de Regering dat arbeidsplaatsenplannen in de quataire sector in beginsel niet meer lopen via de vakdepartementen waaronder dat van CRM, maar dat de Minister van Binnenlandse Zaken de verdeling tot stand brengt via het Gemeente- en het Provinciefonds. Dat geeft garanties voor echte decentralisatie.

In het kader van werkgelegenheidsplannen waar het gaat om structurele arbeidsplaatsen, zoals het Structuurplan voor het Noorden des Lands, de Perspectievennota Zuid-Limburg en andere arbeidsplaatsenplannen van het huidige en vorige kabinetten, zijn allerlei extra-plaatsen ingezet voor instellingen van welzijn, zoals bij voorbeeld voor de gezinszorg. De angst bestaat, — men hoort dat van alle kanten — dat als de gezinszorg een rijksbijdrageregeling kent, ofwel in het

kader van de verplichting van de alpha-hulp, ofwel bij herbeschikking om tot afgesproken formaties te komen, ineens objectieve maatstaven worden aangelegd, met andere woorden dat de zaak dan wordt genormaliseerd.

Aangezien deze werkgelegenheidsplannen structurele arbeidsplaatsen moesten opleveren, lijkt ons dat het paard achter de wagen spannen. Valt bij de verevening echt al het bijzondere beleid dat gericht was op het creëren van extra werk weg? Wil de Regering in overweging nemen om dit probleem bij de Invoeringswet zo op te lossen dat er naast een algemene uitkering uit de Fondsen, een suppletie-regeling op deze algemene uitkering kan ontstaan, bij voorbeeld in het kader van het regionaal sociaal-economisch beleid? Is de Regering voorts bereid deze problematiek aanhangig te maken bij de voorbereiding van de wijziging van de Financiële Verhoudingswet?

Ik kom tot een enkele opmerking over de planning. Algemeen is aangedrongen op vereenvoudiging van planprocedures. De veelheid van regels en regelingen verstikt de gebruikers en laat lagere overheden te weinig ruimte voor eigen beleid. Die wens wordt door de Regering gehonoreerd, door het streven naar vereenvoudiging van de wettelijke procedures en naar goede voorlichting voor alle betrokkenen, en dat natuurlijk op basis van de aanbevelingen van de Stuurgroep Ontwikkelingsprojecten en de ervaringen met rijksbijdrageregelingen. Ook aan ons verzoek en dat van anderen om — vooruitlopend daarop — de rijksbijdrageregelingen te vereenvoudigen, wordt voldaan en de suggestie die wij in het voorlopig verslag deden om reeds nu in de rijksbijdrageregeling te bepalen dat na het eerste planjaar cumulatief 20% van de rijksbijdrageregeling door provincie en gemeente vrij kan worden besteed om zo alvast ervaring op te doen, zal bij de vereenvoudigingsoperatie aan de orde komen. Wellicht kan zij echter al wat eerder aan de orde komen, te weten bij het 'afslankingsplaatje' waar ik eerder in mijn betoog om vroeg. Wij hopen in dezen in ieder geval op een creatief beleid, waarin formele obstakels met verve uit de weg worden geruimd als het gaat om het opdoen van ervaring die de uiteindelijke werking van de wet ten goede zal komen.

Als er dan toch bezuinigd moet worden, mijnheer de Voorzitter, laat dan, nu wij het toch eens zijn over een vereenvoudiging van de procedures,

Tiesinga-Autsema

de kosten daarvan ook zo snel mogelijk omlaag gebracht worden. Wij verzoeken de Regering dan ook de vereenvoudiging van de rijksbijdrageregelingen voor het einde van dit jaar tot stand te brengen. Ik grijp even terug op hetgeen ik eerder op de dag in de richting van de Minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne heb opgemerkt over het onderscheid tussen de KSW en de WVG waar het de financiële planning betreft.

In de Wet Voorzieningen Gezondheidszorg heeft het vierjarenplan een directe relatie met de financiering, in de Kaderwet niet. Ik hoor ook graag van deze Minister of hij zijn gedachten heeft laten gaan over de problemen die dit ongetwijfeld zal opleveren bij het in elkaar schuiven van de Kaderwet en de WVG, rekening houdend met de verschillende bronnen waaruit het geld voor gezondheidszorg en welzijnsvoorzieningen komt.

Over democratisering bij gesubsidieerde instellingen heb ik al het nodige opgemerkt bij de behandeling van de WVG. Dat zal ik niet herhalen. De bezwaren van D'66 tegen het orgaan zijn genoegzaam bekend. Zij zijn in de behandeling aan de overkant door mijn fractiegenote Suzanne Bischoff met verve naar voren gebracht. Het aantal keuzemogelijkheden dat de Minister schetst rond dit orgaan doet ons bijna veronderstellen dat ook de keuze het orgaan al of niet in te stellen tot de mogelijkheden behoort. Wij menen dat dat toch 'wishful thinking' is.

Uit de ervaringen bij de ontwikkelingsprojecten – ik spreek nu verder over externe democratisering – blijkt dat de burger moeilijk wordt bereikt. Er blijkt, met andere woorden, dat hij moeilijk te betrekken is bij het beleid en daarom was het toch allemaal begonnen. Ook de Vereniging van Nederlandse Gemeenten verzucht dat er sprake is van een zekere 'inspraakmoeheid'. Minder uitgebreide regelgeving op dit punt zou de oplossing moeten bieden. Wij zijn hierop in onze bijdrage aan het voorlopig verslag al ingegaan en vinden steun voor onze opmerkingen bij de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, waar deze suggereert dat meer gebruik zou moeten worden gemaakt van de inbreng van het gedemocratiseerde particuliere initiatief om de inbreng van de bevolking te vergroten. Ook de Nationale Raad voor het Maatschappelijk Welzijn sprak zich recent in die zin uit. De ontwikkelingen die plaatsvinden bij de organen voor democratische

planning stemmen mijn fractie dan ook triest.

Ik wil nog een opmerking maken over de vorming van regio's, in het verlengde van mijn opmerkingen daarover bij de WVG. Ook hier geldt dat oplossingen moeten worden gevonden ingeval het werkgebied van voorzieningen groter is dan de gemeente. Ook hier willen wij de opmerking maken dat daardoor geen netwerk van gemeenschappelijke regelingen mag ontstaan, omdat de besluitvorming zich dan zal onttrekken aan elke democratische controle. Wij pleiten dus ook hier voor een regionale paragraaf in het vierjarenplan en horen hierop graag de reactie van de Minister. Dit voorstel moet evenwel niet zo worden gelezen dat gemeenten niet vrij zouden zijn om bepaalde delen van gezinszorg, algemeen maatschappelijk werk, kruiswerk, vrijwilligerscentrales en dergelijke, samen te voegen tot één lokale hulpeenheid.

Mijnheer de Voorzitter! De relatie tussen de Kaderwet Specifiek Welzijn en de Wet Voorzieningen Gezondheidszorg blijft een boeiende. Eerder op de dag spraken we al over het belang van een voortdurende koppeling in toepassing van de artikelen 4 WVG en 5 KSW. Het zijn zeer belangrijke artikelen om te komen tot samenhang in en overzicht te houden en te krijgen over het gehele terrein van het specifieke welzijn. Bij de behandeling van de begroting van CRM is al gesproken over de mogelijkheid artikel 5 van de Kaderwet op grond van artikel 80 vervroegd in te voeren. Minister Van der Louw heeft toegezegd dat de mogelijkheid van vervroegde invoering zou worden bekeken. Wij horen graag wat dit heeft opgeleverd. Mijn fractie is om meer dan één reden een voorstander van het zo snel mogelijk in werking stellen van artikel 5 van de Kaderwet. Wij zijn eigenlijk van mening dat daarmee niet tot 1984, tot het inwerking treden van de Invoeringswet, zou moeten worden gewacht.

Overigens verontrast de afstemming van de Kaderwet en de Wet Voorzieningen Gezondheidszorg mijn fractie, en wel om de volgende redenen. Zoals het er thans naar uitziet zal de Minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne op korte termijn met een invoeringsplan voor de WVG komen. De Minister van CRM komt pas over enige jaren met de ontwerp-Invoeringswet van de Kaderwet. Dat is voor mijn fractie eigenlijk een onverteerbare zaak, omdat de Kamer

dan niet kan toetsen op welke wijze het beleid van de Ministers ten aanzien van de zorgsector op elkaar is afgestemd.

Wij lopen immers de kans dat in 1984 gemeenten gaan plannen ten aanzien van eerstelijnsgezondheidszorg, terwijl ze pas jaren later volledige bevoegdheid hebben bij voorbeeld ten aanzien van de gezinszorg. Dat is een onmogelijke situatie. Daarom wil mijn fractie een toezegging hebben van de Regering, dat vóór het einde van het jaar, c.q. gelijktijdig met de behandeling van het invoeringsplan-WVG, een discussiestuk op tafel ligt over de voorgenomen reikwijdte van de Kaderwet en over de voorgenomen toedeling van de taken naar de provincies. Dit is al meerdere keren door de woordvoerders naar voren gebracht; wij overwegen dan ook als mede-indieners te fungeren van een motie die in het begin van de middag al 'boven de markt is gehangen'.

In de memorie van antwoord zegt de Regering dat de vorm van het voortgangsverslag aan het Parlement haar nog niet concreet voor ogen staat. Kan de Regering daarover nu, nu wij zoveel maanden verder zijn, iets meer zeggen?

Ik kom aan mijn laatste punt, mijnheer de Voorzitter: de Invoeringswet. De planning van de Regering is erop gericht om in 1984 met de Invoeringswet van de Kaderwet te komen. Mijn fractie deelt de mening van velen, dat het gros van de ervaren en gesignaleerde problemen wordt verschoven naar dat tijdstip en dat de Invoeringswet daardoor een – wat wij zouden willen noemen – 'Vervolg-Kaderwet' zal worden. Hoe dit ook zij, zij zal van groot belang zijn en wel dusdanig dat mijn fractie reeds nu het nodige overzicht daaromtrent zal moeten hebben. Het gaat ons daarbij om twee essentiële punten.

In de eerste plaats dient de behandeling van het invoeringsplan gekoppeld te zijn aan de voornemens van de Regering omtrent de reikwijdte van de Kaderwet en de toedeling naar de bestuurslaag. Op dit punt ben ik zojuist ingegaan.

In de tweede plaats heb ik reeds gesteld dat een Kaderwet met een smalle reikwijdte, met tendenties van een CRM-wet voor mijn fractie niet hoeft. Kortom, ik wil nu zekerheid omtrent een brede, interdepartementale reikwijdte van de Kaderwet met een zwaar accent op toedeling van taken naar gemeenten en provincies. Welnu, wat heeft de Regering ons tot dusverre aan perspectieven geboden?

Tiesinga-Autsema

In de eerste plaats moeten wij de toekomstige reikwijdte van de Kaderwet aflezen uit omzetting van subsidie- en bijdrageregelingen. In mijn betoog heb ik geschetst dat daarvan tot dusverre nauwelijks iets is terechtgekomen: er is alleen iets op het CRM-terrein gebeurd, terwijl dit ook nu stagneert. In de tweede plaats is perspectief geboden aan de hand van de ervaring van de ontwikkelingsprojecten. Daar geldt nu een Besluit Proefgemeenten dat ruimer is dan de rijksbijdrageregelingen, maar dat toch te smal is in onze opvattingen.

Als experimenteel zo weinig kan bij de Regering, wat hebben wij dan te verwachten bij de invoeringswet? Een toetssteen voor onze nadere opstelling zal dan ook zijn de toezegging van de Regering om op korte termijn het Besluit Proefgemeenten inhoudelijk aanzienlijk uit te breiden.

Tot slot heeft de Regering ons nog een derde, in mijn ogen belangrijk perspectief geboden, dat bestaat uit de uitbouw van de algemene functie van de Kaderwet via algemene bepalingen, waartoe de Regering een adviesaanvraag heeft gericht tot de Harmonisatieraad Welzijnsbeleid. Tevens heeft de Regering aan het Sociaal-Cultureel Planbureau en de Harmonisatieraad een advies gevraagd dat zal resulteren in een beleidskader voor het welzijnsbeleid. De uitbouw van de algemene functie van de Kaderwet via algemene bepalingen kan bestaan dat de procedure voor het tot stand komen van een beleidskader wettelijk wordt vastgelegd. In het najaar wordt een interim-advies verwacht. Het zal van groot belang zijn voor het vormgeven van het herwaardeerde welzijnsbeleid waarover ik aan het begin van mijn betoog sprak.

De beraadslaging wordt geschorst.

Sluiting 16.43 uur.

Lijst van besluiten

De Voorzitter heeft na overleg met het College van Senioren besloten om:

a. de openbare behandeling van de volgende wetsontwerpen te doen houden op 31 augustus 1982:

Wijziging van hoofdstuk V (Departement van Buitenlandse Zaken) van de begroting van uitgaven van het Rijk voor het jaar 1980 (verzamelontwerp; tweede wijzigingsvoorstel) (17 043);

Goedkeuring van het op 6 april 1974 te Genève tot stand gekomen Verdrag inzake een gedragscode voor lijnvaart-conferenties, met Bijlage (Trb. 1980, 165) (16 807);

Machtiging tot deelneming van de Staat in het EEG-mechanisme voor financiële bijstand op middellange termijn (17 045);

b. het voorbereidend onderzoek door het College van Senioren alsmede de openbare behandeling van het volgende wetsontwerp te doen plaatsvinden op 31 augustus 1982:

Wijziging van de Lager-onderwijs-wet 1920 met betrekking tot de gelijkstelling van vakonderwijzers met onderwijzers ter zake van aanspraken op wachtgeld en andere ontslaguitkeringen (17 465);

c. het voorbereidend onderzoek van het volgende wetsontwerp te doen houden door de vaste Commissie voor Financiën op 31 augustus 1982:

Wijziging van de Algemene Wet inzake douane en accijnzen en enkele andere wetten (17 044);

d. de openbare behandeling van het volgende wetsontwerp te doen houden op 7 september 1982:

Goedkeuring van het voornemen tot opzegging van de op 21 juni 1952 te Kaapstad tot stand gekomen Overeenkomst tussen de Nederlandse en de Zuidafrikaanse regering betreffende paspoortvisa (16 759);

e. het voorbereidend onderzoek van de volgende wetsontwerpen te doen houden door de vaste Commissie voor Cultuur en Recreatie op 7 september 1982:

Wijziging van de Wet op de omroepbijdragen (Stb. 1968, 687) (17 024);

Wijziging van de Omroepwet (17 133);

f. de openbare behandeling van de volgende wetsontwerpen te doen houden op 28 september 1982:

Opheffing van de bezwaren van de Algemene Rekenkamer ten aanzien van uitgaven ten laste van de artikelen 164, respectievelijk 174 van hoofdstuk XII (Departement van Verkeer en Waterstaat) van de begroting van uitgaven van het Rijk voor het jaar 1978, respectievelijk 1979 en ten aanzien van de uitgaven ten laste van artikel 1 van de begroting van inkomsten en uitgaven van het Rijkswegenfonds voor het jaar 1978 (ontwerp van een indemniteitswet ex artikel 72, eerste lid, van de Comptabiliteitswet 1976) (16 971);

Goedkeuring van het op 31 maart 1978 te Washington tot stand gekomen Protocol met betrekking tot de Luchtvaartovereenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Verenigde Staten van Amerika van 1957 (Trb. 1978, 55 en 1979, 108) (15 805);

g. het voorbereidend onderzoek van het volgende wetsontwerp te doen houden door de vaste Commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid op 28 september 1982:

Wijziging van de Arbeidsbemiddelingswet (verplichte vacaturemelding) (16 788);

h. het voorbereidend onderzoek van het volgende wetsontwerp te doen houden door de vaste Commissie voor Onderwijs en Wetenschappen op 5 oktober 1982:

Interimwet op het speciaal onderwijs (16 811).

Lijst van ingekomen stukken met de door de Voorzitter ter zake gedane voorstellen:

1e. de volgende door de Tweede Kamer der Staten-Generaal aangenomen ontwerpen van wet:

Wijziging van de begroting van ontvangsten en uitgaven van het Landbouw-Egalisatiefonds, afdeling A, voor het jaar 1980 (verzamelontwerp; eerste wijzigingsvoorstel) (16 729);

Wijziging van de Arbeidsbemiddelingswet 1930 (verplichte vacaturemelding) (16 788);

Wijziging van de Wet op het voortgezet onderwijs, houdende regeling en invoering van de opleidingsscholen voor leraren basisonderwijs (16 795);

Interimwet op het speciaal onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs (16 811);

Wijziging van hoofdstuk XVII (Departement van Volksgezondheid en Milieuhygiëne) van de begroting van uitgaven van het Rijk voor het jaar 1981 (wijziging naar aanleiding van de Voorjaarsnota; tweede wijzigingsvoorstel) (17 128);

Wijziging van hoofdstuk XIII (Departement van Economische Zaken) van de begroting van uitgaven van het Rijk voor het jaar 1981 (wijziging in hoofdzaak naar aanleiding van de Voorjaarsnota; derde wijzigingsvoorstel) (17 313);

Overbrenging in beheer en onderhoud bij het waterschap de Brielse Dijkkring onderscheidenlijk de gemeenten Hellevoetsluis van enige waterstaatswerken op Voorne-Putten (17 331);

Wijziging van de begroting van het Staatsbedrijf der Posterijen, Telegrafie en Telefonie en van de Rijkspostspaarbank voor het jaar 1980 (verzamelontwerp; eerste wijzigingsvoorstel) (17 378);

Wijziging van hoofdstuk XI (Departement van Volkshuisvesting en

Ruimtelijke Ordening) van de begroting van uitgaven van het Rijk voor het jaar 1978 (verzamelontwerp; tweede wijzigingsvoorstel) (17 403);

Machtiging tot oprichting van de naamloze vennootschap Maatschappij voor Industriële Projecten N.V. (17 418);

Wijziging van hoofdstuk IXA (Nationale Schuld) van de begroting van uitgaven van het Rijk voor het jaar 1981 (tweede wijzigingsvoorstel) (17 448);

Wijziging van de Lager-onderwijs-wet 1920 met betrekking tot de gelijkstelling van vakonderwijzers met onderwijzers ter zake van aanspraken op wachtgeld en andere ontslaguitkeringen (17 465);

Naturalisatie van Ariën, Maria Leopoldina Francisca en 21 anderen (17 491);

Naturalisatie van Dianati, Rassoul en 27 anderen (17 492);

Naturalisatie van Abou Al Fadel, Miedad en 26 anderen (17 511).

Deze ontwerpen van wet zullen worden gesteld in handen van de desbetreffende commissies dan wel van het College van Senioren;

2e. de volgende regeringsmissives:

een, van de Minister van Buitenlandse Zaken, betreffende wijziging van de routetabel bij de Luchtvaartovereenkomst tussen Nederland en Brazilië;

een, van alsvoren, betreffende een Overeenkomst tussen Nederland en Rwanda inzake samenwerking bij de pyrethrumproductie;

een, van alsvoren, betreffende een Aanvullende Overeenkomst bij de Overeenkomst van 31 augustus/11 september 1979 inzake het functioneren in Nederland van het NAPMA;

een, van de Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken, ten geleide van het Vijftiende Algemene Verslag over de werkzaamheden van de Europese Gemeenschappen in 1981, en van het Verslag over de sociale ontwikkeling in 1981;

een, van de Minister van Onderwijs en Wetenschappen, betreffende toelating van niet-Nederlanders tot de studierichtingen geneeskunde, tandheelkunde en diergeneeskunde voor het studiejaar 1982-1983;

een, van de Minister van Verkeer en Waterstaat, ten geleide van 2 exemplaren van het Eindrapport van de Stuurgroep ter begeleiding van de PTT-praktijkproef met viewdata;

een, van de Minister van Economische Zaken, betreffende samenstelling van de Raad van Commissarissen van Ultra Centrifuge Nederland N.V.;

een, van alsvoren, ten geleide van het verslag over de toepassing van de Prijzenwet in 1981;

een, van de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, betreffende aanvaardbare inkomensniveaus voor vrije beroepsbeoefenaren;

een, van de Minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, ten geleide van 35 exemplaren van het Toetsingsrapport Maaltijdvoorziening Bejaarden;

een, van de Minister van Buitenlandse Zaken, betreffende een Overeenkomst tussen de Nederlandse Antillen en de Organisatie van de Verenigde Naties voor Onderwijs, Wetenschap en Cultuur inzake een bijeenkomst van deskundigen;

een, van alsvoren, betreffende Administratieve Akkoorden tussen Nederland en Jemen inzake technische samenwerking;

een, van de Minister van Binnenlandse Zaken, betreffende de inhouding 1982 van het gewezen burgerlijk overheidsperoneel;

een, van de Minister van Onderwijs en Wetenschappen, ten geleide van de nota 'Herziening Onderwijs Salarisstructuur';

een, van de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, ten geleide van 2 exemplaren van een rapport over de naleving van de Wet niet-c.a.o.-inkomens;

een, van de Minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, ten geleide van 35 exemplaren van het verslag Samenwerking film en TV;

een, van de Staatssecretaris van Volksgezondheid en Milieuhygiëne, betreffende het Heffingbesluit geluidshinder wegverkeer 1982/1983;

een, van de Minister van Buitenlandse Zaken, betreffende Administratieve Akkoorden ter uitvoering van de op 30 oktober 1976 te Kairo tot stand gekomen Overeenkomst tussen Nederland en Egypte inzake technische samenwerking;

een, van de Staatssecretaris van Justitie, ten geleide van zijn circulaire betreffende de betekenis van de Nationale ombudsman voor gedetineerden;

een, van alsvoren, ten geleide van een verslag van een onderzoek naar de vraag of de afhankelijke verblijfstitel van buitenlandse huwelijkspartners kan worden vervangen door een zelfstandige verblijfstitel;

een, van alsvoren, ten geleide van zijn circulaire betreffende de rechtspositie van gedetineerden in verband met artikel 451 a van het Wetboek van Strafvordering;

een, van de Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken, ten geleide van het eindrapport van de Interdepartementale commissie bestrijding van branden en milieu-incidenten op de grote vaarwegen;

een, van de Minister van Onderwijs en Wetenschappen, betreffende enkele errata in de HOS-nota;

een, van de Minister van Economische Zaken, ten geleide van het jaarverslag 1981 over de werkzaamheden van de Electriciteitsraad;

een, van de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, ten geleide van de tekst van het voorlopig standpunt vervolgbeleid projecten emancipatiewerkers;

een, van alsvoren, betreffende scholing, onderwijs en vorming tijdens uitkering wegens werkloosheid;

een, van alsvoren, betreffende de wet Verlening van een eenmalige uitkering met het oog op de koopkrachtontwikkeling in 1981 aan personen die alleen dan wel te zamen met een of meer anderen over niet meer dan een minimuminkomen beschikken (17 030);

een, van de Minister voor Ontwikkelingssamenwerking, ten geleide van de notitie Ontwikkelingssamenwerking en ecologie;

een, van de Minister van Binnenlandse Zaken, betreffende een Interdepartementaal Bureau Dienstreizen;

een, van alsvoren, ten geleide van een voorlopige raamregeling voor de beloning van fysiek bezwarende werksituaties buiten het normale takenpakket;

een, van de Staatssecretaris van Justitie, ten geleide van 2 circulaire betreffende TV op cel;

een, van de Minister van Verkeer en Waterstaat, ten geleide van 3 exemplaren van het rapport 'De geluidsbelasting rond Schiphol in 1981';

een, van alsvoren, betreffende het Structuurschema Vaarwegen en de Vaarwegennota;

een, van alsvoren, ten geleide van de nota 'Duwvaart met zes bakken of vier vergrote bakken';

een, van de Minister van Landbouw en Visserij, betreffende het advies van de Centrale Cultuurtechnische Commissie omtrent de invoering van de evaluatie bij landinrichtingsprojecten;

een, van de Minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, betreffende wijziging van het Besluit oproepbijdragen;

een, van de Minister van Binnenlandse Zaken, betreffende dienstcommissies bij het Rijk;

een, van de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, betreffende evaluatie van de spreiding rijksdiensten;

een, van de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid a.i., ten geleide van de jaarverslagen 1981 van zeven bedrijfschakelen;

een, van de Minister van Buitenlandse Zaken a.i., ten geleide van Protocolen bij de Overeenkomst tussen de EEG en Israël en bij de Overeenkomst tussen de Lid-Staten van de EGKS en Israël in verband met de toetreding van Griekenland tot de Gemeenschap;

een, van alsvoren, ten geleide van het Radioreglement 1979;

een, van de Minister van Justitie, betreffende wetgeving en werkdruk justitie-apparaat;

een, van de Minister van Binnenlandse Zaken, betreffende uitkeringen uit het Provinciefonds voor 1981, 1982 en 1983;

een, van de Minister van Binnenlandse Zaken a.i., ten geleide van 5 exemplaren van het jaarverslag 1981 van de Commissie van Toezicht Geautomatiseerde Herkenningsdienst;

een, van alsvoren, ten geleide van een jaarverslag 1981 inzake wachtgeld-, uitkering- en pensioengenieters;

een, van de Minister van Onderwijs en Wetenschappen a.i., ten geleide van 2 exemplaren van jaarrekening en accountantsrapport 1976 van de Technische Rijkshogeschool te Eindhoven;

een, van de Minister van Financiën, betreffende stortingen van geldleningen ten laste van de Staat der Nederlanden in het tweede kwartaal van 1982;

een, van alsvoren, betreffende een overeenkomst met de Nederlandse Waterschapsbank N.V.;

een, van alsvoren, ten geleide van een staat van toevoeging aan de begroting 1982 van het Gemeentefonds;

een, van de Minister van Verkeer en Waterstaat a.i., betreffende het Memorandum van Overeenstemming inzake Havenstaatcontrole van 26 januari 1982;

een, van de Minister van Verkeer en Waterstaat, ten geleide van het Toevoegingsbesluit 1982 hoofdstuk XII;

een, van de Minister van Economische Zaken, ten geleide van de tekst van het Regeringsstandpunt over het REO-advies meerjarenplan energie-onderzoek;

een, van de Staatssecretaris van Economische Zaken, de heer Van Zeil, ten geleide van het rapport 'Mogelijk-

heden voor de audiovisuele software-sector in Nederland';

een, van de Minister van Landbouw en Visserij, ten geleide van de staat van toevoegingen behorend bij het Koninklijk besluit van 20 juli 1982 inzake hoofdstuk XIV;

een, van de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid a.i., ten geleide van het eindrapport van de Stuurgroep Beleidsvorming Niet-actieven;

een, van de Minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne, betreffende voorgenomen aanwijzingen aan het Centraal Orgaan Tarieven Gezondheidszorg op grond van artikel 15 Wet Tarieven Gezondheidszorg;

een, van de Minister van Buitenlandse Zaken a.i., betreffende een briefwisseling met de Internationale Organisatie voor Atoomenergie houdende een Overeenkomst betreffende een bijeenkomst te Utrecht van 21 tot 25 juni 1982;

een, van alsvoren, betreffende een notawisseling met Israël houdende een Overeenkomst inzake het verlenen van vergunningen aan zendamateurs;

een, van de Minister van Buitenlandse Zaken, betreffende wijziging van het Reglement bij het Verdrag tot regeling van de walvisvangst, zoals gewijzigd tijdens de 33e zitting van de Internationale Walviscommissie te Brighton;

een, van alsvoren, betreffende Administratieve Akkoorden met Boven-Volta inzake technische samenwerking;

een, van alsvoren, betreffende een bijlage behorende bij het Memorandum van overeenstemming met Amerika over samenwerking inzake defensiematerieel;

een, van alsvoren, betreffende wijziging van het Protocol en de Bijlagen daarbij, behorende bij de Overeenkomst betreffende uitwisseling van geneesmiddelen van menselijke oorsprong;

een, van de Minister van Binnenlandse Zaken a.i., ten geleide van 110 exemplaren van zijn circulaire van 4 augustus 1982 over uitkering lager onderwijs 1982 en 1983;

een, van de Minister van Onderwijs en Wetenschappen, ten geleide van 2 exemplaren van jaarrekening en accountantsrapport van de Rijksuniversiteit te Rotterdam;

een, van de Minister van Economische Zaken, betreffende de installatie op 18 augustus 1982 van de Overleggroep Project Technologiebeleid en de Werkgroep Technologiebeleid;

een, van alsvoren, ten geleide van

het jaarverslag 1980 over de toepassing van de Bedrijfsvergunningswet 1954;

een, van de Minister van Onderwijs en Wetenschappen, ten geleide van jaarrekening en accountantsrapport 1979 van de Rijksuniversiteit te Rotterdam;

een, van alsvoren, ten geleide van jaarrekening en accountantsrapport 1978 van het Academisch Ziekenhuis Leiden;

een, van alsvoren, ten geleide van jaarrekening en accountantsrapport 1979 van het Academisch Ziekenhuis Leiden;

een, van de Minister van Verkeer en Waterstaat, ten geleide van het rapport 'Alcohol en verkeer';

een, van de Minister van Economische Zaken, betreffende de organisatiestructuur van het energie-onderzoek;

een, van alsvoren, ten geleide van 76 exemplaren van het jaarverslag 1981 van het Bureau voor Industriële Eigendom;

een, van de Minister van Binnenlandse Zaken, betreffende ontbinding Tweede Kamer der Staten-Generaal, sluiting tegenwoordige zitting der Staten-Generaal en opening nieuwe zitting der Staten-Generaal.

De Voorzitter stelt voor deze missives voor kennisgeving aan te nemen.

De bijlagen zijn nedergelegd ter griffie ter inzage voor de leden;

3°. de volgende missives van de minister van buitenlandse zaken:

een, ter voldoening aan het bepaalde in het tweede lid van artikel 60 en onder verwijzing naar het derde lid van artikel 61 van de Grondwet, ten geleide van de tekst van de op 24 maart 1982 te 's-Gravenhage tot stand gekomen Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Islamitische Republiek Pakistan tot het vermijden van dubbele belasting en het voorkomen van het ontgaan van belasting met betrekking tot belastingen naar het inkomen, met Protocol (Trb. 1982, 63), alsmede een toelichtende nota bij deze Overeenkomst;

een, ter voldoening aan het bepaalde in het tweede lid van artikel 60 en onder verwijzing naar het derde lid van artikel 61 van de Grondwet, ten geleide van de tekst van de op 18 september 1981 te Brussel tot stand gekomen briefwisseling houdende een Overeenkomst tot wijziging van de op 8 augustus 1843 tot stand gekomen Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Koninkrijk België betreffende de

grensscheiding en het Reglement voor het plaatsen van grenspalen tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Koninkrijk België (Trb. 1981, 238), alsmede een toelichtende nota bij deze Overeenkomst;

een, ter voldoening aan het bepaalde in het tweede lid van artikel 60 en onder verwijzing naar het derde lid van artikel 61 van de Grondwet, ten geleide van de tekst van een op 3 februari 1981 te Brussel tot stand gekomen wijziging op de Gemeenschappelijke verklaring van intentie voor het voeren van een Europese actie op het gebied van de elektronische hulpmiddelen voor het verkeer op de grote verkeerswegen (Trb. 1982, 44), alsmede een toelichtende nota bij deze Overeenkomst;

een, ter voldoening aan het bepaalde in het tweede lid van artikel 60 en onder verwijzing naar het derde lid van artikel 61 van de Grondwet, als ook naar het eerste lid van artikel 24 van het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden, ten geleide van de tekst van de op 15 januari 1982 te Bogotá tot stand gekomen Overeenkomst inzake economische en technologische samenwerking tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Colombia (Trb. 1982, 27), alsmede een toelichtende nota bij deze Overeenkomst;

een, ter voldoening aan het bepaalde in artikel 64, juncto het tweede lid van artikel 60 en onder verwijzing naar het derde lid van artikel 61 van de Grondwet, alsook naar het eerste lid van artikel 24 van het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden, ten geleide van de goedkeuring van het voornemen tot opzegging van het op 23 september 1936 te Genève tot stand gekomen Verdrag nopens het gebruik van de radio-omroep in het belang van de vrede (Stb. 1939, 16), alsmede een toelichtende nota ter zake;

een, ter voldoening aan het bepaalde in het tweede lid van artikel 60 en onder verwijzing naar het derde lid van artikel 61 van de Grondwet, en ten geleide van de Engelse tekst en de vertaling in het Nederlands van de op 21 april 1982 te Mogadiscio tot stand gekomen Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Democratische Republiek Somalië betreffende samenwerking inzake het woningbouwproject Sablaale, met Addendum (Trb. 1982, 94), alsmede een toelichtende nota bij de Overeenkomst;

een, ter voldoening aan het bepaalde in het tweede lid van artikel 60 en onder verwijzing naar het derde lid

van artikel 61 van de Grondwet, alsook naar het eerste lid van artikel 24 van het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden, en ten geleide van de Franse en de Engelse tekst en de vertaling in het Nederlands betreffende vijf Protocollen inzake het luchtvervoer, alsmede een toelichtende nota bij deze Overeenkomsten.

Deze missives zijn inmiddels gedrukt en aan de leden toegezonden. De traktatenbladen zijn nedergelegd ter griffie ter inzage voor de leden;

4°. de volgende missives:

een, van de Voorzitter van de Knesset van Israël, betreffende de operatie 'Vrede voor Galilea';

een, van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, ten geleide van zijn rapport 'Herwaarder- ing van welzijnsbeleid';

een, van de Bibliotheekraad, ten geleide van zijn advies over regeling van het openbaar bibliotheekwerk;

een, van het Werkverband Integratie Jeugdwelzijnswerk Nederland, ten geleide van 10 exemplaren van de notitie 'Toekomstig jeugd-(beschermings)recht';

een, van de Rijksluchtvaartdienst, ten geleide van een aantal exemplaren van het Advies-rapport inzake het Eurocontrolcentrum Maastricht;

een, van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, ten geleide van de publicaties M9, M10 en M11 van de serie 'Vorstudies- en achtergronden mediabeleid';

veertien, van de Directeur van het Kabinet der Koningin, houdende mededeling van de goedkeuring door H.M. de Koningin van een aantal ontwerpen van wet, aangenomen door de Eerste Kamer der Staten-Generaal op 20 april, 18 mei en 1, 15, 22 en 29 juni 1982;

een, van de Directeur-Generaal van de Volksgezondheid, betreffende de Directie Voedings- en Veterinaire aangelegenheden en Productveiligheid;

een, van de Ambassadeur van Turkije, ten geleide van een verklaring van de Raadgevende Vergadering van Turkije over de 'Armeense terreur';

een, van de voorzitter van de Adviesraad Mondiale Bewustwording te Tilburg, betreffende een studiedag 'gemeente en ontwikkelingssamenwerking' op 2 oktober 1982;

een, van het college van burgemeester en wethouders van Tiel, ten geleide van het rapport 'Onderzoek naar de gevolgen van de gemeentelijke herindeling in de West-Betuwe';

een, van het Algemeen Arbeidson- geschiktheidsfonds en het Arbeidson-

geschiktheidsfonds, ten geleide van 16 exemplaren van hun jaarverslag 1977;

drieëntwintig, van de Directeur van het Kabinet der Koningin, houdende mededeling van de goedkeuring door H.M. de Koningin van een aantal ontwerpen van wet, aangenomen door de Eerste Kamer der Staten-Generaal op 4 en 18 mei en 1, 15, 22 en 29 juni 1982;

een, van het Havenschap Delfzijl, ten geleide van de notulen van de vergadering van de raad van bestuur d.d. 1 juni 1982 en van de jaarstukken 1981;

een, van alsvoren, ten geleide van de notulen van de vergadering van de raad van bestuur d.d. 3 juni 1982 en van het besluit tot vaststelling van de 7e wijziging van de begroting 1981;

een, van de directeur van de Stichting Centrale Raad voor Gezins- verzorging, betreffende decentralisatie van de gezinsverzorging;

een, van de plaatsvervangend Directeur Voorlichting en Externe Betrekkingen van het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, ten geleide van het rapport 'Normen, wetten en verordeningen voor geluidwering in woongebouwen in het buitenland';

een, van H. J. Sluiter te Bommel, ten geleide van een 'Verhandeling over de financiële economie';

een, van de voorzitter van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, ten geleide van het rapport 'Onder invloed van Duitsland' en van de studie 'Duitsland in de Nederlandse pers';

een, van de voorzitter van de Stichting Nationaal Lucht- en Ruimte- vaartlaboratorium, ten geleide van het jaarverslag 1981 van deze Stichting;

een, van de Secretaris-Generaal van het Europese Parlement, ten geleide van een resolutie over een symbolische onbezette zetel in het Europese Parlement;

een, van alsvoren, ten geleide van een resolutie over de vervoerinfra- structuur;

een, van alsvoren, ten geleide van een resolutie over de binnenwateren in de Gemeenschap;

een, van de Bibliotheekraad, ten geleide van zijn jaarverslag 1981;

een, van de Raad voor het Binnen- landse Bestuur, ten geleide van het rapport 'De pluriformiteitsgedachte in het openbaar bestuur';

een, van alsvoren, ten geleide van de publikatie 'Thema's voor onderzoek en advisering 1982-1986'.

De Voorzitter stelt voor deze missives voor kennisgeving aan te nemen. De bijlagen zijn nedergelegd ter griffie ter inzage voor de leden;

5°. de volgende geschriften:

een, van mevrouw B. Kersten te Leeuwarden en 9 anderen, betreffende bijstandsuitkering aan gescheiden vrouwen;

een, van K. H. van Brugge te Rotterdam betreffende nevenfuncties van rechters, advocaten en hogeleraars in het notariaat of de rechtswetenschappen.

Deze geschriften worden van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste Commissie voor Justitie;

een, van het Secretariaat van 'Ex-KNIL-AMA' te Winterswijk, houdende een verzoek om te beslissen over drie eerder door het Secretariaat verzonden brieven.

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste Commissie voor Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat;

een, van A. Spekkers te Lelystad, betreffende omscholing van analfabeten.

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste Commissies voor Onderwijs en Wetenschappen en voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid;

een, van het dagelijks bestuur van het openbaar lichaam Rijnmond, betreffende het toekennen van een Contactcentrum Onderwijs-Arbeid in het Rijnmond-gebied.

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste Commissie voor Onderwijs en Wetenschappen;

een, van het college van burgemeester en wethouders van Nigtevegt, betreffende de plaatsing van atoomwapens.

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste Commissie voor Defensie;

een, van de patiënten van het Ziekenhuis Amsterdam Noord te Amsterdam, betreffende de voorgenomen sluiting van een aantal ziekenhuizen.

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste Commissie voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne;

een adres van J. de Vries te Wollega, betreffende een uitkering.

Dit adres zal worden gesteld in handen van de vaste Commissie voor de Verzoekschriften;

een, van B. Füss te Leiden, betreffende het ontwerp van wet Regelen omtrent het effect van een overeenkomst als bedoeld in de artikelen 158 en 159 Boek 1 B.W. op het verhaalsrecht van bijstand (14 134);

een, van J. Rijnhoef (adres niet vermeld) en 3 anderen, betreffende alsvooren.

Deze geschriften worden van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste Commissies voor Justitie en voor Maatschappelijk Werk;

een, van J. H. Mastenbroek (adres niet vermeld), betreffende het vreemdelingenbeleid van de regering;

een, van het secretariaat van 'EX-KNIL-AMA' te Winterswijk, betreffende de huisvesting van Zuid-Molukkers in Nederland.

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste Commissie voor Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat;

een, van de voorzitter van het hoofd-afdelingsbestuur van VBZ op de Nederlandse Antillen, betreffende het voornemen van de Staatssecretaris van Defensie inzake leeftijdsontslag militairen Koninklijke Marine.

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste Commissie voor Defensie;

een, van het college van burgemeester en wethouders van Enkhuizen, betreffende een maatregel inzake de koopkracht van personen met een minimumuitkering.

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste Commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid;

een, van mevrouw H. Lim te Willemstad, Curaçao, betreffende de toestand van een drietal openbare dienstverleningen.

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste Commissie voor Nederlands-Antilliaanse Zaken;

een, van mevrouw M. van der Zanden en 14 anderen (adres niet vermeld), betreffende het ontwerp van wet Regelen omtrent het effect van een overeenkomst als bedoeld in de artikelen 158 en 159 Boek 1 B.W. op

het verhaalsrecht van gemeenten in verband met verleende bijstand (14 134).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste Commissies voor Justitie en voor Maatschappelijk Werk;

een, van het Secretariaat van 'Ex-KNIL-AMA' te Winterswijk, betreffende belasting of premie schoolgeld.

een, van ir. J. W. ter Bals te Voorburg, betreffende uitvoering van de Wet openbaarheid van bestuur.

Deze geschriften worden van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste Commissie voor Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat;

een, van het college van burgemeester en wethouders van 's-Gravenhage, betreffende kernwapens.

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste Commissie voor Defensie;

een, van het college van burgemeester en wethouders van Delft, betreffende de gasprijzen.

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste Commissie voor Economische Zaken;

een, van het college van burgemeester en wethouders van Dordrecht, betreffende de gevolgen van de C.R.M.-kortingen.

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste Commissies voor Maatschappelijk Werk en voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne;

een adres van dr. B. G. A. M. Kruysen te Heerlen, betreffende zijn rijbewijs.

Dit adres zal worden gesteld in handen van de vaste Commissie voor de Verzoekschriften;

een, van W. Bannenberg te Amsterdam, betreffende het ontwerp van wet Herziening van het scheidingsprocesrecht en het omgangsrecht in verband met scheiding (15 638).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste Commissie voor Justitie;

een, van C. Helmich te 's-Hertogenbosch, betreffende het ontwerp van wet Regelen omtrent het effect van een overeenkomst als bedoeld in de artikelen 158 en 159 Boek 1 B.W. op het verhaalsrecht van gemeenten in verband met verleende bijstand (14 134);

een, van (handtekening onleesbaar) te Utrecht, betreffende alsvoren;
een, van de R.K. Vereeniging voor Kinderbescherming te 's-Hertogenbosch, betreffende alsvoren;
een, van de Stichting Blijf van m'n lijf te Utrecht, betreffende alsvoren.

Deze geschriften worden van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste Commissies voor Justitie en voor Maatschappelijk Werk;

een, van het Secretariaat van 'Ex-KNIL-AMA' te Winterswijk, betreffende de huisvesting van Zuid-Molukkers in Nederland.

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste Commissies voor Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat en voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening;

een, van het secretariaat van Ex-KNIL-AMA' te Winterswijk, betreffende de sociale verzorging van ex-KNIL-militairen in Nederland.

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste Commissie voor Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat;

een, van ir. J. van Roon te Ottoland, betreffende duwvaart met zes bakken of vier vergrote bakken.

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste Commissie voor Verkeer en Waterstaat;

een, van de Eilandsraad van het Eilandgebied Bonaire, betreffende de toekomstige staatsrechtelijke vorm van de Nederlandse Antillen.

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste Commissie voor Nederlands-Antilliaanse Zaken;

een, van de secretaris van de Algemene Vereniging voor Democratie te Voorburg, betreffende de recente onrust in Amsterdam.

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste Commissie voor Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat;

een, van de voorzitter van het Interprovinciaal Overleg voor Onderwijs te Leeuwarden, betreffende het ontwerp van wet Regeling van het hoger beroepsonderwijs (Wet op het hoger beroepsonderwijs) (16 803).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste Commissie voor Onderwijs en Wetenschappen;

een, van H. Beekwilder te 's-Hertogenbosch, betreffende de vormgeving van nieuwe munten.

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste Commissie voor Financiën.

De Voorzitter stelt voor, deze geschriften voor kennisgeving aan te nemen.

Noot 1 (zie blz. 554)

Amsterdam, 22 juli 1982

Aan de Hoogedelgestrenghe heer prof.
dr. Th. L. M. Thurlings

Voorzitter van de Eerste Kamer der
Staten Generaal
Postbus 20017
2500 EA 's Gravenhage

Zeer geachte heer Thurlings,

Hierbij deel ik u mee dat ik per 15
augustus 1982 bedank voor het
lidmaatschap van de Kamer.

Verleden maand ben ik gekozen tot
lid van de gemeenteraad te Amster-
dam. Ik kan niet beide functies
vervullen naast mijn hoofdberoep en
ik heb tenslotte gekozen voor het
raadslidmaatschap. De beëindigings-
datum heb ik gekozen opdat bij het
einde van het zomerreces mijn
opvolger kan worden aangewezen en
geïnstalleerd.

Ik heb met veel genoegen en
respekt aan het werk van de Kamer
deelgenomen en het spijt mij daaruit
te vertrekken. Ik zeg dat met extra
nadruk omdat recente krantenberich-
ten mogelijk een andere indruk geven.
Overigens behelzen die berichten in
zoverre een onjuistheid dat men mij
daarin als hoogleraar betitelt.

Ik wens u en de andere leden van
de Kamer nog een aantal nuttige en
vruchtbare jaren toe.

Met gevoelens mijner hoogachting,
(w.g.) A. J. Cnoop Koopmans

Noot 2 (blz. 595)

**Rapport van de Commissie tot
onderzoek van de geloofsbrief van
het benoemde lid der kamer, mevrouw
drs. H. d'Ancona te Amsterdam**

De Commissie, benoemd tot
onderzoek van de geloofsbrief van
mevrouw H. d'Ancona te Amsterdam
heeft de eer het volgende te rapporte-
ren:

In handen van de commissie zijn
gesteld de volgende missives van de
voorzitter van het centraal stembureau
voor de verkiezing van de leden van
de Eerste Kamer der Staten-Generaal:

a. één, ter voldoening aan het
bepaalde in artikel V 7, juncto artikel
N 24 der Kieswet, ten geleide van een

fotocopie van zijn besluit van 16
augustus 1982, nr. 3554, waarbij
mevrouw H. d'Ancona te Amsterdam
wordt benoemd verklaard tot lid van
de Eerste Kamer der Staten-Generaal
in de vacature, ontstaan door het
ontslag nemen door de heer A. J.
Cnoop Koopmans te Amsterdam.

b. één, ter voldoening aan het
bepaalde in artikel U 2, tweede lid der
Kieswet, houdende mededeling, dat
hij van mevrouw H. d'Ancona te
Amsterdam, die bij zijn besluit van 16
augustus 1982, nr. 3554 werd benoemd
verklaard tot lid van de Eerste Kamer
der Staten-Generaal, bericht heeft
ontvangen dat zij haar benoeming
aanneemt.

De benoemde heeft overgelegd:

1. De kennisgeving van de voorzitter
van het centraal stembureau dat zij is
benoemd;

2. een uittreksel uit het register van
geboorten;

3. een verklaring vermeldende de
openbare betrekkingen welke zij
bekleedt.

Uit deze stukken blijkt, dat het
benoemde lid de bij de wet gevorderde
leeftijd heeft bereikt en dat zij geen
betrekkingen bekleedt, welke onver-
enigbaar zijn met het lidmaatschap der
Staten-Generaal.

De commissie heeft derhalve de eer
voor te stellen mevrouw H. d'Ancona
te Amsterdam als lid der Kamer toe te
laten, nadat zij de bij de Grondwet en
het Statuut voor het Koninkrijk der
Nederlanden voorgeschreven eden
(verklaring en beloften) zal hebben
afgelegd.

De Commissie:

Drs. Y. P. W. van der Werff
(voorzitter)

F. J. F. Uijen

Dr. Ir. J. A. H. Hendriks